

T.C.

Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı

Hadis Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**KÜTÜB-İ SİTTEDE GEÇEN KADINLARIN DÖVÜLMESİ İLE
İLGİLİ RİVAYETLERİN SENED VE METİN BAKIMINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

Hediyetullah TAN

17909001

Danışman

Prof. Dr. Ahmet KELEŞ

Diyarbakır 2021

T.C.

Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı

Hadis Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**KÜTÜB-İ SİTTEDE GEÇEN KADINLARIN
DÖVÜLMESİ İLE İLGİLİ RİVAYETLERİN SENED VE
METİN BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ**

Hediyetullah TAN

17909001

Danışman

Prof. Dr. Ahmet KELEŞ

Diyarbakır 2021

TAAHHÜTNAME

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Dicle Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum “Kütüb-i Sitte’de Geçen Kadınların Dövülmesi ile İlgili Rivayetlerin Sened ve Metin Bakımından Değerlendirmesi” adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve tez kılavuzuna uygun olarak hazırladığımı taahhüt eder tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde saklanmasına izin verdiğimi onaylarım. Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

02/11/2021

Hediyetullah TAN

ÖN SÖZ

Son ilahi din olan İslam dini, toplumun küçük yapı birimi olan aileye büyük önem vermektedir. Aile düzenini bir arada tutan eşlerin birbirine karşı; saygı, sevgi, şefkat ve hoşgörü göstermelerini isteyip özellikle erkeklerin; kadınların haklarına riayet etmeleri ve onlara karşı şiddetten sakınmaları gerektiğini belirtmektedir.

İslam dininin kadına karşı nezaketi elden bırakmamak gerektiğine da yönelik uyarılarına rağmen kadına karşı şiddet, Müslüman toplumlarda da bir geçek olarak devam etmektedir. Kadına karşı uygulanan şiddet eyleminin kökeninde; dinsel, yaşanan toplumun zihin yapısı, ekonomik vb. pek çok etkinin olduğu söylenebilir. Maalesef bu elem verici olaylar hem günümüzde hem de gelecekte cereyan edecek bir problem gibi görünmektedir. Kendilerine Hz. Peygamber (s.a.v)'in hayatını rehber edinen kimseler; onun hayatının hiçbir döneminde ne eşlerine ne hizmetçilerine ne de hiç kimseye en ufak bir şiddetin bulunmadığına şahit olacaklardır. Madem ki onun yolu bizim yolumuzdur o halde hanımlarımıza karşı şiddet uygulamaktan kaçınmamız gerektiğini de bilmemiz gerekmektedir.

Bu çalışmamızda Hz. Peygamber'den gelen kadınların dövülmesiyle ilgili kütüb-i sittede geçen rivayetlerin değerlendirilmesi inceleme konusu yapılmıştır. Tezimiz bir giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde çalışmamızın önemi, amacı, sınırları, konusu ve metodu hakkında bilgi verilecektir. Tezimizin birinci bölümünde hadislerin geçtiği kaynakları tespit edip bunların kaynak içinde geçen hadislerin farklı tarikleri gösterilmiştir. Bu bölümde hadislerin Arapça metinleri ve Türkçe anlamları verilmiştir. İkinci bölümde ise hadislerin sened ağları verilip, sened ağlarında bulunan râvilerin cerh ve ta'dil kitaplarındaki durumları konu edinmiştir. Üçüncü bölümde ise ilgili hadislerin şerhlerine bakarak şarihlerin hadisler hakkındaki görüşlerine yer verilmiştir. Akabinde konumuzla alakalı olan Nisa.34. ayeti için çeşitli tefsirlere başvurduktan sonra konunun fıkıh kitaplarındaki durumu zikredilmiştir. En son olarak konumuzla alakalı gönümüz alimlerinin görüşlerine yer verilmiştir.

Çalışmamızda bize rehber olan ve gerekli yardımlarını bizden hiç esirgemeyen danışman hocam Prof. Dr. Ahmet KELEŞ'e, aynı zamanda çeşitli önerilerinden faydalandığım Prof. Dr. Mehmet BİLEN'e, Doç. Dr. Uğur ERMAN'a ve Dr. İsmail KANBAZ hocama şükranlarımı sunmayı bir borç olarak bilmekteyim.

Hediyetullah TAN

Diyarbakır 2021

ÖZET

Çalışmamızda Kütüb-i Sitte’de geçen kadınların dövülmesiyle ilgili Hz. Peygamber’e isnad edilen hadisler ele alınmıştır. Hz. Peygambere isnad edilen bu rivayetlerde hem kadını dövmeyi nehyeden hem de bunu meşru gören hadisler mevcuttur. Tezimizde bu hadisler tasnif edilerek ilgili başlık altında sened ve metin analizine tabii tutulmuştur. Ele aldığımız hadislerden kadınları dövmeyi nehyeden hadislerin isnadlarının genel olarak sıhhat bakımından sahih olduğu sonucuna varılmıştır. Öte yandan Hz. Peygamber’e isnad edilen ve kadınların dövülmesini meşru gören rivayetlerin senedlerinin ise problemli olduğu görülmüştür.

İlgili hadisleri metin tenkidi açısından değerlendirdiğimizde ise kadınları dövmeyi nehyeden hadislerin Hz. Peygamber’in hayatıyla uyumlu olduğu, kadınlara yönelik şiddeti meşru gören hadislerin ise İslam’ın temel ahlâkî öğretilerine ve Hz. Peygamber’in maruf sünnetine aykırı olduğu tespit edilmiştir. Bu hususta Hz. Peygamber’e atfedilen sahih hadislerde kadınlara yönelik şiddetin insan fitratına aykırı olduğu ve Allah tarafından kendilerine verilen haklarının korunup gözetilmesi tavsiyesinde bulunulmuştur. Netice olarak kadına yönelik şiddeti destekleyen yahut meşru gören rivayetlerin Hz. Peygamber’e ait olamayacağı kanaatine varılmıştır. Bu durumda kadınlara yönelik şiddeti hadislerle temellendiren anlayışın, rivayetlerin literâl anlamlarını esas aldığı ve onların hikmet ve maksatlarını göz ardı ettiği söylenebilir.

Anahtar Sözcükler

Hadis, Kur’an-ı Kerim, Erkek, Kadın, Şiddet

ABSTRACT

In our study, the hadiths attributed to the Prophet about the beating of women in Kutub-i Sitte are discussed. In these narrations attributed to the Prophet, there are hadiths that both prohibit beating women and see them as legitimate. In our thesis, these hadiths have been classified and subjected to the analysis of the text and the text under the relevant headings. From the hadiths we have discussed, it is concluded that the isnads of the hadiths that prohibit beating women are generally sound. On the other hand, it has been seen that the narrations attributed to the Prophet and which legitimize the beating of women are problematic.

When we evaluate the related hadiths in terms of text criticism, it has been determined that the hadiths that prohibit beating women are compatible with the life of the Prophet, and that the hadiths that legitimize violence against women are contrary to the basic moral teachings of Islam and the Prophet's well-known sunnah. In this regard, in other authentic hadiths attributed to the Prophet, it is stated that violence against women is contrary to human nature, and it is recommended to protect and observe the rights given to them by Allah. As a result, it has been concluded that the narrations that support or legitimize violence against women cannot belong to the Prophet. In this case, we can say that the understanding that bases violence against women with hadiths is based on the literal meanings of the narrations and ignores their wisdom and purpose.

Keywords

Hadith, Qoran, Man, Woman, Violence

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖN SÖZ	IV
ÖZET.....	VI
ABSTRACT.....	VII
İÇİNDEKİLER	VIII
KISALTMALAR	X
GİRİŞ	1
1. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	3
2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ VE AMACI	4
BİRİNCİ BÖLÜM	6
1.1. BUHÂRÎ’NİN SAHİHİNDE GEÇEN RİVAYETLER.....	6
1.2. MÜSLİM’İN SAHİHİNDE GEÇEN RİVAYETLER.....	7
1.3. İBN MÂCE SÜNENİNDE GEÇEN RİVAYETLER.....	8
1.4. EBÛ DAVÛD SÜNENİNDE GEÇEN RİVAYETLER.....	10
1.5. TİRMİZÎ’NİN SÜNENİNDE GEÇEN RİVAYETLER	14
1.6. NESÂÎ SÜNENİNDE GEÇEN RİVAYETLER.....	15
İKİNCİ BÖLÜM.....	17
2.1. HADİSLERİN SENED ANALİZİ.....	17
2.1.1. Sahih-i Buhârîde Geçen Rivayetlerin Senet Ağı.....	19
2.1.2. Sahih-i Buhârîde Geçen Rivayetlerin Sened Değerlendirmesi	20
2.2. SAHİH-İ MÜSLİM’DE GEÇEN RİVAYETLERİN SENED AĞI	22
2.3. SAHİH-İ MÜSLİM’DE GEÇEN RİVAYETLERİN SENED DEĞERLENDİRMESİ	23
2.4. SÜNEN-İ İBN MACE’DE GEÇEN RİVAYETLERİN SENED AĞI.....	25
2.5. SÜNEN-İ İBN MÂCE’DE GEÇEN RİVAYETLERİN SENED BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ	26
2.6. EBÛ DAVÛD SÜNENİNDE GEÇEN RİVAYETLERİN SENED AĞI.....	29

2.7. EBÛ DAVÛD SÛNENİNDE GEÇEN RİVAYETLERİN SENED BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ	31
2.8. SÛNEN-İ TİRMÎZÎ'DE GEÇEN RİVAYETLERİN SENED AĞI	38
2.9. SÛNEN-İ TİRMÎZÎ'DE GEÇEN RİVAYETLERİN SENED DEĞERLENDİRMESİ	39
2.10. SÛNEN-İ NESAÎDE GEÇEN RİVAYETLERİN SENED AĞI.....	41
2.11. SÛNEN-İ NESAÎ'DE GEÇEN RİVAYETLERİN SENED BAKIMINDAN DEĞERLENDİRMESİ	42
2.12. HADİSLERİN METİN ANALİZİ.....	44
2.12.1. Kadınları Dövmeyi Nehyeden Hadislerin Metin Analizi.....	46
2.12.2. Kadınları Dövmeyi Meşru Gören Hadislerin Metin Bakımından Analizi	52
SONUÇ	63
KAYNAKÇA.....	67

KISALTMALAR

<i>a.s.</i>	Alayehisselam
<i>b.</i>	İbn
<i>b.y.y</i>	Basım Yeri Yok
<i>bkz.</i>	Bakınız
<i>c.</i>	Cilt
<i>c.c</i>	Celle Celalûhu
<i>çev.</i>	Çeviren
<i>DİA</i>	Diyanet İslam Ansiklopedisi
<i>DİB.</i>	Diyanet İşleri Başkanlığı
<i>h.</i>	Hicri
<i>H.z.</i>	Hazreti
<i>m.</i>	Miladi
<i>m.</i>	Miladi
<i>ö.</i>	Ölüm Tarihi
<i>s.</i>	Sayfa
<i>s.a.v</i>	Sallallahu Aleyhi ve Sellem
<i>sy.</i>	Sayı
<i>t.y.</i>	Tarih Yok
<i>TDV</i>	Türkiye Diyanet Vakfı
<i>Thk.</i>	Tahkik Eden
<i>yay.</i>	Yayınları, Yayınevi

GİRİŞ

İslam dini, gerek İslam öncesi Arap toplumundaki dini anlayış ve gerekse yerleşmiş örf ve adetlere nispetle kadının sosyal, ekonomik ve hukuki konumunda çok önemli değişiklikler yapmıştır. Her şeyden önce Kur'an, insan olması bakımından kadını erkekle eşit bir varlık olarak kabul etmiştir. Yüce Allah, insanların birbirleriyle anlaşıp mutlu ve huzurlu yaşamaları için erkek ve kadını birbirlerine eş olarak yaratmıştır.

İnsan, diğer varlıklardan farklı olarak üstün özelliklerde yaratılmış bir mahluktur. Akıllı, düşüncesi ve birçok üstün vasıfları bunu açıkça göstermektedir. Nitekim insan sosyal bir varlık olarak toplum içinde hayatını sürdürmektedir. Aynı zamanda birçok yönden toplumdan etkilenir. İnsanın toplumda oluşturduğu en önemli kurum "aile kurumu" dur. Anne-baba, çocuklar ve diğer aile bireyleri toplumun en önemli unsurlarıdır. Bu yönüyle hem bireylerin hayatında hem de toplum yapısında kilit rol oynayan asıl unsur ailedir diyebiliriz. Böyle bir kurumun güçlü kalması ve ayakta durması oldukça önemlidir. Bu nedenle İslam dini aile hayatını teşvik etmiştir. Eşlerin birbirleri üzerinde hakları ve sorumlulukları olduğunu bildirmekte ve tarafların bu bilinçle aileyi korumalarını önermektedir. Erkek olsun kadın olsun, genç olsun yaşlı olsun bu haklara riayet etmeyenleri sorumlu tutar. Aile ve toplum düzenine zarar veren girişimlere karşı tedbirler alınmasını emreder.

Kur'an'ın ifadesiyle en güzel şekilde yaratılmış olan insan aynı zamanda cehûl, zalûm gibi birtakım zaaflara da düşebilecek bir karaktere sahiptir. Şüphesiz insanın bu iki yöne de meyyal olan yapısı ancak temel bir eğitimle istikamet kazanabilir. Bu bağlamda ayet ve hadislerdeki dövme meselesine yönelik öneriler, insanın yaratılışındaki bu zaaflara karşı bir çözüm üretme ameliyesi olarak nasıl ve ne şekilde anlaşılıp değerlendirileceği hususu önem arz etmektedir. İslam dini nadiren de olsa isyankarlık gösteren kadınların, tekrar olgun kişiliklerini elde etmelerini ve aile içi aktivitelerini sağlıklı bir şekilde dizayn etmelerini ister. Bu nedenle peş peşe gelen

olumlu önerilere tepki vermeyen isyankâr bir kadına, ıslah amaçlı olumsuz bir çözüm metodu önermiştir.

Arabistan başta olmak üzere o dönemin büyük devletlerinden olan Bizans, İran, Çin ve Hint dahil olmak üzere bütün dünyanın mağdurları kadınlar idi. İşte böyle bir dönemde ilk defa İslam dini, kadın haklarını gündeme getirmiş ve kadınlara hukuki bir nitelik kazandırmıştır. Mesela Veda Hutbesinde Hz. Peygamber'in ifade ettiği kadın hakları konusunun değerini, Batı ancak 1900'lü yıllarda fark edebilmiştir. Batı'da, Müslüman toplumlara göre aile içi şiddet oranı daha fazladır. Bu da meselenin sadece dini boyutlu olmadığını ya da dini bir yönlendirmeden kaynaklanmadığını göstermektedir. Esasen genelde bu tür meseleler çoğu kez dindarlıkla bağlantılı olarak değerlendirilir. Gerek izah ve gerekse çözüm çoğunlukla tek bir boyuta indirgenerek aranmaya çalışılır ki, bunun yanıltıcı ve sorunun hal edilmesi için yetersiz bir yaklaşım olduğunu söyleyebiliriz.

Cahiliye dönemi Araplarının kız çocuklarına karşı takındıkları tavrın, sosyal bir yara ve hatta açık bir cinayet şekline dönüştüğünü biliyoruz. Kız çocuğu ailede büyütülmesi istenilmeyecek kadar değersiz bir meta ve sosyal yönden varlığı utanç verici bir konuma düşmüş durumdaydı. Nitekim Kur'an'ı Kerim, Cahiliye toplumundaki bu talihsiz olayı çok dramatik bir üslupla dile getirir: *“Onlardan birine bir kızın dünyaya geldi diye müjdelenince, öfkesinden ve utancından, yüzü mosmor kesilirdi. Müjdelendiği bu kötü haberin etkisiyle utanıp eşinden dostundan saklanmaya çalışırdı. Şimdi ne yapsın: Hor, hakir, itilip kakılan bir bela olarak onu hayatta mı bıraksın, yoksa toprağa mı gömsün? Kızla müjdelenen kişi de kara kara düşünürdü.*

İslam'ın doğuşu sonrasında, daha önce bu durumu yaşamış olan bazı kişiler, kız çocuklarını nasıl toprağa gömdüklerini anlatarak o gün yaptıklarının büyük bir bilinçsizlik olduğunu esefle hatırlardı. Hz. Peygamber de bu durumu duyduğunda çok etkilenir ve gözyaşını tutamazdı. Nitekim sahabeden biri O'na kendi öz evladını nasıl toprağa gömdüğünü şöyle anlatmıştı: *“Ey Allah'ın Rasulü! Biz Cahiliye döneminde putlara tapan ve çocuklarımız diri diri toprağa gömen bir millettik. Bir kızım dünyaya gelmişti. Konuşacak çağa ulaşmış, sesini duyunca sevinir mesut olurdum. Bir gün onu çağırdım ve peşim sıra götürdüm. Sonunda bir kuyunun başına geldik. Kızımın hiçbir şeyden haberi yoktu. Kuyunun başında onun elinden tuttum ve kuyuya doğru attım. Duyduğum en son sözü, “Babacığım, babacığım” diye yankılanan çığlığıydı. Bu olayı*

her dinleyişinde Allah Rasulü gözyaşlarına boğulur ve sakal-ı şerifi ıslanıncaya kadar ağlardı. Resul-ü Ekrem buna rağmen adamı: Şunu iyi bil ki “Allah Cahiliye de işlenen günahları silmiştir. Sen bundan böyle iyi şeyler yapmaya devam et” diyerek teskin etmişti. Tarihçi Habib’in (ö.245) naklettikleri de bunu desteklemektedir. Onun bize aktardığına göre, kimi Araplar yoksulluk korkusuyla kızlarına bu zulmü yaparken, Zühre b. Kitap gibi zenginler de peş peşe üç erkek çocuğu öldüğü için sonradan doğmuş olan kız çocuğunu toprağa gömmüşler. Cahiliyenin üstünden on beş asır geçmiş olmasına rağmen, yaşadığımız coğrafyada benzer bazı gerekçelerle ve sözde töre bahane edilerek masum kız çocuklarına ve kadınlara reva görülen tecavüz, darp ve cinayet olayları, günümüzde yaşayan kimi insan topluluklarının hala modern dönemde ‘cahiliyeyi’ yaşadıklarını göstermektedir.

1. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Konumuzun özelliği itibariyle çalışmamızda kaynak taraması yapılmış olup, kaynak taraması esnasında kaynaklardan gerektiği kadar istifade edilmiştir. Faydalanılan kaynaklara çalışmanın sonundaki bibliyografyada yer verilmiştir. Öncelikle konunun yer aldığı klasik tefsirler, çağdaş tefsirler, hadis kitapları ve şerhleri, fıkıh kitapları, çağımız alimlerinin konu hakkındaki görüşleri ve lügatler tespit edilip gerekli veriler toplanmaya çalışılmıştır. İkinci aşama olarak konuyla ilgili makaleler, dergiler ve güncel yorumlar araştırılıp veriler toplanmıştır. Basımı yapılmış eserler yanında elektronik ortamda mevcut bulunan güncel kaynaklardan da usulüne uygun şekilde faydalanılmıştır.

Tezimizde kullanacağımız yöntem ise şu şekilde planlanmıştır: Evvela hadislerin Kütüb-i Sittede geçtiği kaynakları tespit edip rivayetlerin değerlendirmesi üzerinde çalışma yapılacaktır. Rivayetlerin bütün tariklerinin isnatlarını ortaya koyduktan sonra hadislerin metinlerini tespit edip, isnadların şeması gösterilecektir. Akabinde isnad içerisinde geçen râvileri cerh ve ta’dile kitaplarındaki durumlarını ele alıp sened analizini yapacağız. Daha sonra ise hadislerin metin analizlerine geçilecektir. Metin analizlerine bakıldığında; ilk olarak rivayet edilen metinlerin tenkidini yapıp, bu metinleri Kur’an’a arz edip müfessirlerin konu hakkındaki görüşleri ele alınacaktır. Daha sonra ise şarihlerin hadisler hakkındaki yorumları ve

rivayetlerin fıkıh kitaplarındaki durumları ele alınıp değerlendirmeye tabii tutulacağız. Son olarak ise günümüz alimlerinin konu hakkındaki görüşleri ele alınacaktır.

Konuyla ilgili makaleler ve dergilerin bir kısmı elektronik ortamdan temin edilmiş, usul ve esasına uygun olarak kaynaklar belirtilip istifade edilmiştir.

2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ VE AMACI

Tezimizin amacı “kadınların dövülmesi ile ilgili kütüb-i sittede geçen rivayetlerinin isnad ve metin tenkidini yaparak bunların sıhhati konusunda bir sonuca varıp, rivayetleri daha doğru bir şekilde anlamaya çalışmak olacaktır.

Bir sosyal problem olan kadınların dövülmesi, naslar çerçevesinde ele alarak nispeten daraltmaya çalıştık. Ancak bu naslar güncelliğini koruyan bir problemin çözümüyle yakından alakalı olması sebebiyle farklı alanlardaki eserlerden istifade etmek de tezimiz için oldukça önemli bir yer tutmuştur. Zamanın değişmesiyle, şartların değiştiği de malumdur. Ayrıca bir de kültürel farklılıklar ve zamanla ortaya çıkan ihtiyaçlar göz önünde bulundurulunca algıların ve yorumların da farklılığı kaçınılmaz olmuştur. Bu nedenle konuyla ilgili sınırlı sayıda ayet ve hadis olmasına rağmen, konuya yer veren çok sayıda eser ve görüş ortaya konulmuştur.

Üzerinde çalışma yaptığımız konuyla ilgili birçok makale yazılmış, bazı kitapların da içinde bir bölüm olarak zikredilmiş, ancak konuyla alakalı bugüne kadar müstakil bir eser yazılmamıştır. Makalelerin kiminde ayet-i kerimedeki “darp” kelimesi “dövmenin” dışında bir anlam verilerek konu yorumlanmış, kimilerinde ise bu yoruma karşı çıkılmış, ayet ve hadislerdeki “dövme” belli şartlarla kayıtlanmıştır. Burada amacın ıslah olduğu vurgusu yapılarak konu izah edilmek istenmiştir.

Kadına karşı şiddeti ortadan kaldırmayı amaç edinmiş olan İslam dinine mensup toplumumuzda da bu tür şiddet eylemlerinin görülmesi İslam’ın değerlerinden uzaklaştığımızın bir göstergesidir. Kanaatimizce bu, aynı zamanda alemlere rahmet olarak gönderilen Hz. Muhammed’in doğru bir şekilde anlaşılmadığının da bir kanıtıdır. Zira Rasulullah’ın eşlerine, kızlarına ve diğer kadınlara son derece şefkatli ve merhametli davrandığı, onun siyretini okumuş olan herkesin bildiği bir mevzudur. Bu araştırmamız Kütüb-i Sitte içerisinde geçen “kadınların dövülmesi ile ilgili rivayetler “ele alınıp senet ve metin değerlendirmesi yapılarak sıhhatleri konusunda bilgi verilecektir. Bu sayede Hz. Peygamber (s.a.v)’in gerçekte kadına karşı olan şiddet

eyleminin cevazını verip vermediği sorusunun cevabını bulmaya çalışacağız. Bunun, topluma bu konuyla alakalı saklı bir bakış ağısı kazandırmak için son derece önemli olduğunu düşünüyoruz.

BİRİNCİ BÖLÜM

Bu bölümde konumuzla ilgili olan Kütüb-i Sittede geçen her bir müellifin rivayetlerini başlıklar altında ele alacağız. Kaynak taraması esnasında metni aynı olan rivayetleri bir kere zikredip diğer kitaplardaki yerlerini dipnotlarda belirteceğiz.

1.1. BUHÂRÎ’NİN SAHİHİNDE GEÇEN RİVAYETLER

"حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ هِشَامٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زُرْعَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَا

يَجْلِدُ أَحَدُكُمْ امْرَأَتَهُ جِلْدَ الْعَبْدِ، ثُمَّ يَجَامِعُهَا فِي آخِرِ الْيَوْمِ¹

“Muhammed b. Yusuf >> Sufyan b. Uyeyne >> Hişam b. Urve >> Ebû Hişam (Urve b. Zübeyr) >> Abdullah b. Zem’a tarikiyle gelen hadisin metni şu şekildedir: Abdullah bin Zem’a; Hz. Peygamber (s.a.v)’in şöyle buyurduğu rivayet etmiştir: “Sizden herhangi bir kimse köleyi dövercesine hanımını dövmesin. Nitekim günün sonunda onunla ilişkiye girecektir.”

Konumuzla ilgili Sahih-i Buhari’de geçen ikinci hadisin metni birinci hadisin metni ile aynıdır.² Ancak ikinci hadisin sened zincirindeki son râvisi farklıdır. Hadislerin sened analizi kısmında ikinci hadisin sened zincirinde bulunan farklı râvilerin cerh ve ta’dil durumlarını zikretmişiz.

حدثنا أبو بكر بن أبي شيبة ، وإسحاق بن إبراهيم ، جميعا عن حاتم ، قال أبو بكر : حدثنا حاتم بن إسماعيل المدني ، عن جعفر بن محمد ، عن أبيه ، قال : دخلنا على جابر بن عبد الله ، فسأل عن القوم حتىفاتقوا الله في النساء ، فإنكم أخذتموهن بأمان الله ، واستحللتم فروجهن بكلمة الله ، ولكم عليهن أن لا يوطئن فرشكم أحدا تكرهونه ، فإن فعلن ذلك فاضربوهن ضربا غير مبرح ، ولهن عليكم رزقهن وكسوتهن بالمعروف....³

“Ebû Bekr b. Ebî Şeybe >> Hatim b. İsmail el-Medenî >> Cafer b. Muhammed >> Ali b. Hüseyin el-Kureşî>> Cabir b. Abdillâh tarikiyle gelen hadisin metni şu

¹ Muhammed b. İsmâîl Ebû Abdullah el-Buhârî el- Cu’fi, el- Câmî’u’s-Sahîh, I-IX.-thk. Muhammed Züheyr b. Nâsir en-Nâsir, Dâru Tevki’n-Necât, Kahire, 1422, Kitâbü’l Edeb 78 ,c.8, s.15.

² Buhârî, Kitâbü’l Edâhî, 78, c.8, s.15

³ Buhârî, Kitabu’l- Hacc, Hadis no. 132.

şekildedir:Hz. Peygamber, kadınlar hakkında Allah'tan korkunuz. Sizler onları Allah'ın emaneti olarak aldınız. Onların iffetini Allah'ın kelamıyla kendinize helal kıldınız. Onlar üzerindeki hakkınız, sevmediğiniz kimseleri evinize sokmamaları ve hoşlanmadığınız kimselerle konuşmamalarıdır. Şayet böyle yapsalar onları kırıp incitmeden dövdünüz. Dikkat edin onların sizin üzerinizdeki hakları ise: Onlara yedirmek ve giydirmek konusunda onlara iyi davranmanızdır....”

Bu hadis aynı metinle Sahih-i Müslim'de ve Ebû Davûd, Tirmizî, İbn Mâce ve Nesaî sünenlerinde de geçmektedir.⁴ Hadisi nakleden râvi sadece Tirmizî'nin eserinde farklı olduğu tespit edilmiştir. Hadislerin sened analizi kısmında, farklı olan râvilerin durumları hakkında gerekli bilgi verilmiştir.⁵

1.2. MÜSLİM'İN SAHİHİNDE GEÇEN RİVAYETLER

حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ وَأَبُو كُرَيْبٍ قَالَا حَدَّثَنَا ابْنُ مُنَيَّرٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَمْعَةَ قَالَ خَطَبَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- فَذَكَرَ النَّافَةَ وَذَكَرَ الذِّي عَقَرَهَا فَقَالَ « إِذَا اتَّبَعْتَ أَشْقَاهَا اتَّبَعْتَ بِهَا رَجُلًا عَزِيزًا عَارِمًا مَنِيْعًا فِي رَهْطِهِ مِثْلُ أَبِي زَمْعَةَ ». ثُمَّ ذَكَرَ النِّسَاءَ فَوَعِظَ فِيهِنَّ ثُمَّ قَالَ « الْإِمَامُ يَجْلِدُ أَحَدَكُمْ إِفْرَأْتَهُ ». فِي رِوَايَةِ أَبِي بَكْرٍ « جَلَدَ الْأُمَةَ ». وَفِي رِوَايَةِ أَبِي كُرَيْبٍ « جَلَدَ الْعَبْدَ وَلَعَلَّهُ يُضَاجِعُهَا مِنْ آخِرِ يَوْمِهِ ». ثُمَّ وَعِظَهُمْ فِي صَحِيحِهِمْ مِنَ الصَّرْطَةِ فَقَالَ « الْإِمَامُ يَضْحَكُ أَحَدَكُمْ مِمَّا يَفْعَلُ ».

“Ebî Bekr b. Ebî Şeybe ve Ebû Kureyb >> Numeyr b. Hişam >> Hişam b. Urve >> Ebû Hişam (Urve b. Zübeyr) >> Abdullah b. Zem'a kanalıyla gelen hadis metni şu şekildedir: Abdullah bin Zem'a dedi ki; Hz. Peygamber (s.a) hutbe irat etti sonra bir deveden ve onu kesenden bahsederek, dedi ki onların en bedbahtı (deveyi kesmek için) Ebî Zem'a gibi güçlü, azgın ve kavmi içerisinde dokunulmaz bir adam öne atılmıştı. Sonra kadınlar hakkında nasihatte bulunup ve onlar hakkında uyarılarda bulunduktan sonra dedi ki; sizden birisi niçin eşini köleyi dövercesine dövüyor. Ebî Bekr'in rivayetinde ise cariyeyi dövercesine sizden birisi nasıl hanımını dövüyor. Ebû Kûrey'bin rivayetinde ise sizden biri nasıl köle dövercesine eşini dövüyor ve günün

⁴ Müslim, Hacc, 1212, Ebû Davûd, Kitabu'l- Haraç ve'l İmare ve'l Fe'y, 2621, Tirmizî, Ebvâbu'r Rada', 1163, İbn Mâce, Menâsik, 3071, Nesaî, Hacc, 8896,

⁵ Bu hadis hakkında geniş bilgi için bkz. Fidan Orhan, İlk Dönem Hadis ve İslam Tarihi Kaynaklarında Veda Hutheleriyle İlgili Rivayetlerin Değerlendirilmesi, Dicle Üniversitesi, 2018, s.456-464.

⁶ Ebû Hüseyin Müslim b. el-Haccâc b. Müslim el-Kuşeyrî, el-Câmi'u'l-Müsned's-Sahîhi'l-Muhtasar bi'n Nakl'il-Adli-ilâ Resûlillâhi, I-VIII, thk Muhammed Fuad Abdülbaki. y, Daru'l İhyai Teras'il Arabi, t.y, Beyrût, Kitâbü'l Fedail 43, c.4, s.1815

sonunda ise onunla birlikte oluyor. Akabinde ise onların osurmalarından dolayı gülmelerine ilişkin uyarıda bulundu ve dedi ki sizden birisi niçin yaptığı şeye güler?"

“حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ عَنْ هِشَامٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ مَا ضَرَبَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- شَيْئًا قَطُّ يَدِيهِ وَلَا امْرَأَةً وَلَا خَادِمًا إِلَّا أَنْ يُجَاهِدَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَمَا نِيلَ مِنْهُ شَيْءٌ قَطُّ فَيَنْتَقِمَ مِنْ صَاحِبِهِ إِلَّا أَنْ يُنْتَهَكَ شَيْءٌ مِنْ مُحَارِمِ اللَّهِ فَيَنْتَقِمَ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ.”⁷

“Ebû Kureyb >> Ebû Üsame >> Hişam b. Urve >> Ebû Hişam (Urve b. Zübeyr) >> Aişe tarikiyle gelen hadisin metni şu şekildedir: Aişe (r.a) dedi ki: Hz. Peygamber Allah yolunda cihat etmek dışında asla ne eşini ne de hizmetçisini dövmüştür. Yine Hz. Peygamber Allah’ın yasak kıldığı şeylerden herhangi birinin çiğnenmesi sebebiyle Allah için ondan intikam alması dışında kendisine yapılan hiçbir kötülükten dolayı o kötülüğü yapana ceza vermemiştir.”

1.3. İBN MÂCE SÜNENİNDE GEÇEN RİVAYETLER

"حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُنِيرٍ، حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَمْعَةَ، قَالَ: خَطَبَ النَّبِيُّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -، ثُمَّ ذَكَرَ النِّسَاءَ، فَوَعَّظَهُمْ فِيهِنَّ، ثُمَّ قَالَ إِلَّا مَا يَجِلُّ أَحَدُكُمْ امْرَأَتَهُ جِلْدَ الْأَمَةِ؟ وَلَعَلَّهُ أَنْ يُضَاجِعَهَا مِنْ آخِرِ يَوْمِهِ"⁸

“Ebu Bekir b. Ebî Şeybe >> Abdullah b. Numeyr >> Hişam b. Urve >> Urve b. Zübeyr b. Avvam >> Abdullah b. Zem’a tarikiyle gelen hadis metni şu şekildedir: Abdullah bin Zam'a’ şöyle demiştir: Hz. Peygamber (s.a.v) ashabına hutbe irâd etti. Sonra kadınları zikretti. Onlar hakkında nasihatle bulunup şöyle buyurdu; Bazılarınız ne zamana kadar Cariyeyi değnekle dövercesine karılarını değnekle dövecek! Belki de döven adam, dövdüğü karısının yatağına aynı günün sonunda girecek.”

"حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: مَا ضَرَبَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - خَادِمًا لَهُ، وَلَا امْرَأَةً، وَلَا ضَرَبَ يَدِيهِ شَيْئًا"⁹

⁷ Müslim, **Kitâbü'l Fedail**, 43 c.4, s.1814,

⁸ Ebû Abdullah Muhammed b. Yezîd el-Kazvîni İbn Mâce, **Sünen**, I-II, thk. Şuayb Arnavut, Adil Mürşid, Muhammed Kamil, Abdüllatif, Dâru'r Risale, Beyrût 1430/2009, **Kitabü'n Nikah** 11, c.3, s.151

⁹ İbn Mâce, **Kitabü'n Nikah** 11, c.3, s.152.

“Ebû Bekir b. Ebû Şeybe >> Veki’ >> Hişam b. Urve >> Urve b. Zübeyr >> Hz. Aîşe tarikiyle gelen hadis metni şu şekildedir: Hz. Âişe (r.a) şöyle söylemiştir; Resûlullah (s.a) ne hizmetçisini ne eşini ne de hiçbir kimseyi dövmüştür.”

"عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ، أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ -
دُبَابٍ، قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لَا تَضْرِبْنَ إِمَاءَ اللَّهِ" فَجَاءَ عُمَرُ إِلَى النَّبِيِّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَدْ
ذَرَيْتُ النِّسَاءَ عَلَى أَرْوَاجِهِنَّ، فَأَمُرُ بِضَرْبِهِنَّ. فَضْرِبُنَّ فَطَافَ بِآلِ مُحَمَّدٍ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - طَائِفُ نِسَاءٍ كَثِيرٍ، فَلَمَّا أَصْبَحَ قَالَ: "لَقَدْ
طَافَ اللَّيْلَةَ بِآلِ مُحَمَّدٍ سَبْعُونَ امْرَأَةً، كُلُّ امْرَأَةٍ تَشْتَكِي زَوْجَهَا، فَلَا يَجِدُونَ أَوْلِيكَ خِيَارَكُمْ"¹⁰

“Muhammed b. Sabbah>> Sufyan b. Uyeyne >> Zührî (Muhammed b. Müslim)>> Ubeydullah b. Abdullah b. Ömer >> İyas b. Abdullah b. Ebî Zübâb tarikiyle gelen hadis metni şu şekildedir: Hz. Peygamber (s.a) şöyle buyurdu: “Allah'ın cariyeleri (olan karılarınızı) dövmeyin” Bu emirden sonra Ömer (r.a), Peygamber (s.a) 'in yanına gelip de; Ya Resûlallah! (Bu emrinizden sonra) Kadınlar cesaretlenip kocalarına itaatsizlik etmeye başladılar, dedi. Bunun üzerine (te'dip için ve yara bırakmayacak tarzda) kadınları dövme ruhsatı verildi. Bu izinden sonra kadınlar kocaları tarafından dövüldü. Sonra Peygamber (s.a) 'in hanımlarına çok sayıda kadın gidip, kendilerini (şiddetle) döven kocalarından şikâyet ettiler. Ertesi gün sabahleyin Hz. Peygamber şöyle buyurdu: “Bu gece yetmiş kadın Muhammed (s.a)'in zevcelerine varıp, her birisi kendi kocasından (şiddetli dövmesinden) şikâyet etti. Artık siz, eşlerinizi (bu şekilde) döven erkekleri hayırlılarınız olarak bilmeyiniz.”

"حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى وَالحَسَنُ بْنُ مُدْرِكِ الطَّحَّانُ، قَالَا: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ حَمَّادٍ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْأَوْدِيِّ، عَنْ عَبْدِ
الرَّحْمَنِ الْمُسْلِيِّ عَنْ الْأَشْعَثِ بْنِ قَيْسٍ، قَالَ: ضِمْتُ عُمَرَ لَيْلَةً، فَلَمَّا كَانَ فِي جَوْفِ اللَّيْلِ قَامَ إِلَى امْرَأَتِهِ يَضْرِبُهَا، فَحَجَزْتُ بَيْنَهُمَا، فَلَمَّا أَوَى
إِلَى فِرَاشِهِ قَالَ لِي: يَا أَشْعَثُ، احْفَظْ عَنِّي شَيْئًا سَمِعْتُهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -: "لَا تَسْأَلُ الرَّجُلَ فِيمَ يَضْرِبُ امْرَأَتَهُ، وَلَا تَنَمُ
إِلَّا عَلَى وَثْرٍ" وَنَسِيتُ النَّالِيَةَ"¹¹

“Hasan b. Müdrik et-Tahhân>>Yahya b. Hammad>> Davut b. Abdullah>> Abdurrahman el-Muslî >> Eş'as b. Kays>> Ömer b. Hattab tarikiyle gelen hadis metni şu şekildedir: Eş'as bin Kays (r.a); Şöyle demiştir: Bir gece Ömer (r.a) 'a misafir oldum. Gece yarısı olunca Ömer kalkıp eşini dövmeye başladı. Ben onları birbirinden ayırdım. Ömer yatağına dönünce bana Ey Eş'as Resûlullah (s.a)'dan duyduğum şu şeyleri

¹⁰ İbn Mâce, **Kitabü'n Nikah** 11, c.3, s.152.

¹¹ İbn Mâce, **Kitabü'n Nikah** 11, c.3, s.153.

benden (öğrenip) belle: “Adama, karısını niçin dövdüğü sorulmaz. Vitir namazını kılmadan uyuma.” Râvi (Peygamber'in) üçüncü cümlesini unuttum demiştir.”

1.4. EBÛ DAVÛD SÛNENİNDE GEÇEN RİVAYETLER

"حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ، حَدَّثَنَا حَمَّادٌ، أَخْبَرَنَا أَبُو قَزَعَةَ الْبَاهِلِيُّ، عَنْ حَكِيمِ بْنِ مُعَاوِيَةَ الْقُشَيْرِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَا حَقُّ زَوْجَةٍ أَحَدِنَا عَلَيْهِ؟ قَالَ: «أَنْ تُطْعِمَهَا إِذَا طَعِمْتَ، وَتَكْسُوَهَا إِذَا اكْتَسَيْتَ، أَوْ اكْتَسَبْتَ، وَلَا تُضْرِبَ الْوَجْهَ، وَلَا تُقَبِّحَ، وَلَا تَهْجُرَ إِلَّا فِي الْبَيْتِ»،¹²

“Musab.İsmail >> Hammad >>Ebû Kazaa el- Bahilî >> Hakim b. Muaviye >> Muaviye el- Kuşeyri tarikiyle gelen hadis metni şu şekildedir: Muaviye el-Kuşeyri babasından rivayet ettiğine göre babası Hz. Peygamber’e; “Ya Rasûlallah, zevcelerimizin üzerimizdeki hakları nelerdir" diye sordum. O da; "Yediğinden ona da yedirmen, kendine elbise aldığında veya kazandığında ona da giydirmendir. Dövdüğünde yüze vurma, (onu) kötüleme, terk edeceksen evin dışında (onu) terk etme (onunla konuşmamazlık yapma)." diye cevap verdi.”

"أَخْبَرَنِي أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ الْمُتَمَكِّيِّ النَّيْسَابُورِيُّ، حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ رَزِينٍ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ حُسَيْنٍ، عَنْ دَاوُدَ الْوَرَّاقِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ حَكِيمِ بْنِ مُعَاوِيَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ مُعَاوِيَةَ الْقُشَيْرِيِّ، قَالَ: أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: فَقُلْتُ: مَا تَقُولُ: فِي نِسَائِنَا قَالَ: «أَطْعُمُوهُنَّ مِمَّا تَأْكُلُونَ، وَاكْسُوهُنَّ مِمَّا تَكْسُونَ، وَلَا تُضْرِبُوهُنَّ، وَلَا تُقَبِّحُوهُنَّ»¹³

“Sufyan b.Uyeyne >>Davud el-Verrak >> Said b. Hakim >> Hakim b. Muaviye >> Muaviye el- Kuşeyri tarikiyle gelen hadis metni şu şekildedir. “Muaviye el-Kuşeyri'den rivayet olunduğuna göre; kendisi Rasûlullah (s.a.)'ın yanına varıp; “Ona hanımlarımız hakkında ne dersiniz” diye sordum. O da; "Yediklerinizden onlara da yediriniz, giydiğinizde onlara da giydiriniz, onları dövmeyiniz ve onları kötülemeyiniz" buyurdu.”

"حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي خَلْفٍ، وَأَحْمَدُ بْنُ عَمْرٍو بْنِ السَّرْحِ، قَالَا: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ ابْنُ السَّرْحِ عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ: عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي دُبَابٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَا تُضْرِبُوا إِمَاءَ اللَّهِ» فَجَاءَ عُمَرُ إِلَى

¹² Ebû Dâvûd Süleymân b. el-Eş'as b. İshâk es-Sicistânî el-Ezdî, **Sünen'i Ebû Dâvûd**, I-VII, thk. Şuayb el-Arnâvut-Muhammed Kâmil Karabellî, Dâru'l Risâle el-Âlemî, Beyrut, 1430/2009, **Kitabû'n Nikah**, 6, c.3, s.476.

¹³ Ebû Dâvûd, **Kitabû'l Nikah**, 6 c.3, s.478

رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: دَرَبُ النِّسَاءِ عَلَى أَزْوَاجِهِنَّ، فَرَحَّصَ فِي صَرْحَيْنِ، فَأَطَافَ بِأَلِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نِسَاءً كَثِيرًا يَشْكُونَ أَزْوَاجَهُنَّ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَقَدْ طَافَ بِأَلِ مُحَمَّدٍ نِسَاءً كَثِيرًا يَشْكُونَ أَزْوَاجَهُنَّ لَيْسَ أَوْلَيْكَ بِجَارِكُمْ»¹⁴

“Sufyan b. Uyeyne >> Zührî >> Abdillâh b. Abdullâh b. Ömer >> İbn Sarh (Ubeydullâh b. Abdullâh) >> İyas b. Abdullâh b. Ebî Zübâb tarikiyle gelen hadis metni şu şekildedir: Rasulullâh "Allah'ın kadın kullarını dövmeyiniz" buyurdu. Bunun üzerine Hz. Ömer, Rasûlullâh (s.a.)'a gelip; Ya Rasûlallâh, kadınlar eşlerine seslerini yükseltip bağırmaya başladılar diye şikâyetinde bulundu. Ona cevaben Rasûlallâh, kadınları dövmeye izin verdi. Bu izinden sonra Rasûlullâh (s.a.)'ın hanımlarının yanına eşlerinden şikâyetçi olan birçok kadın geldi ve kocalarını şikâyet ettiler. Peygamber (s.a.) bunun üzerine şöyle buyurdu: "Gerçekten bu gece Muhammed'in ailesine birçok kadın gelip kocalarının kendilerine kötü davranmasından şikâyetçi oldular. Şunu iyi bilin ki eşlerini döven kimseler sizin hayırlılarınız değildir.”

"حَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْأَوْدِيِّ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْمُسْلِيِّ، عَنِ الْأَشْعَثِ بْنِ قَيْسٍ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَا يُسْأَلُ الرَّجُلُ فِيمَا ضَرَبَ امْرَأَتَهُ»¹⁵

“Züheyr b. Harb >> Abdurrahman el- Mehdî >> Ebû Âvâne >> Davud b. Abdullâh >> Abdurrahman el- Müslî >> Eş'as b. Kays >> Ömer b. Hattab tarikiyle gelen hadisin metni şu şekildedir: Rasulullâh (s.a): "Kişiyi karısını niçin dövdüğü sorulmaz." buyurmuştur.”

"حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَعْمَرٍ، حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ عَمْرِو، حَدَّثَنَا أَبُو عَمْرِو السُّدُوسِيُّ الْمَدِينِيُّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عَمْرِو بْنِ حَزْمٍ، عَنْ عَمْرَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ حَبِيبَةَ بِنْتَ سَهْلٍ، كَانَتْ عِنْدَ ثَابِتِ بْنِ قَيْسٍ بْنِ شَمَّاسٍ فَضَرَبَهَا فَكَسَرَ بَعْضَهَا، فَأَنْتَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعْدَ الصُّبْحِ، فَاشْتَكَيْتُهُ إِلَيْهِ، فَدَعَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَابِتًا، فَقَالَ: «لِحُدِّ بَعْضُ مَا لَهَا، وَفَارَقَهَا»، فَقَالَ:

وَيَصْلُحُ ذَلِكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: «نَعَمْ»، قَالَ: فَإِنِّي أَصْدَقْتُهَا حَدِيثَيْنِ، وَهُمَا بَيْنَهُمَا، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «حُدُّمَا وَفَارَقُهَا»، فَفَعَلَ¹⁶

“Muhammed b. Ma'mer >> Abdullmelik b. Amr >> Ebû Amr es- Sedûsî >> Ebû Bekr b. Hazm >> Âmrete >> Aîşe kanalıyla gelen hadis metni şu şekildedir: Hz. Aîşe söyle demiştir: Habibe bint Sehl, Sabit b. Kays'ın nikâhı altında iken Sabit onu dövmüş ve bir tarafını kırmıştı. Bunun üzerine (Habibe) sabah namazından sonra

¹⁴ Ebû Dâvûd, **Kitabü'n Nikah**, 6 c.3, s.479

¹⁵ Ebû Dâvûd, **Kitabü'l Nikah**, 6 c.3, s.480

¹⁶ Ebû Dâvûd, **Kitabü't Talak**, 7, c.3, s.545.

H.z. Peygamber'e (s.a.)'e gelip kocasından şikâyetçi oldu. Peygamber (s.a.) de Sabit'i çağırıp: "Onun mehrinin bir kısmını iade alarak kendisini boşa" buyurdu. Bunun üzerine (Sabit); Bu uygun olur mu? ya Rasûlallah! diye sordu. Rasûlallah; "Evet" cevabını verdi. Sabit de; Ben ona mehir olarak iki bahçe vermiştim ve şu anda o iki bahçe onun idaresinde bulunuyor dedi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.); "O iki bahçeyi al ve onu boşa" buyurdu. Sabit H.z. Peygamber'in dediğini yaptı."

"حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ قَالَ: جَاءَتْ امْرَأَةٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَنَحْنُ عِنْدَهُ، فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ زَوْجِي صَفْوَانُ بْنُ الْمُعْطَلِ، يَضْرِبُنِي إِذَا صَلَّيْتُ، وَيُعْطِرُنِي إِذَا صُمْتُ، وَلَا يُصَلِّي صَلَاةَ الْفَجْرِ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ، قَالَ وَصَفْوَانُ عِنْدَهُ، قَالَ: فَسَأَلَهُ عَمَّا قَالَتْ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَمَّا قَوْلُهَا يَضْرِبُنِي إِذَا صَلَّيْتُ، فَإِنَّهَا تَغْرِأُ بِسُورَتَيْنِ وَقَدْ نَهَيْتُهَا، قَالَ: فَقَالَ: «لَوْ كَانَتْ سُورَةٌ وَاحِدَةً لَكَفَيْتِ النَّاسَ»، وَأَمَّا قَوْلُهَا: يُعْطِرُنِي، فَإِنَّهَا تَنْطَلِقُ فَتَصُومُ، وَأَنَا رَجُلٌ شَابٌّ، فَلَا أَصْبِرُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَئِذٍ: «لَا تَصُومُ امْرَأَةٌ إِلَّا بِإِذْنِ زَوْجِهَا»، وَأَمَّا قَوْلُهَا: إِنِّي لَا أُصَلِّي حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ، فَإِنَّهَا أَهْلُ بَيْتٍ قَدْ عُرِفَ لَنَا ذَلِكَ، لَا نَكَادُ نَسْتَبْقِظُ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ، قَالَ: «فَإِذَا اسْتَبْقِظْتَ فَصَلِّي»، قَالَ أَبُو دَاوُدَ: رَوَاهُ حَمَّادُ يَغْنِي ابْنُ سَلَمَةَ، عَنْ مُحَمَّدٍ، أَوْ ثَابِتٍ، عَنْ أَبِي الْمُتَوَكِّلِ¹⁷

“Osman b. Ebî Şeybe >> Cerir >> A'meş >> Ebî Salih >> Ebî Said Sa'd b. Melik tarikiyle gelen hadis metni şu şekildedir: Ebû Said (r.a) demiştir ki: Biz Rasûlullah (s.a.)'ın yanında iken bir kadın gelip, Ya Rasûlallah! "Kocam Safvan b. el-Muattal namaz kıldığım zaman beni dövüyor, oruç tuttuğumda orucumu bozduruyor ve sabah namazını güneş doğuncaya kadar kılmıyor, deyip kocasından şikayetçi oldu. O esnada (kocası) Safvân da Rasûlullah (s.a.)'ın yanında idi. Efendimiz kadının dediklerini doğrulamak için Safvan'a sordu. Safvan şöyle cevap verdi: Ya Rasûlallah! "Namaz kıldığım zaman beni dövüyor" demesi durumu şöyledir; nehyettiğim halde Fatiha'dan sonra iki tane zamm-ı sûre okuyor. H.z. Peygamber (s.a.): "Eğer Kur'an tek sûre olsaydı insanlara yeterdi" buyurdu. Akabinde Safvan sözlerine şöyle devam etti: "Orucumu bozduruyor" lafına gelince, çünkü o hiç ara vermeden (nafile) oruç tutuyor. Halbuki ben (şehevî bakımdan) sabredemeyen bir gencim dedi. Bunun üzerine Allah Rasûlü (a.s): "Kadın, kocasının izni olmadan nafile oruç tutamaz" buyurdu. Safvân sözlerine şöyle devam etti: "Benim güneş doğuncaya kadar namaz kılmadığım" konusundaki sözüne gelince; bizler uyumakla tanınan bir aileyiz. Biz neredeyse güneş doğuncaya kadar uyanamıyoruz dedi. Allah Rasûlü (s.a.); Safvan'a "Uyandığın zaman

¹⁷ Ebû Dâvûd, *Kitabü's Savm*, 9 c.4, s.119.

namazını kıl," buyurdu. Ebû Dâvud: "Bu hadisi Hammâd, -yani İbn Seleme-Humeyd'den yahut da Sabit Ebû'l-Mütevekkil'den rivayet etmiştir." dedi.

"حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ، حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: «مَا ضَرَبَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَادِمًا وَلَا امْرَأَةً قَطُّ»¹⁸

“Müsedded >> Yezid b. Zürey' >> Ma'mer b. Raşid >> Zühri (Muhammed b. Müslim) >> Urve >> Aişe kanalıyla gelen hadis metni şu şekildedir: Hz. Aişe (r.anha) demiştir ki; Rasûlullah (s.a.), “asla ne bir köleyi ne de bir kadını dövmüştür.”

"حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عِيسَى، حَدَّثَنَا أَشْعَثُ بْنُ شُعْبَةَ، حَدَّثَنَا أَرْطَأَةُ بْنُ الْمُنْذِرِ، قَالَ: سَمِعْتُ حَكِيمَ بْنَ عُمَيْرٍ أَبَا الْأَخْوَصِ يُحَدِّثُ، عَنِ الْعِرْبَاضِ بْنِ سَارِيَةَ السُّلَمِيِّ، قَالَ: نَزَّلَنَا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَبِيرٌ مَعَهُ مِنْ مَعَهُ مِنْ أَصْحَابِهِ، وَكَانَ صَاحِبَ خَبِيرٍ رَجُلًا مَارِدًا مُنْكَرًا، فَأَقْبَلَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ، أَلَيْسَ أَنْ تَذْبَحُوا حُمْرَنَا، وَتَأْكُلُوا ثَمَرَنَا، وَتَضْرِبُوا نِسَاءَنَا، فَغَضِبَ - يَعْنِي النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - وَقَالَ: " يَا ابْنَ عَزَفٍ ارْكَبْ فَرَسَكَ ثُمَّ نَادِ: أَلَا إِنَّ الْجَنَّةَ لَا تَحِلُّ إِلَّا لِلْمُؤْمِنِ، وَأَنْ اجْتَمَعُوا لِلصَّلَاةِ "، قَالَ: فَاجْتَمَعُوا، ثُمَّ صَلَّى بَيْنَهُمُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، ثُمَّ قَامَ، فَقَالَ: «أَيَحْسَبُ أَحَدُكُمْ مُتَّكِئًا عَلَى أَرِيكِيهِ، قَدْ بَطُنُ أَنْ اللَّهَ لَمْ يُحَرِّمْ شَيْئًا إِلَّا مَا فِي هَذَا الْقُرْآنِ، أَلَا وَإِنِّي وَاللَّهِ قَدْ وَعَظْتُ، وَأَمَرْتُ، وَهَيْثُ، عَنْ أَشْيَاءَ إِهْمَا لِمَثَلِ الْقُرْآنِ، أَوْ أَكْثَرُ، وَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لَمْ يُحَلِّ لَكُمْ أَنْ تَدْخُلُوا بُيُوتَ أَهْلِ الْكِتَابِ إِلَّا بِإِذْنٍ، وَلَا ضَرْبِ نِسَائِهِمْ، وَلَا أَكْلِ ثَمَرِهِمْ، إِذَا أَعْطَوْكُمُ الَّذِي عَلَيْهِمْ»¹⁹

“Muhammed b. İsa >> Eş'as b. Şeybe >> Erdat b. Münzir >> Hakim b. Umeyr Ebu Ahves >> İrbad b.Sariye es- Sülemî tarihiyle gelen hadis metni şu şekildedir: İrbad b. Sariye es-Sülemi şöyle buyurmuştur: Peygamber (s.a.)'le birlikte Hayber'e inmiştik. O gün Hz. Peygamberle bulunan birçok sahabi vardı. Hayber'in büyüğü (idarecisi) inatçı ve kurnaz bir adamdı. Peygamber (s.a)'e dönerek; "Ey Muhammed sizin, bizim eşeklerimizi kesmeniz, meyvelerimizi yemeniz ve kadınlarımıza saldırmanız caiz midir?" dedi. Bunun üzerine Peygamber (s.a) öfkelenip: “Ey Avf'ın oğlu atına bin ve -Haberiniz olsun! Cennet (e girmek) mü'minden başkasına helal değildir. Namaz için toplanınız- diye seslen." buyurdu. (Avf'ın oğlu da bu emri yerine getirdi). Bunun üzerine (Ashab-ı kiram bu davete uyarak) toplandılar. Peygamber (s.a) onlara namazı kıldırıldı. Sonra ayağa kalkıp: "Sizden biriniz koltuğuna yaslanarak Allah'ın şu Kur'an'daki yasakladığı şeylerden başka hiçbir şeyi yasaklamadığını mı zannediyor?

¹⁸ Ebû Dâvud, *Kitabü'l Edeb*, 7 c.4, s.250

¹⁹ Ebû Dâvud, *Kitabü'l Harac ve'l Fey' ve'l İmare*, 14 c.4, s.656

Şunu iyi bilin ki: Vallahi ben (hem) öğüt verdim (hem bazı şeyleri) emrettim, (bazı şeyleri de) yasakladım. (Benim emrettiğim ve yasakladığım) şeyler Kur'an'daki (yasaklar) kadar vardır. Yahut da ondan daha fazladır. Yüce Allah sizin izinsiz olarak kitap ehlinin evlerine girmenizi helal kılmadığı gibi üzerlerinde olan vergiyi ödedikleri zaman onların karılarına saldırıp dövmenizi ve onların meyvelerini yemenizi de helal kılma buyurdu.”

1.5.TİRMİZÎNİN SÜNENİNDE GEÇEN RİVAYETLER

" حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْخَلَّالُ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَعْفِيُّ، عَنْ زَائِدَةَ، عَنْ شَيْبِ بْنِ عَرْقَدَةَ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْأَحْوَصِ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، أَنَّهُ شَهِدَ حَجَّةَ الْوَدَاعِ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَحَمِدَ اللَّهَ، وَأَثْنَى عَلَيْهِ، وَذَكَرَ، وَوَعظَ، فَذَكَرَ فِي الْحَدِيثِ قِصَّةً، فَقَالَ: أَلَا وَاسْتَوْصُوا بِالنِّسَاءِ خَيْرًا، فَإِنَّمَا هُنَّ عَوَانٌ عِنْدَكُمْ، لَيْسَ تَمْلِكُونَ مِنْهُنَّ شَيْئًا غَيْرَ ذَلِكَ، إِلَّا أَنْ يَأْتِيَنَّ بِفَاحِشَةٍ مُبِينَةٍ، فَإِنْ فَعَلْنَ فَاهْجُرُوهُنَّ فِي الْمَضَاجِعِ، وَاضْرِبُوهُنَّ ضَرْبًا غَيْرَ مُبْرِحٍ، فَإِنْ أَطَعْنَكُمْ فَلَا تَبْغُوا عَلَيْهِنَّ سَبِيلًا، أَلَا إِنَّ لَكُمْ عَلَى نِسَائِكُمْ حَقًّا، وَلِنِسَائِكُمْ عَلَيْكُمْ حَقًّا، فَأَمَّا حَقُّكُمْ عَلَى نِسَائِكُمْ فَلَا يُوطِئْنَ فُرُشَكُمْ مَنْ تَكْرَهُونَ، وَلَا يَأْذَنَنَّ فِي بُيُوتِكُمْ لِمَنْ تَكْرَهُونَ، أَلَا وَحَقُّهُنَّ عَلَيْكُمْ أَنْ تُحْسِنُوا إِلَيْهِنَّ فِي كِسْوَتِهِنَّ وَطَعَامِهِنَّ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَمَعْنَى قَوْلِهِ: عَوَانٌ عِنْدَكُمْ، يَعْنِي: أَسْرَى فِي أَيْدِيكُمْ²⁰."

“Hüseyin b. Ali el-Cu’fi>> Zaide>> Şebîb b. Garkade >> Süleyman b. Amr b. Ahves >> Amr b. Ahves tarikiyle gelen rivayetin metni şu şekildedir: Süleyman b. Amr b. Ahvas (r.a.) şöyle nakletmiştir: Veda haccında Allah Rasûlü (s.a.v.) ile birlikte bulunan babam şöyle anlatmıştı. Peygamber (a.s) Allah’a hamd ve senada sonra bazı hatırlatmalarda bulunarak bazı nasihatlerde bulundu. Konuşmasında bir kıssa anlattı ve dedi ki; “Dikkat edin birbirinize kadınlara karşı iyi davranmayı tavsiye ediniz. Onlar size bağılılıkları ve yardımları yönünden esirler gibidir. Cinsel ilişki dışında onlardan fazla bir şey istemeyin, onlara fazla yükler yüklemeyin. Ancak apaçık çirkin bir şey yaparlarsa o zaman onları yataklarında yalnız bırakın ve yaralamadan onları dövin. Size itaat ettikleri takdirde bahaneler arayarak onlara sıkıntı çıkartmayın. Dikkat edin sizin kadınlarınız üzerinde haklarınız olduğu gibi onların da sizin üzerinizde hakları vardır. Sizin kadınlarınız üzerindeki hakkınız, sevmediğiniz kimseleri evinize sokmamaları ve hoşlanmadığınız kimselerle konuşmamalarıdır. Dikkat edin onların

²⁰ Ebû İsâ Muhammed b. İsâ b. Sevre et-Tirmizî, **Sünen et-Tirmizî**, I-V. thk. Beşşar Avvad, Darü'l Garbu'l İslami, Beyrut, 1998 **Ebvâbu'r Rada'**, 10, c.2, s.458.

sizin üzerinizdeki hakları ise: Yedirme ve giydirme konusunda onlara iyi davranmanızdır.”

1.6. NESÂÎ SÜNENİNDE GEÇEN RİVAYETLER

"أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الْمَوْزِي، قَالَ: أَخْبَرَنِي شَادَانُ بْنُ عُثْمَانَ، أَخُو عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، أَنَّ الرَّبِيعَ بْنَ مَعْوِذٍ بْنِ عَفْرَاءَ، أَخْبَرْتُهُ: أَنَّ ثَابِتَ بْنَ قَيْسٍ بْنِ شِمَاسٍ ضَرَبَ امْرَأَتَهُ فَكَسَرَ يَدَهَا، وَهِيَ حَمِيلَةٌ بِنْتُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي، فَأَتَى أَخُوَهَا يَشْتَكِيهِ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَأَرْسَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى ثَابِتٍ فَقَالَ لَهُ: «خُذِ الَّذِي لَهَا عَلَيْكَ وَخَلِّ سَبِيلَهَا»، قَالَ: نَعَمْ، فَأَمَرَهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ تَتَرَبَّصَ حَيْضَةً وَاحِدَةً، فَتَلْحَقَ بِأَهْلِهَا"²¹

“Ebû Ali el-Mervezî >> Şâzân b. Osman >> Osman b. Ceble b. Ebî Ravâd >> Ali b. Mübarek >> Yahya b. Ebî Kesîr >> Muhammed b. Abdurrahman >> Rübeyyi’ b. Muavviz b. Afra tarikiyle gelen hadisin metni şu şekildedir: Muavviz bin Afra’dan rivayet edildiğine göre; Sabit bin Kays bin Şemmas eşini dövdü ve eşinin elini kırdı. Eşi Abdullah bin Übeyy’in kızı Cemileydi. Cemilenin kardeşi Peygamber’e gelerek Sabit b. Kays bin Şemmas’ı şikayet etti. Peygamber (s.a) onun kardeşini Sabit’e gönderdi ve dedi ki sahip olduğun şeyleri al ve Cemileyi boşa. O da tamam dedi. Peygamber (s.a) Cemileye bir adet dönemi beklemesini söyledi. Cemile bir adet dönemi bekleyip daha sonra ailesine katıldı.”

"أَخْبَرَنَا قَتِيبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ : حَدَّثَنَا سَفْيَانُ ، عَنْ الزَّهْرِيِّ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي ذِئَابٍ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لَا تَضْرِبُوا إِمَاءَ اللَّهِ " فَجَاءَ عُمَرُ فَقَالَ : " قَدْ ذُكِرَ النِّسَاءُ عَلَى أَزْوَاجِهِنَّ فَأُذِنَ لَهُمْ فَضْرِبُوهُنَّ فَطَافَ بِآلِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نِسَاءً كَثِيرًا " فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لَقَدْ طَافَ بِآلِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اللَّيْلَةَ سَبْعُونَ امْرَأَةً كُلُّهُنَّ أَزْوَاجُهُنَّ ، وَلَا تَجِدُونَ أَوْلَئِكَ خِيَارَكُمْ "²²

“Kuteybe b. Saîd >> Sufyan b. Uyeyne >> Zühri >> Abdullah b. Abdullah b. Ömer >> İyas b. Abdullah b. Ebî Zübab’dan rivayet edilen hadisin metni şu şekildedir:

²¹ Ebû Abdurrahmân Ahmed b. Şuayb b. Alî en-Nesâî, **el-Müctebâ Mine’s-Sünen**, I-VIII, thk. Abdülfettâh Ebû Gudde, Mektebetü’l-Matbuâtü’l-İslâmiyye, Haleb 1406/1986, **Kitâbü’l Talak**, 27, c.6, s.186.

²² Nesai, **Kitabu’t-Talak**, c.5, s.110

Rasulullah (a.s); kadınları dövmeyiniz buyurmuştu. Hz. Ömer, (r.a) Rasulullah'ın huzuruna çıkarak: “Kadınlar kocalarına karşı geldiler, onları dinlemez oldular.” dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber kadınların dövülmesine izin verdi. Bu defa birçok kadın Rasulullah'ın eşlerine gelerek kocalarını şikâyet etmeye başladılar. Bunun üzerine Rasulullah (s.a.v); “Birçok kadın Muhammed'in ailesine gelerek kocalarını şikâyet ediyorlar. Kadınları döven o kimseler, sizin hayırlılarınız değildir buyurdu.”²³

²³ Hadis hakkında geniş bilgi için bkz. Garip Tanrıverdi, **Allah'ın Kadın Kullarını Dövmeyin Hadisinin Değerlendirilmesi**, Dicle Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2021.

İKİNCİ BÖLÜM

Bu bölümde kütüb-i sitte müelliflerinin eserlerinde bulunan konumuzla ilgili rivayetlerin senet ağlarını ayrı ayrı belirtip, bu senet ağlarında bulunan râvilerin cerh ve ta'dil kitaplarındaki durumlarını ele alarak hadislerin sened analizini yapacağız. Akabinde ele aldığımız hadisleri metin bakımından değerlendirmesini yapacağız.

2.1. HADİSLERİN SENED ANALİZİ

Hadis, sened ve metin olmak üzere iki temel unsurdan oluşur. Sened, birbirlerinden belli usullerle almak ve rivayet lafızlarıyla nakletmek suretiyle bize kadar ulaşan râviler silsilesinin adıdır. Metin ise senedin sonunda râvilerin naklettikleri sözlü kısımdır. Dinin temelini oluşturan nakli ilimler tamamen, diğer ilimler de çoğunlukla isnada dayandığı için İslam alimleri isnadın vazgeçilmezliği üzerinde görüş birliğine varmış, ilimlerin ayrılmaz bir parçası olarak kabul etmişlerdir.

Sened'in ehemmiyetiyle ilgili hadis alimlerinden muhtelif sözler nakledilmiştir. Mesela; İbn Hazm'ın ifadesine göre ise sened; “hadisin Hz. Peygamber'e varıncaya kadar muttasıl bir şekilde güvenilir kimselerin yine güvenilir kimselerden rivayet edilmesi keyfiyeti, Allah'ın yalnız Müslümanlara has kıldığı bir sistemdir.”²⁴ İbn Sirîn ise; “bu ilim dindir; dininizi kimden aldığınızı dikkat edin.” İbn Mübarek de “isnad dindendir; o olmasaydı isteyen istediğini söylerdi”²⁵ Sözüyle isnadın önemine dikkat çekmiştir. İsnadla ilgili Mehmet Hayri Kırbasoğlu; “bir isnadın şu veya bu hadis kaynağında yer alması, isnad olması açısından hiçbir fark yoktur. Ancak isnadı mükemmel ve değerli yapan şey, onun kesintisiz olması, râvilerinin de güvenilirlik şartlarını tam olarak taşımalarıdır.”²⁶der. Bu düşünceyle tespit ettiğimiz bütün rivayetlerin, geçtiği kaynakları dikkate almadan senedleri incelemeye çalışacağız İsnad analizini yaparken sahabileri cerh ve ta'dil işlemine tabii

²⁴ Celâlüddîn es-Suyutî, *Tedribu'r- Râvî fi Şerhî Takrîbi'n- Nevevî*, Mısır, 1379/1959, s.359

²⁵ Cemâlüddîn el-Kasımî, *Kavâidü't Tahdîs min Funûnî Mustalahi'l- Hadis*, Dımaşk, 1335, s. 186.

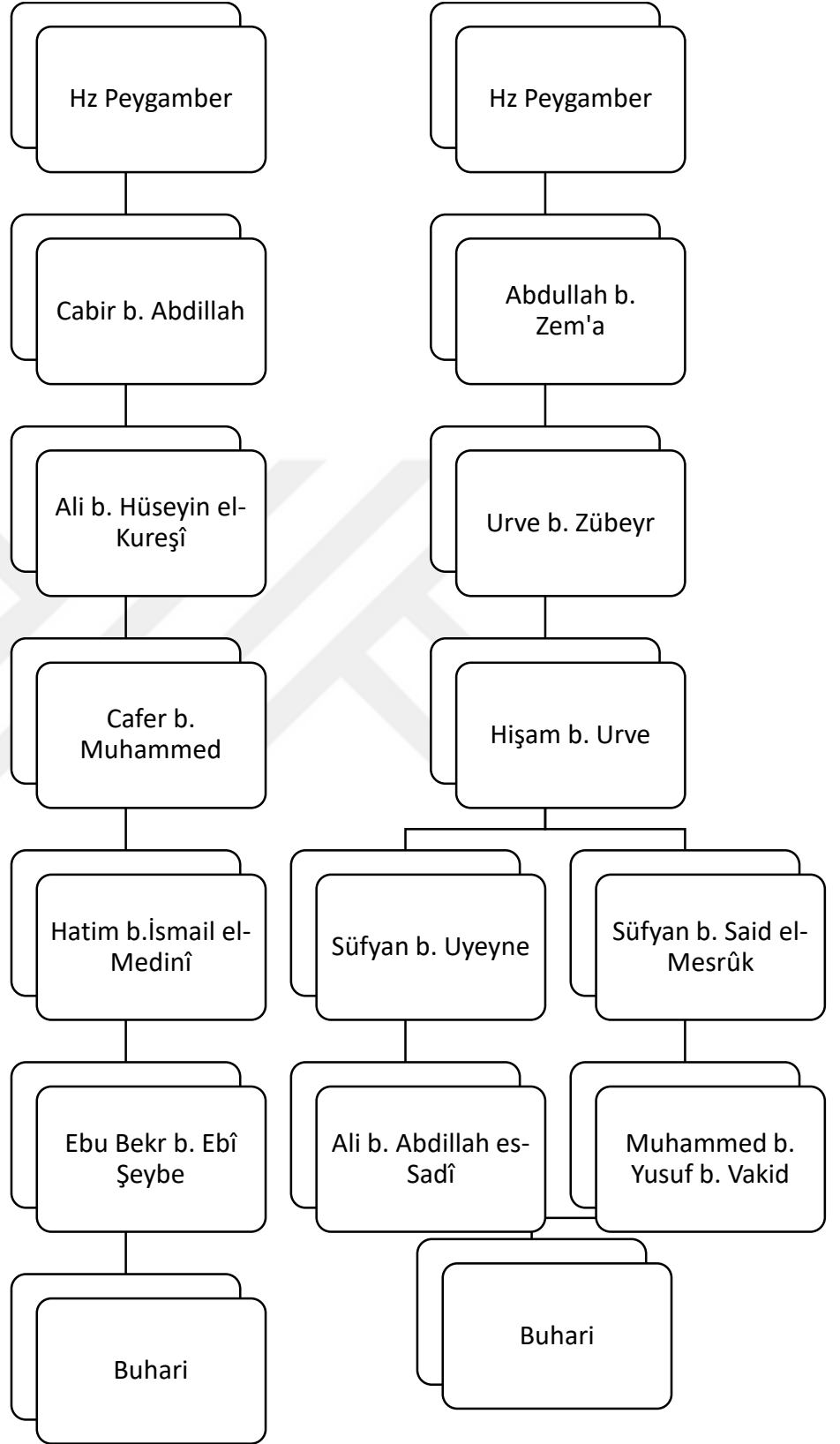
²⁶ Mehmet Hayri Kırbasoğlu, *Alternatif Hadis Metodolojisi*, Otto Yay., Ankara, 3013, s.159.

tutmayacağız. Çünkü sahabiler hakkında cumhur ulemaya göre makul olan görüş hepsinin udûl olduğu yönündedir.²⁷ Sened analizini yapmadan önce her müellifin eserinden ele aldığımız hadislerin toplu halde sened ağlarını oluşturup, râvilerin açık ve anlaşılır olmasına dikkat edeceğiz.

²⁷ Talat Koçyiğit, **Hadis Usulü**, TDV yay. Ankara, 2018, s.23,

2.1.1. Sahih-i Buhârîde Geçen Rivayetlerin Senet Ağı

2.1.2. Sahih-i Buhârîde Geçen Rivayetlerin Sened Değerlendirmesi

Abdullah b. Zem'a (ö.35/656), Cabir b. Abdullah (ö.71/691): Sahabi oldukları için cerh edilmezler.

Ebu Hişam Urve b. Zubeyr (ö.94/713): İbn Hacer Takribü't Tehzîb adlı eserinde bu râvi için "sika" ifadesini kullanarak bu ravinin güvenilir olduğunu söylemiştir.²⁸ Hadis münekkitlerinden Zehebî de Tezkiretü'l Hüffâz adlı eserinde bu ravinin "sika" olduğunu söylemiştir.²⁹

Hişam b. Urve (ö.145/763): İbn Hacer Takribü't Tehzîb adlı eserinde bu râvi hakkında "sika ve fakih" lafızlarını kullanarak onu ta'dil etmiştir.³⁰

Süfyan b. Uyeyne (ö.198/814): İbn Hacer, eserinde bu râvi hakkında "sika, hafız ve fakih" lafızlarını kullanarak onun güvenilir ravi olduğunu belirtmiştir.³¹ Zehebî de bu râviyi el-Kâşif adlı eserinde "sika, hafız ve imam" diye nitelendirmiştir.³²

Ali b. Hüseyin el-Kureşî el-Haşimî (ö.?): İbn Hacer Takribü't Tehzîb adlı eserinde bu râvi hakkında "sika, sebt ve fakih" lafızlarını kullanarak onu ta'dil etmiştir.³³

Cafer b. Muhammed el-Haşimî (ö.148/766): İbn Hacer, eserinde bu râvi hakkında "saduk, imam ve fakih" lafızlarını kullanarak onu ta'dil etmiştir.³⁴ Zehebî ise Tezkiretü'l Hüffâz adlı eserinde bu râvinin "imam, sadûk ve sika" olduğunu söylemektedir.³⁵

²⁸ Ebu'l Fazl Şihâbüddîn Ahmed b. Ali b. Hacer el- Askalânî, **Takrîbu't-Tehzîb**, thk. Muhammed Avvâme, Dâru'r-Reşîd, Suriye 1406/1986, c.1, s.389.

²⁹ Şemsüddîn Ebû Abdullah Muhammed b. Ahmed b. Osman ez-Zehebî, **Tezkiretü'l-Hüffâz**, I- IV, thk. Zekerîyya Amirât, Darü'l- Kütübü'l- İlmiyye, Beyrut, 1419/1998, c.1, s. 50.

³⁰ İbn Hacer, **Takrîbu't-Tehzîb**, s.573

³¹ İbn Hacer, **Takrîbu't-Tehzîb**, s.245

³² Ebû Abdullah Muhammed b. Ahmed b. Osman ez-Zehebî, **el-Kâşif**, I- II, thk. Muhammed Avvâme, Dâru'l Kible Lisikafetil el-İslâmiye, Beyrut – Lübnan. 1413/1992, c.1, s.198.

³³ İbn Hacer, **Takrîbu't-Tehzîb**, s.400.

³⁴ İbn Hacer, **Takrîbu't-Tehzîb**, s.141.

³⁵ Zehebî, **Tezkiretü'l Hüffâz**, c.1, s.125-126.

Süfyân b. Saîd el Mesrûk (ö.161/778): İbn Hacer Takribü't Tehzîb adlı eserinde “sika, hafız, âbîd, imam, hücce ve fakih” olduğunu belirtip bu râviyi ta'dil etmiştir.³⁶

Hatîm b. İsmail el-Medînî (ö. 186/802): İbn Hacer eserinde bu râvi hakkında “sadûk” lafzını kullanmaktadır.³⁷ Zehebî Mizânü'l İ'tidal adlı eserinde aynı ravi için “meşhûr ve sadûk” ifadelerini kullanarak güvenilir bir râvi olduğunu söylemektedir.³⁸ Mizzi ise Tezhibü'l Kemâl adlı eserinde bu râvi hakkında “sika, me'mun ve leyse bihi be's” ifadelerini kullanmaktadır.³⁹

Ali b. Abdullah b. Cafer es-Sa'di (ö.234/849): İbn Hacer Takribü't Tehzîb adlı eserin de bu râvinin “sika” olduğunu belirtmiştir.⁴⁰ Mizzi ise Tezhibü'l Kemâl adlı eserinde bu ravinin hadis alanında “imam” olduğunu söylemiştir.⁴¹

Ebû Bekr b. Ebî Şeybe (ö.238/853): İbn Hacer eserinde bu raavinin “sika ve hafız” olduğunu söylemiştir.⁴² Hadis münekkitlerinden Zehebî bu raviyi eserinde “hafız” diye nitelendirmiştir.⁴³

Muhammed b. Yusuf b. Vakîd (ö.212/828): İbn Hacer Takribü't Tehzîb adlı eserinde bu râvinin “sika” olduğunu söylemiştir.⁴⁴

Yapılan isnad araştırması sonucunda Sahih-i Buhârî'de geçen konumuzla ilgili rivayetlerin bütün râvileri sika oldukları için analizini yaptığımız hadisler sened bakımından sahih kategorisinde kabul edilir.

³⁶ İbn Hacer, **Takribü't-Tehzîb**, s.244

³⁷ İbn Hacer, **Takribü't-Tehzîb**, s.144.

³⁸ Ebû Abdullah Muhammed b. Ahmed b. Osman ez-Zehebî, **Mizânü'l İ'tidal**, I- IV, thk. Ali Muhammed el-Becavi Dâru'l Marife, Beyrut 2009., c.1, s.428

³⁹ Ebû'l-Haccâc Cemâlüddin Yûsuf b. Abdurrahmân el-Mizzî, **Tehzîbü'l Kemâl fî Esma'ir-Ricâl**, I- XXXV, thk. Beşşâr 'Avvâd Ma'ruf, Müessesetu'r-Risâle, Beyrut, 1400/1980, c. 5, s.190.

⁴⁰ İbn Hacer, **Takribü't-Tehzîb**, s.244

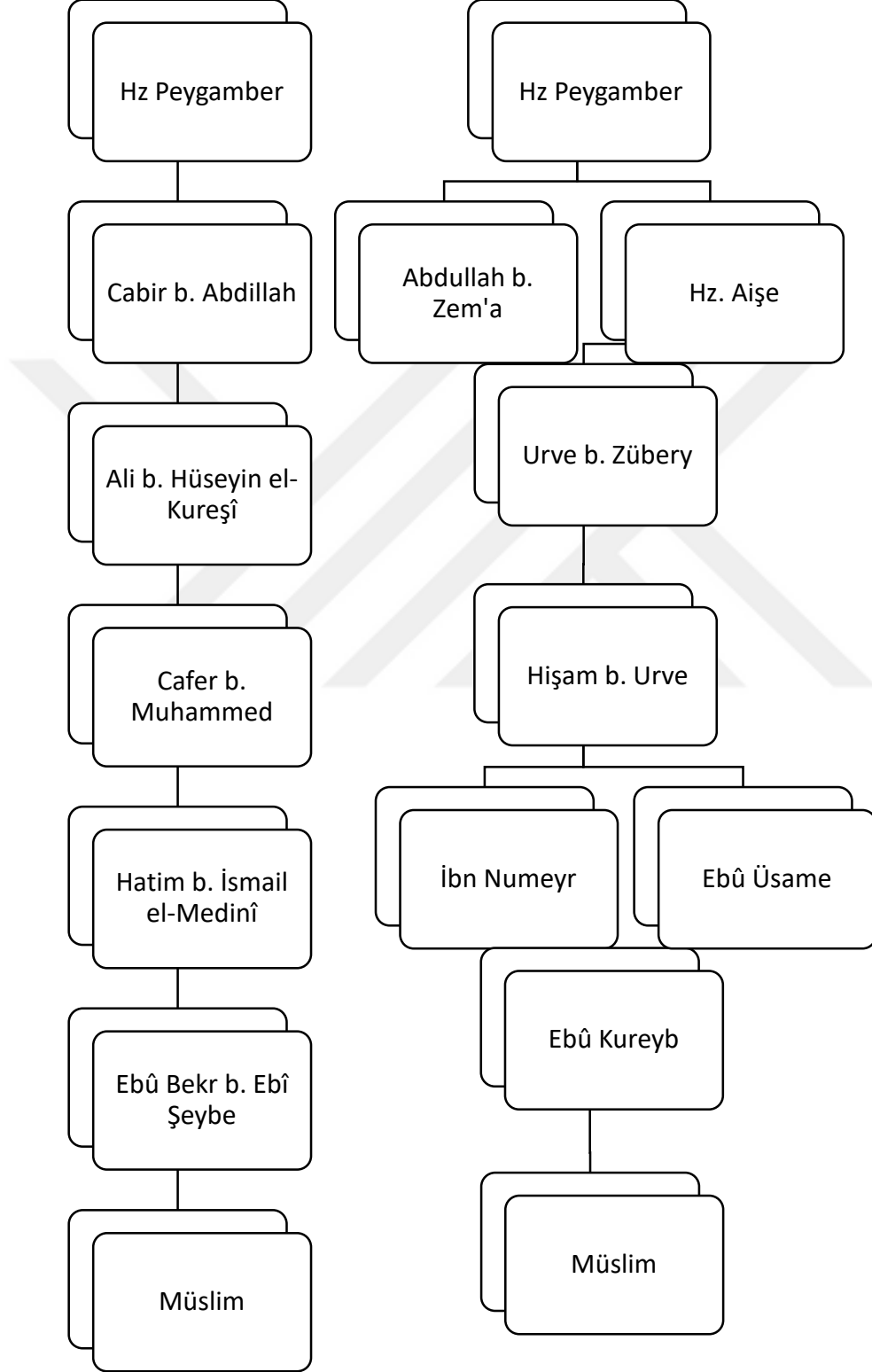
⁴¹ Mizzi, **Tehzîbü'l Kemâl fî Esma'ir-Ricâl**, c. 5, s.21.

⁴² İbn Hacer, **Takribü't Tehzib** s.255

⁴³ Zehebi, **el-Kâşif**, C.1, 592

⁴⁴ İbn Hacer, **Takribü't-Tehzîb**, s.515

2.2. SAHİH-İ MÜSLİM'DE GEÇEN RİVAYETLERİN SENED AĞI

2.3. SAHİH-İ MÜSLİM'DE GEÇEN RİVAYETLERİN SENED DEĞERLENDİRMESİ

Abdullah b. Zem'a, Cabir b. Abdullah ve Hz. Aişe (ö.57/677): Sahibi olup cerh edilmezler.

Ebû Hişam Urve b. Zübeyr (ö.94/713): İbn Hacer Takribü't Tehzîb adlı eserinde “sika” ifadesini kullanarak bu râvinin güvenilir olduğunu söylemiştir.⁴⁵ Hadis münekkitlerinden Zehebî ise Tezkiretü'l Hüffâz adlı eserinde bu râvinin “sika” olduğunu belirtip ta'dil etmiştir.⁴⁶

Ali b. Hüseyin el-Kureşî, Cafer b. Muhammed el-Haşimî, Hatîm b. İsmail el-Medenî ve Ebû Bekr b. Ebî Şeybe: Bu râviler hakkında cerh ve ta'dil kitaplarında geçen gerekli bilgileri daha önce vermiştik.

Hîşam b. Urve (ö.145/763): İbn Hacer Takribü't Tehzîb adlı eserinde bu râvi için “sika ve fakih” ifadelerini kullanarak onu ta'dil etmiştir.⁴⁷

Abdullah b. İbn Numeyr el-Hemedanî (ö.199/815): Hadis münekkitlerinden İbn Hacer, eserinde bu ravinin “sika ve hadis ashabı” olduğunu belirtip ta'dil etmiştir.⁴⁸ Münekkitlerden Zehebî de el-Kâşif adlı eserinde bu ravinin “hücce” olduğunu belirtip tevsik etmiştir.⁴⁹

Muhammed Ebû Üsâme b. Zeyd el-Kureşî (ö.201/817): Bu râvi için Zehebî el-Kâşif adlı eserinde “hafız ve hücce” lafızlarını kullanıp bu ravinin güvenilir olduğunu söylemektedir.⁵⁰

⁴⁵ İbn Hacer, **Takribü't Tehzîb**, s.389

⁴⁶ Zehebî, **Tezkiretü'l Hüffâz**, c.1, s.50

⁴⁷ İbn Hacer, **Takribü't Tehzîb**, s.573

⁴⁸ İbn Hacer, **Takribü't Tehzîb**, s.327

⁴⁹ Zehebî, **el-Kâşif**, c.1, s.604

⁵⁰ Zehebî, **el-Kâşif**, c.2, s.163

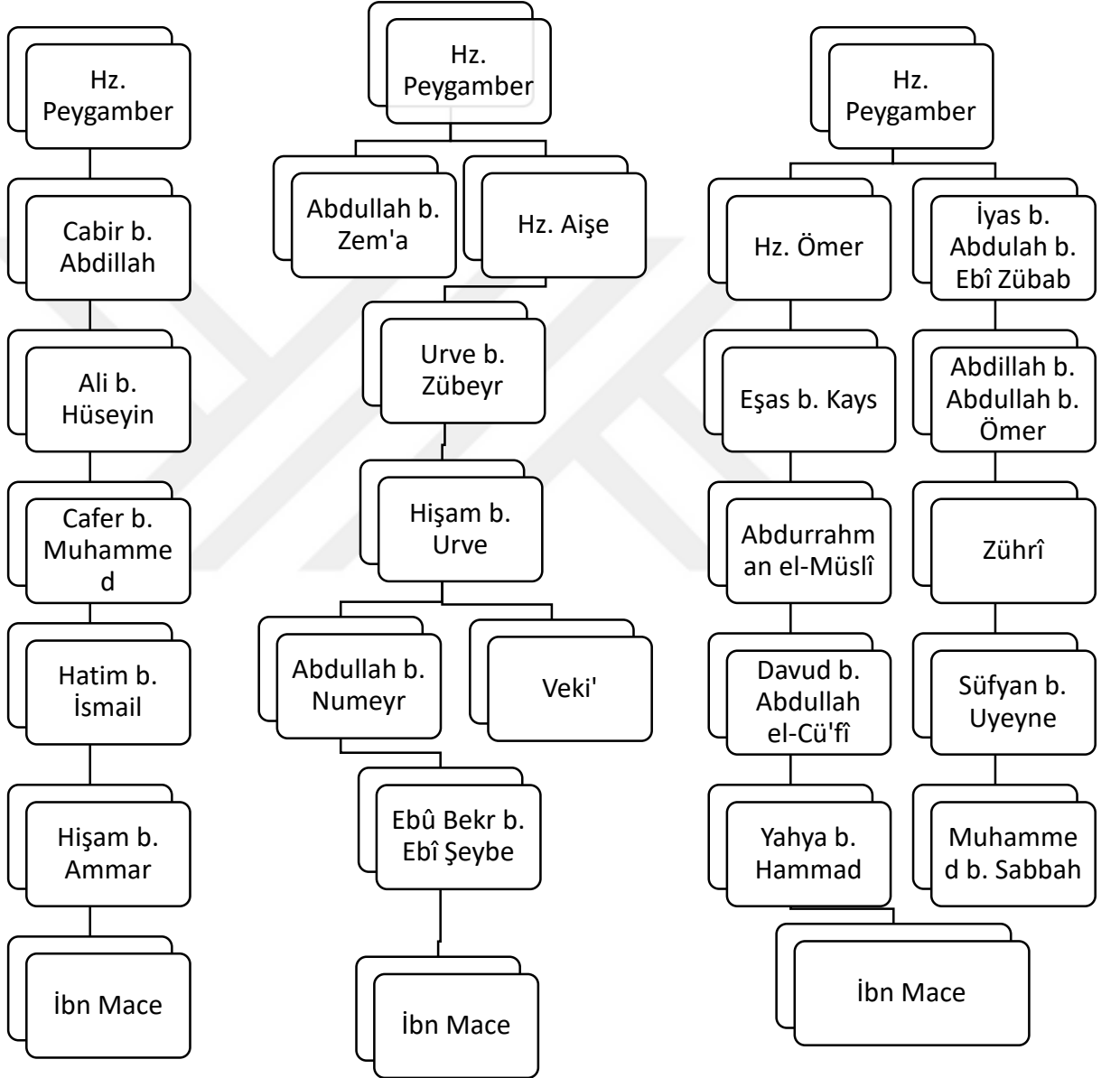
Muhammed b. Âlâ Ebû Kureyb el-Hemedanî (ö.247/862): Hadis münekkitlerinden İbn Hacer Takribü't Tezhîb adlı eserinde bu ravinin “sika ve hafız” olduğunu söylemiştir.⁵¹

Yapılan isnâd araştırması sonucunda Sahih-i Müslimde geçen konumuzla ilgili rivayetlerin bütün râvileri sika râvilerden oluştuğu için bu rivayetler sened bakımından sahih kategorisinde kabul edilir.

⁵¹ İbn Hacer, **Takribü't Tehzîb s.500**

2.4. SÜNEN-İ İBN MACE'DE GEÇEN RİVAYETLERİN SENED AĞI

2.5. SÜNEN-İ İBN MÂCE'DE GEÇEN RİVAYETLERİN SENED BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Cabir b. abdillah, Abdullah bin Zem'a, Hz. Aişe, Ömer b. Hattab, İyas b. Abdullah b. Ebî Zübâb: Sahabi olup cerh edilmezler.

Urve b. Zubeyr bin Avvam: Daha önce bu ravinin cerh ve ta'dil kitaplarındaki durumunu belirtmiştik.

Eş'as b. Kays b. Ma'd el-Kindî (ö.40/661): İbn Hacer Takribü't Tehzîb adlı eserinde bu râvi için "makbul" lafzını kullanarak onu tevsîk etmiştir.⁵² Hadis münekkitlerinden Zehebî de el-Kâşif adlı eserinde "sika (güvenilir)" bir râvi olduğunu söylemektedir.⁵³

Abdillah b. Abdullah b. Ömer(ö.?): Hadis münekkitlerinden İbn Hacer bu ravinin "sika" olduğunu söylemiştir.⁵⁴ Zehebî ise el-Kâşif adlı eserinde bu râvinin "sadûk (doğru sözlü)" olduğunu söylemektedir.⁵⁵

Ali b. Hüseyin el-Kureşî, Cafer b. Muhammed ve Hatim b. İsmail el-Medînî: Daha önce bu râvilerin durumları hakkında gerekli bilgiyi vermiştik.

Hîşam b. Ammâr es-Sülemî(ö.245/860): Mizzî Tezhîbü'l Kemâl adlı eserinde bu ravi hakkında "sika ve sadûk" lafızlarını kullanarak güvenilir bir ravi olduğunu söylemektedir.⁵⁶

Abdurrahman el-Muslî el-Kûfî(ö.?): İbn Hacer Takribü't Tezhîb adlı eserinde bu ravinin "sika" olduğunu belirtmektedir.⁵⁷

⁵² İbn Hacer, Takribü't Tehzîb s.113

⁵³ Zehebî, el-Kâşif, c.1, s.253

⁵⁴ İbn Hacer, Takribü't Tehzîb, s.372

⁵⁵ Zehebî, el-Kâşif, c.1, s.566

⁵⁶ Mizzî, Tezhîbü'l Kemâl, c.30, s.247

⁵⁷ İbn Hacer, Takribü't Tehzîb, s.353

Muhammed b. Müslim Zührî (ö.125/743): Hadis münekkitlerinden Zehebî de el-Kâşif adlı eserinde “büyük bir alim, hadis alanında meşhur” diye nitelendirmiştir.⁵⁸ İbn Hacer ise Takribü’t Tehzîb adlı eserinde bu raviyi “fakih ve hadis hafızı” diye nitelendirmiştir.⁵⁹

Abdullah b. Numeyr el-Hemedanî (ö.199/815): Zehebî el-Kâşif adlı eserinde bu râvi hakkında “hücce” lafzını kullanarak ravinin güvenilir olduğunu söylemiştir.⁶⁰ İbn Hacer ise Takribü’t Tehzîb adlı eserinde bu ravinin “sika” olduğunu söylemektedir.⁶¹

Veki’ b. Cerrah b. Melîh er-Reâsî (ö.196/812): İbn Hacer Takribü’t Tehzîb adlı eserinde bu ravinin “sika ve hadis hafızı” olduğunu belirtmiştir.⁶² Hadis münekkitlerinden Zehebî ise el-Kâşif adlı eserinde bu raviyi “ehadü’l e’lam” diye nitelendirmiştir.⁶³

Davud b. Abdillâh el-Evdî ez-Zeâfirî (ö.?): İbn Hacer Takribü’t Tehzîb adlı eserinde bu râvinin “sika” olduğunu söylemektedir.⁶⁴ Zehebî de el-Kâşif adlı eserinde bu ravi hakkında “fihi leyyin” lafzını kullanarak raviyi nitelendirmiştir.⁶⁵

Süfyan b. Üyeyne (ö.198/814): İbn Hacer Takribü’t Tehzîb adlı eserinde bu ravinin “sika” olduğunu belirtmektedir.⁶⁶ Zehebî de el-Kâşif adlı eserinde bu râviyi “ehadü’l e’lam” diye nitelendirmiştir.⁶⁷

⁵⁸ Zehebî, el-Kâşif, c.1, s.219

⁵⁹ İbn Hacer, Takribü’t Tehzîb, s.219

⁶⁰ Zehebî, el-Kâşif, c.1, s.604

⁶¹ İbn Hacer, Takribü’t Tehzîb, s.326

⁶² İbn Hacer, Takribü’t Tehzîb, s.571

⁶³ Zehebî, el-Kâşif, c.2, s.350

⁶⁴ İbn Hacer, Takribü’t Tehzîb, s.199

⁶⁵ Zehebî, el-Kâşif, c.1, s.380

⁶⁶ İbn Hacer, Takribü’t Tehzîb, s.245

⁶⁷ Zehebî, el-Kâşif, c.1, s.449

Ebû Bekr b. Ebî Şeybe el-Abâsî (ö.230/845): İbn Hacer, eserinde bu râvinin “sika ve hafız” olduğunu söylemiştir.⁶⁸ Hadis münekkitlerinden Zehebî de el-Kâşif adlı eserinde bu râviyi “hafız” diye nitelendirmektedir.⁶⁹

Hişam b. Ammar es-Sülemî(ö.245/860)

Mizzî Tezhîbu'l Kemâl adlı ise eserinde bu râviyi “sika ve me'mun” diye nitelendirip, güvenilir olduğunu söylemektedir.⁷⁰

Muhammed b. Yahya ez-Zühî (ö.258/872): İbn Hacer bu râvi hakkında “sika ve hafız” lafızlarını kullanarak râviyi ta'dil etmiştir.⁷¹ Mizzî ise eserinde bu râviyi “sika ve me'mun” diye nitelendirmiştir.⁷²

Hasan b. Müdrik et-Tahhân es-Sedûsî (ö.?): İbn Hacer Takribü't Tehzîb adlı eserinde bu râvi hakkında “la be'se bih” demiştir.⁷³ Zehebî de el-Kâşif adlı eserinde bu râvi hakkında “vesekun” ifadesini kullanmıştır.⁷⁴

Yahya b. Hammad b. Ebî Ziyâd eş-Şeybânî (ö.215/830): İbn Hacer Takribü't Tehzîb adlı eserinde bu râvinin “sika” olduğunu söylemiştir.⁷⁵

Muhammed b. Sabbah ec-Curceâlî (ö.240/855): İbn Hacer eserinde bu râvi hakkında “sadûk” lafzını kullanarak râvinin güvenilir olduğunu söylemiştir.⁷⁶

Yapılan isnâd araştırması neticesinde Sünen-i İbni Mâce'de geçen konumuzla ilgili rivayetlerin bütün râvileri sika olduğu için hadisler sened bakımından sahih kategorisinde kabul edilir.

⁶⁸ İbn Hacer, **Takribü't Tehzîb s.255**

⁶⁹ Zehebî, **el-Kâşif**, C.1, 592

⁷⁰ Mizzî, **Tezhîbu'l Kemâl**, c.30, s.247

⁷¹ İbn Hacer, **Takribü't Tehzîb**, s.512

⁷² Mizzî, **Tezhîbu'l Kemâl**, c.26, s.617

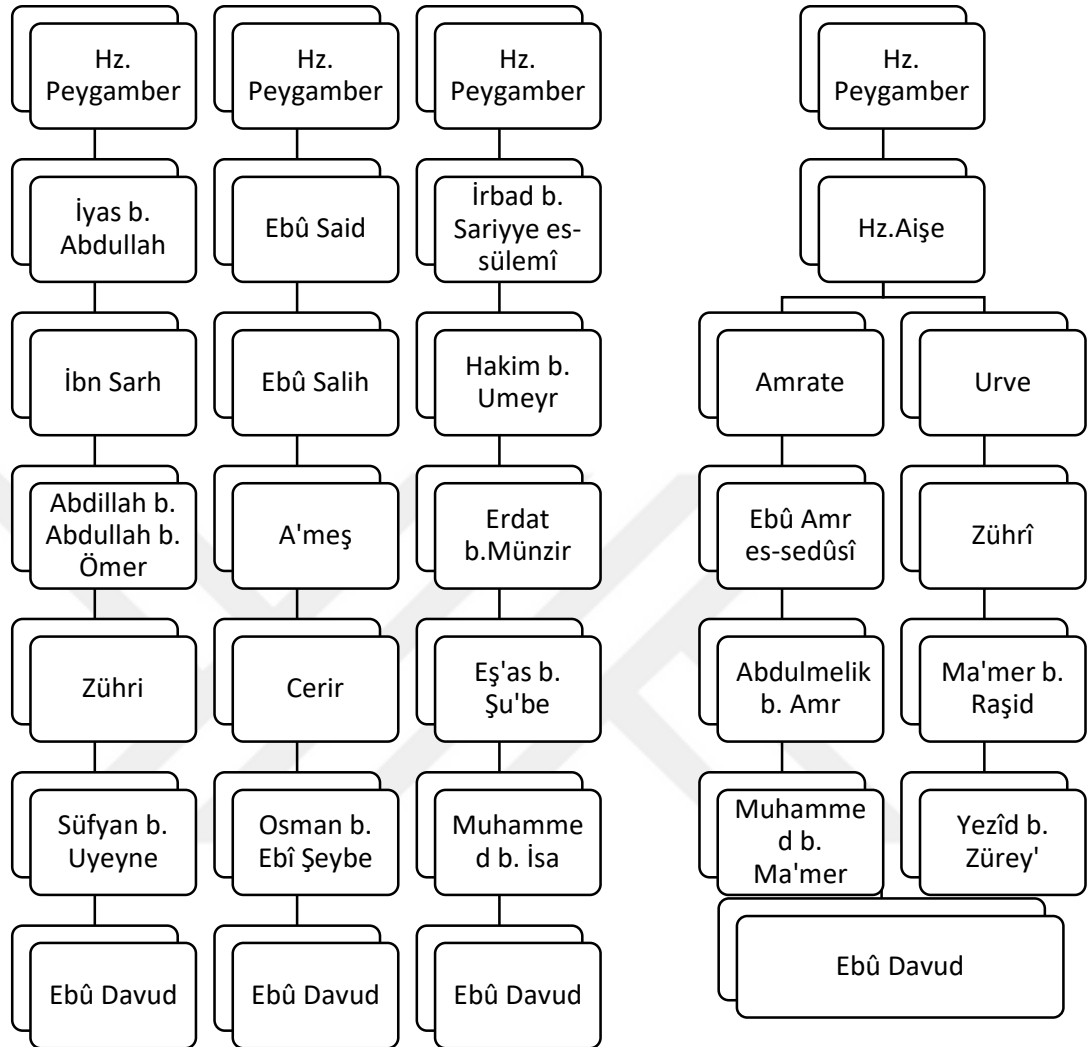
⁷³ İbn Hacer, **Takribü't Tehzib**, s.164

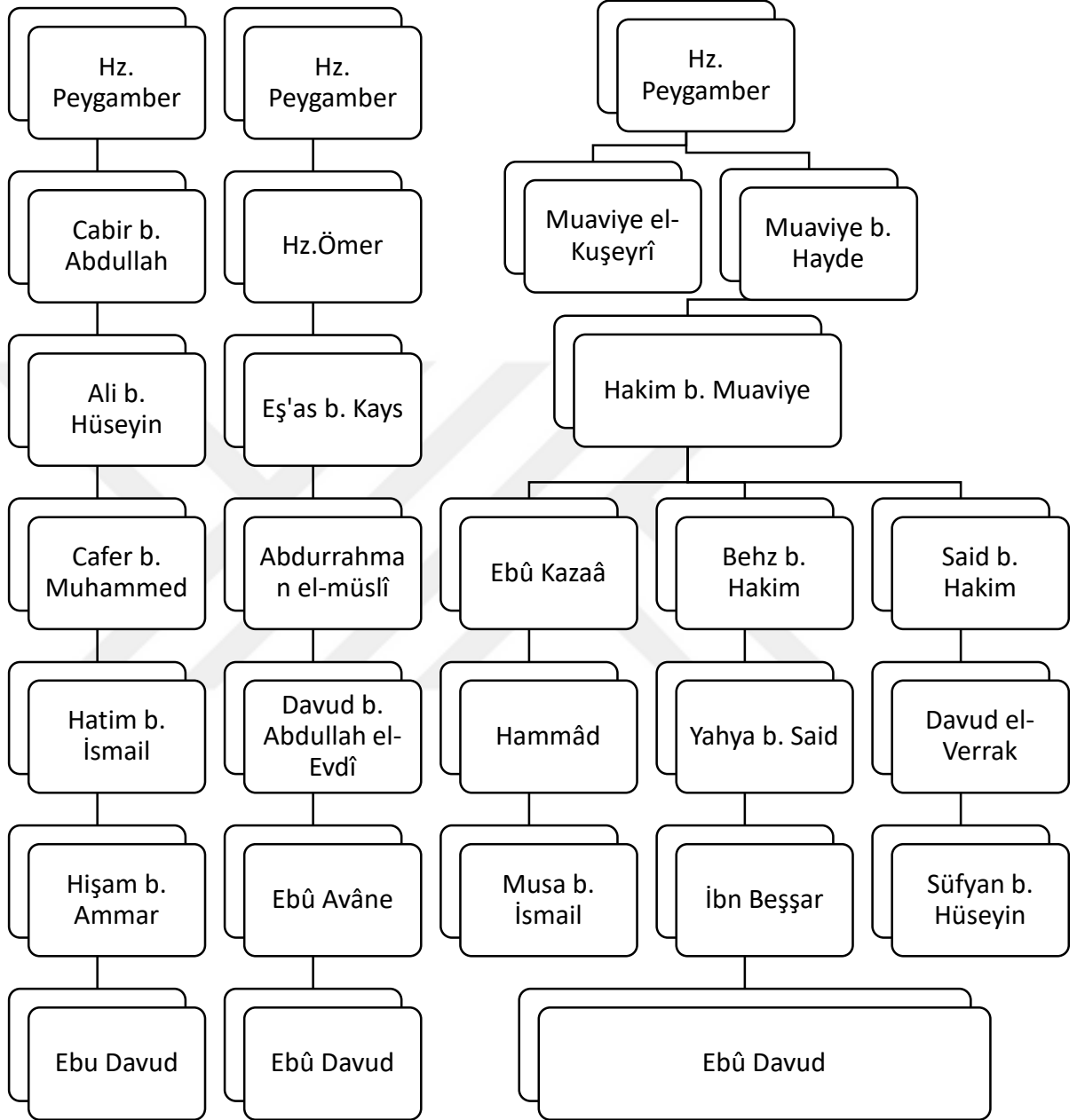
⁷⁴ Zehebî, **el-Kâşif**, c.2, s.277

⁷⁵ İbn Hacer, **Takribü't Tehzib**, s.589

⁷⁶ İbn Hacer, **Takribü't Tehzib**, s.484

2.6. EBÛ DAVÛD SÜNENİNDE GEÇEN RİVAYETLERİN SENED AĞI

2.7. EBÛ DAVÛD SÛNENİNDE GEÇEN RİVAYETLERİN SENED BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Muaviye el-Kuşeyrî (ö.?), Ömer b. Hattab, Muaviye b. Hayde (ö.?), İyas b. Abdullah b. Ebî Zübâb, Aişe, Ebî Saîd (ö.63/683), İrbad b. Sariye es-Sülemî (ö.71/691), Cabir b. Abdillâh: Sahabi olup cerh edilmezler.

Hakîm b. Muaviye el-Kuşeyrî (ö.?): İbn Hacer Takribü't Tehzîb adlı eserinde bu râvinin “saduk” olduğunu söylemiştir.⁷⁷ Zehebî de el-Kâşif adlı eserinde bu râvi hakkında “leyse bihi be's” ifadesini kullanarak râviyi ta'dil etmiştir.⁷⁸

Amrete b. Abdurrahman el-Ensarî (ö.98/717): İbn Hacer Takribü't Tehzîb adlı eserinde bu râvinin “sika” olduğunu söyleyerek onu ta'dil etmiştir.⁷⁹

Eş'as b. Kays ez-Kindî (ö.40/661): İbn Hacer, bu râvi için “makbul” lafzını kullanarak onu ta'dil etmiştir.⁸⁰ Hadis münekkitlerinden Zehebî de el-Kâşif adlı eserinde “sika (güvenilir)” bir râvi olduğunu söylemiştir.⁸¹

Abdullah b. Ebî Bekr b. Muhammed b. Amr b. Hazm (ö.135/753): Zehebî bu râviyi el-Kâşif adlı eserinde bu râviyi “hafız” diye nitelendirmiştir.⁸²

Urve b. Zübeyr: Daha önce bu râvi hakkında gerekli bilgileri verip durumunu belirtmiştik.

Müsedded b. Müserhed el-Esedî (ö.228/843): İbn Hacer Takribü't Tehzîb adlı eserinde bu râvinin “sika ve hafız” olduğunu söylemiştir.⁸³ Münekkitlerden Mizzî ise Tezkiretü'l Hüffâz adlı eserinde bu râviyi “hafız ve hücce” olarak

⁷⁷ İbn Hacer, Takribü't Tezhib s.177

⁷⁸ Zehebi, el-Kâşif.c.1s.348

⁷⁹ İbn Hacer, Takribü't Tezhib, s.750

⁸⁰ İbn Hacer, Takribü't Tezhib s.113

⁸¹ Zehebî, el-Kâşif, c.1, s.253

⁸² Zehebi el-Kâşif.c.1, s.141

⁸³ İbn Hacer, Takribü't Tezhib ,s.528

nitelendirmiştir.⁸⁴ Zehebî de el-Kâşif adlı eserinde “hafız” diye nitelendirip ta’dil etmiştir.⁸⁵

Ebî Salih Zekvan ez-Zeyât (ö.?): İbn Hacer Takribü’t Tehzib adlı eserinde bu ravinin “sika” olduğunu söylemiştir.⁸⁶ Zehebî de el-Kâşif adlı eserinde bu râvi hakkında “sika imamlarındandır” demiştir.⁸⁷

Ebû Ahves Hakîm b. Umeyr el-İnsî (ö.?): İbn Hacer Takribü’t Tehzîb adlı eserinde bu ravi hakkında “hafızası zayıf” olduğunu söylemiştir.⁸⁸

Süveyd b. Hicr Ebû Kazaâ el-Bahilî (ö.?): Zehebî el-Kâşif adlı eserinde bu râviyi “sika” diye nitelendirip ta’dil etmiştir.⁸⁹

Behz b. Hakîm b. Muaviye b. Hayde (ö.160/777): Zehebî el-Kâşif adlı eserinde bu râvi hakkında “sika” lafzını kullanarak râvinin güvenilir olduğunu söylemektedir.⁹⁰

Saîd b. Hakîm b. Muaviye (ö.?): İbn Hacer Takribü’t Tehzîb adlı eserinde bu râvinin “sadûk” olduğunu söylemektedir.⁹¹

Abdurrahman el-Muslî (ö.?): İbn Hacer, bu râvinin “sika” olduğunu belirtip ta’dil etmiştir.⁹² Mizzî ise Tezhibü’l Kemâl adlı eserinde bu ravi hakkında “Eş’as bin Kaystan aldığı rivayetinden başka rivayetini görmedim” demiştir.⁹³

⁸⁴ Zehebi, **Tezkiretü’l Hüffaz** c.2, s.8

⁸⁵ Zehebi, **el-Kâşif**.c.2, S.256

⁸⁶ İbn Hacer, **Takribü’t Tezhib** ,s.203

⁸⁷ Zehebi, **el-Kâşif**, c.1, s.386

⁸⁸ İbn Hacer, **Takribü’t Tezhib** s.96

⁸⁹ Zehebi, **el-Kâşif**, c.1, s.472

⁹⁰ Zehebi, **el-Kâşif**, c.1, s.276

⁹¹ İbn Hacer, **Takribü’t Tezhîb**, s.234

⁹² İbn Hacer, **Takribü’t Tehzîb**, s.353

⁹³ Mizzî, **Tezhibü’l Kemâl fi Esmâ’r Ricâl**, c.18, s.30

Abdillah b. Abdullah b. Ömer (ö.105/724): Zehebî el-Kâşif adlı eserinde bu râviyi “sadûk” diye nitelendirmektedir.⁹⁴ İbn Hacer de Takribü’t Tehzîb adlı eserinde “sika” olduğunu belirtip raviyi ta’dil etmiştir.⁹⁵

Ebû Amr es-Sedûsî el-Ensârî(ö.?): İbn Hacer, eserinde bu râvi hakkında “mechûl” lafzını kullanmıştır.⁹⁶ Zehebî de el-Kâşif adlı eserinde aynı râvi hakkında “zayıf” lafzını kullanmaktadır.⁹⁷

Müslim b. Abdullah ez-Zührî (ö.125/743): İbn Hacer bu ravinin “fakih ve hafız” olduğunu söylemiştir.⁹⁸ Zehebî de el-Kâşif adlı eserinde bu raviyi “sika” diye nitelendirmektedir.⁹⁹ İbn Hıbbân ise es-Sikat adlı eserinde aynı “fakih ve hafız” olduğunu söylemiştir.¹⁰⁰

A’miş (Süleyman b. Mihrân el-Esedî) (ö.147/765): İbn Hacer Takribü’t Tehzîb adlı eserinde bu râviyi “sika ve hafız” diye nitelendirip ta’dil etmiştir.¹⁰¹

Erdat b. Münzîr el-Elbanî (ö.163/780): İbn Hacer Takribü’t Tehzîb adlı eserinde bu râvinin “sika” olduğunu söylemiştir.¹⁰²

Hammâd b. Seleme b. Dînar el-Basrî (ö.167/784): İbn Hacer Takribü’t Tehzîb adlı eserinde bu râvinin “sika” olduğunu belirterek râvinin güvenilir olduğunu belirtmektedir.¹⁰³

⁹⁴ Zehebî, **el-Kâşif**, c.1, s.566

⁹⁵ İbn Hacer, **Takribü’t Tehzîb**, s.372

⁹⁶ İbn Hacer, **Takribü’t Tehzîb**, s.661

⁹⁷ Zehebî, **el-Kâşif**, c.1, s.437

⁹⁸ İbn Hacer, **Takribü’t Tehzîb**, s.506

⁹⁹ Zehebî, **el-Kâşif**, c.2, s.219

¹⁰⁰ Ebû Hâtim, Muhammed b. Hibbân b. Ahmed el-Büstî, **es-Sikât**, I-IX, Dâiretü'l- Maârifü'l- Osmaniyye, Hindistan, 1393/1973, s.913

¹⁰¹ İbn Hacer, **Takribü’t Tehzîb**, s.254

¹⁰² İbn Hacer, **Takribü’t Tehzîb**, s.97

¹⁰³ İbn Hacer, **Takribü’t Tehzîb**, s.178

Yahya b. Saîd el-Kattân et-Temîmî (ö.198/814): İbn Hacer Takribü't Tehzîb adlı eserinde bu râvinin “saduk” olduğunu söylemiştir.¹⁰⁴ Zehebî de el-Kâşif adlı eserinde bu râviyi “sadûk” diye nitelendirmiştir.¹⁰⁵

Ebû Süleyman Davut el-Verrâk el-Basrî (ö.?): İbn Hacer Takribü't Tehzîb adlı eserinde bu râvi hakkında “makbul” lafzını kullanarak râviyi nitelendirmiştir.¹⁰⁶ Zehebî ise el-Kâşif adlı eserinde bu raviyi “sika” diye nitelendirip ta'dil etmiştir.¹⁰⁷

Süfyan b. Hüseyin b. Hasan el-Vasifî (ö.?): İbn Hacer Takribü't Tehzîb adlı eserinde bu râvi için “makbul” lafzını kullanarak râviyi ta'dil etmiştir.¹⁰⁸ Zehebî ise el-Kâşif adlı eserinde bu râvi hakkında “sika ve leyse bihi be's” deyip râviyi tevsîk etmiştir.¹⁰⁹

Ömer b. Abdullah b. Rezîn (ö.203/819): Bu ravi hakkında Cerh ve ta'dil kitaplarında malumata rastlanılmadı.

Ahmet b. Yusuf el-Basrî (ö.264/878): İbn Hacer Takribü't Tehzîb adlı eserinde bu râvinin “sika ve hafız” olduğunu söylemiştir.¹¹⁰

Davut b. Abdullah el-Evdî (ö.?): İbn Hacer Takribü't Tehzib adlı eserinde bu ravinin “sika” olduğunu belirtip râviyi ta'dil etmiştir.¹¹¹ Zehebî de el-Kâşif adlı eserinde bu râviyi “sika” diye nitelendirerek ravinin güvenilir olduğunu söylemektedir.¹¹²

¹⁰⁴ İbn Hacer, **Takribü't Tehzîb**, s.87

¹⁰⁵ Zehebi, **el-Kâşif**, c.1, s.203

¹⁰⁶ İbn Hacer, **Takribü't Tehzib**, s.200

¹⁰⁷ Zehebi, **el-Kâşif**, c.1, s.380

¹⁰⁸ İbn Hacer, **Takribü't Tehzib**, s.244

¹⁰⁹ Zehebî, **el-Kâşif**, c.1, s.448

¹¹⁰ İbn Hacer, **Takribü't Tehzîb**, s.86

¹¹¹ İbn Hacer, **Takribü't Tehzîb**, s.199

¹¹² Zehebi, **el-Kâşif**, c.1, s.383

Ebû Amr Abdulmelik b. Amr el-Kaysî (ö.204/820): İbn Hacer Takribü't Tehzib adlı eserinde bu râvinin “sika” olduğunu söylemiştir.¹¹³ Zehebî de el-Kâşif adlı eserinde râviyi “hafız” diye nitelendirmiştir.¹¹⁴

Ma'mer b. Raşid el-Ezdî (ö.154/771): İbn Hacer Takribü't Tehzib adlı eserinde bu râvi hakkında “sika ve sebt” lafızlarını kullanıp ravinin güvenilir olduğunu söylemiştir.¹¹⁵ Zehebî ise Mizânü'l İ'tidal adlı eserinde bu râvinin “sika” olduğunu söylemektedir.¹¹⁶

Cerir b. Abdulhamîd ed-Dâbbî (ö.188/804): İbn Hacer Takribü't Tehzib adlı eserinde bu râvinin “sika” olduğunu belirtip râviyi ta'dil etmiştir.¹¹⁷

Eş'as b. Şu'be el-Musîsî (ö.?): İbn Hacer Takribü't Tehzib adlı eserinde bu hakkında “makbûl” olduğunu söylemiştir.¹¹⁸ Zehebî de el-Kâşif adlı eserinde aynı raviyi “sika” diye nitelendirmiştir.¹¹⁹

Musa b. İsmail el-Menkârî (ö.223/838): İbn Hacer Takribü't Tehzib adlı eserinde bu ravinin “sika ve sebt” olduğunu belirtmiştir.¹²⁰ Zehebî de el-Kâşif adlı eserinde bu râviyi “sika ve sebt” diye nitelendirmiştir.¹²¹

Muhammed b. Beşşâr b. Osman el-Âbdî (ö.252/866): İbn Hacer Takribü't Tehzib adlı eserinde bu râvinin “sika” olduğunu söyleyerek râviyi ta'dil etmiştir.¹²² Zehebî de el-Kâşif adlı eserinde aynı râviyi “sika” diye nitelendirmiştir.¹²³

¹¹³ İbn Hacer, **Takribü't Tehzib**, s.364

¹¹⁴ Zehebî, **el-Kâşif**, c.1, s.667

¹¹⁵ İbn Hacer, **Takribü't Tehzib**, s.541

¹¹⁶ Zehebî, **Mizânü'l İ'tidal**, I- IV, c.4 s.154.

¹¹⁷ İbn Hacer, **Takribü't Tehzib**, s.139

¹¹⁸ İbn Hacer, **Takribü't Tehzib**, s.113

¹¹⁹ Zehebî, **Mizânü'l İ'tidal**, c.1, s.253

¹²⁰ İbn Hacer, **Takribü't Tehzib**, s.549

¹²¹ Zehebî, **Mizânü'l İ'tidal**, c.2, s.301

¹²² İbn Hacer, **Takribü't Tehzib**, s.469

¹²³ Zehebî, **Mizânü'l İ'tidal**, c.1, s.159

Züheyr b. Harb el-Anberî (ö.234/849): Mizzî Tezhîbu'l Kemâl adlı eserinde bu râvi hakkında “sika, sadûk, sebt, hafız ve mutkin” ifadelerini kullanarak onu ta'dil etmiştir.¹²⁴ İbn Hacer de aynı şekilde bu râvinin “sika ve sebt” olduğunu ifade etmiştir.¹²⁵

Abdurrahman b. Mehdî ez-Zâfirî (ö.198/814): İbn Hacer bu râvi hakkında “sika, sebt, hafız” ifadelerini kullanıp râviyi ta'dil etmiştir.¹²⁶

Ebû Avane Veddâh b. Abdullah el-Yeşkûrî (ö.175/792): İbn Hacer Takribü't Tehzib adlı eserinde bu râvinin “sika ve sebt” olduğunu söylemiştir.¹²⁷ Zehebî de el-Kâşif adlı eserinde aynı râviyi “sika” diye nitelendirmiştir.¹²⁸

Sufyan b. Uyeyne el-Helâlî (ö.198/814): İbn Hacer Takribü't Tehzib adlı eserinde bu râvi hakkında “sika, hafız, imam ve fakih” olduğunu söylemiştir.¹²⁹ Zehebî de el-Kâşif adlı eserinde aynı râviyi “sika, sebt, hafız ve imam” diye nitelendirmiştir.¹³⁰

Ahmet b. Amr b. Serh el-Kureşî (ö.250/864): İbn Hacer Takribü't Tehzib adlı eserinde bu râvinin “sika” olduğunu söyleyerek râvinin güvenilir olduğunu belirtmiştir.¹³¹

Ahmet b. Ebî Halef (ö.233/848): İbn Hacer Takribü't Tehzib adlı eserinde bu râvinin “sika” olduğunu söylemiştir.¹³²

Muhammed b. Ma'mer el-Bahrânî (ö.251/865): İbn Hacer Takribü't Tehzib adlı eserinde bu râvinin “sadûk” olduğunu belirtip râviyi ta'dil etmiştir.¹³³

¹²⁴ Mizzî, *Tezhîbu'l Kemâl*, c.9, s.404-405

¹²⁵ İbn Hacer, *Takribü't Tehzib*, s.127

¹²⁶ İbn Hacer, *Takribü't Tehzib*, s.351

¹²⁷ İbn Hacer, *Takribü't Tehzib*, s.580

¹²⁸ Zehebî, *Mizânü'l İ'tidal*, c.2, s.349

¹²⁹ İbn Hacer, *Takribü't Tehzib*, s.245

¹³⁰ Zehebî, *Mizânü'l İ'tidal*, c.1, s.449

¹³¹ İbn Hacer, *Takribü't Tehzib*, s.83

¹³² İbn Hacer, *Takribü't Tehzib*, s.83

¹³³ İbn Hacer, *Takribü't Tehzib*, s.508

Yezid b. Zürey' el-Ayşî (ö.182/798): İbn Hacer Takribü't Tehzib adlı eserinde “sika ve sebt” olduğunu söylemektedir.¹³⁴ Zehebî de el-Kâşif adlı eserinde bu râviyi “hafız” diye nitelendirmiştir.¹³⁵

Müsedded b. Müserhed el-Esedî (ö.228/843): İbn Hacer Takribü't Tehzib adlı eserinde bu râvi hakkında “makbul” lafzını kullanarak râviyi nitelendirmiştir.¹³⁶ Zehebî de el-Kâşif adlı eserinde bu râvi hakkında “hafız” lafzını kullanmıştır.¹³⁷

Osman b. Ebî Şeybe el-Âbâsî (ö.239/854): İbn Hacer Takribü't Tehzib adlı eserinde bu râvinin “sika ve hafız” olduğunu söyleyip bu râviyi ta'dil etmiştir.¹³⁸ Zehebî de el-Kâşif adlı eserinde aynı râviyi “sika ve sebt” diye nitelendirmiştir.¹³⁹

Muhammed b. İsa b. Nacîh el-Bağdadî (ö.224/839): İbn Hacer Takribü't Tehzib adlı eserinde bu râvinin “sika, fakih ve insanların en bilgini” olduğu yönünde kanaatini belirtmiştir.¹⁴⁰

¹³⁴ İbn Hacer, **Takribü't Tehzib** s.201

¹³⁵ Zehebî, **Mizânü'l İ'tidal**, c.2, s.382

¹³⁶ İbn Hacer, **Takribü't Tehzib**, s.183

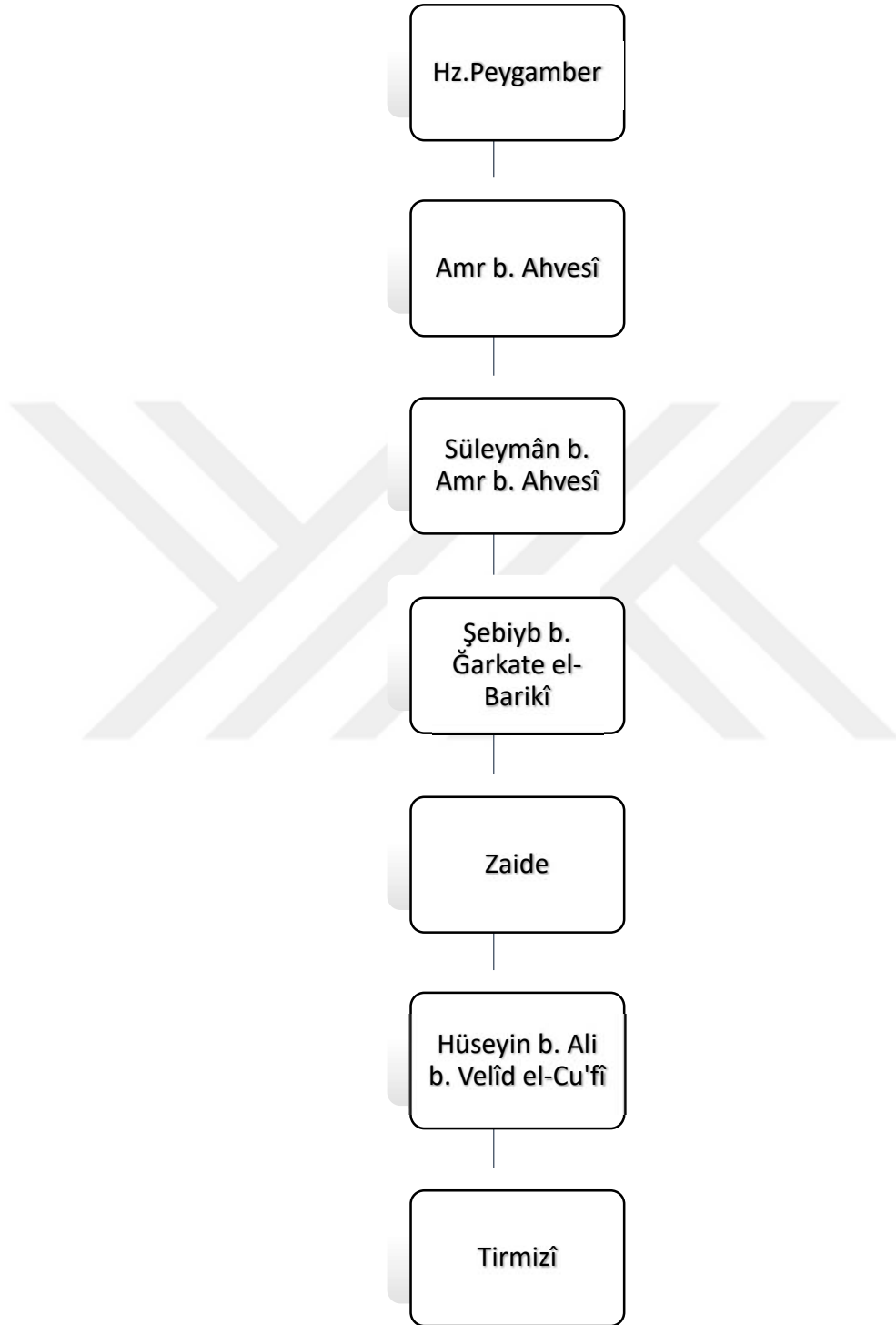
¹³⁷ Zehebî, **Mizânü'l İ'tidal**, c.2, s.256

¹³⁸ İbn Hacer, **Takribü't Tehzib**, s.386

¹³⁹ Zehebî, **Mizânü'l İ'tidal**, c.2, s.12

¹⁴⁰ İbn Hacer, **Takkribü't Tehzib**, s.501

2.8. SÜNEN-İ TİRMİZÎ'DE GEÇEN RİVAYETLERİN SENED AĞI

2.9. SÜNNEN-İ TİRMÎZÎ'DE GEÇEN RİVAYETLERİN SENED DEĞERLENDİRMESİ

Amr b. Ahvesi el-Ceşmî (ö.?): Sahabi olup cerh edilmez.

Süleyman b. Amr b. Ahvesî (ö.?): Hadis münekkitlerinden İbn Hacer Takribü't Tehzib adlı eserinde “makbul” lafzını kullanarak bu râviyi ta'dil etmiştir.¹⁴¹ Zehebî ise el Kâşif adlı eserinde “sika” olduğunu belirtip tevsik etmiştir.¹⁴² Mizzi Tezhîbü'l Kemâl adlı eserinde hadis alanında “sika” olduğunu söylemiştir.¹⁴³

Şebîb b. Garkade es-Sülemî (ö.122/740): Hadis münekkitlerinden İbn Hacer Tezhü'tibü't Tehzib adlı eserinde bu râvi için “sika” lafzını kullanarak râviyi ta'dil etmiştir.¹⁴⁴

Zaide b. Kudâme es-Sekafî (ö.160/777): İbn Hacer Takribü't Tehzib adlı eserinde bu râvinin “sika” olduğunu belirtmiştir.¹⁴⁵ Hadis münekkitlerinden Zehebî de el-Kâşif adlı eserinde bu râvinin “sika ve hücce” olduğunu belirtip tevsik etmiştir.¹⁴⁶

Hüseyn b. Ali b. Velîd el- Cü'fi (ö.203/819): Hadis münekkitlerinden İbn Hacer, eserinde bu râvinin “sika ve abîd” olduğunu belirtip onu ta'dil etmiştir.¹⁴⁷ Zehebî de el-Kâşif adlı eserinde “ondan daha faziletli insan bilmediğini” belirtip bu râvinin güvenilir olduğunu belirtmiştir.¹⁴⁸

Hasan b. Ali el-Hallâl el-Helevânî (ö.242/857): Zehebî Tezkiretü'l Hüffâz adlı eserinde bu râvinin “sika ve sebt” olduğunu belirtmiştir.¹⁴⁹ İbn Hacer ise Tehzîbu't Tehzîb adlı eserinde bu râvi hakkında “sika ve sebt” ifadelerini kullanarak râvinin güvenilir olduğunu söylemiştir.¹⁵⁰

¹⁴¹ İbn Hacer, **Takribü't Tehzîb**, s.253

¹⁴² Zehebî, **el-Kâşif**, c.1, s.463

¹⁴³ Mizzi, **Tezhîbü'l Kemâl fi Esmâ'r- Ricâl**, c.12, s.49

¹⁴⁴ Ebu'l Fazl Şihâbüddîn Ahmed b. Ali b. Hacer el- Askalânî, **Tehzîbü't-Tehzîb**, I-XII Dâiretü'l- Ma'rifetü'l- Nizâmiye, Hindistan 1326, c.4 s.308.

¹⁴⁵ İbn Hacer, **Takribü't Tehzîb** s.213

¹⁴⁶ Zehebî, **el-Kâşif**, c.1, s.400

¹⁴⁷ İbn Hacer, **Takribü't Tehzîb**, s.167

¹⁴⁸ Zehebî, **el-Kâşif**, c.1, s.334

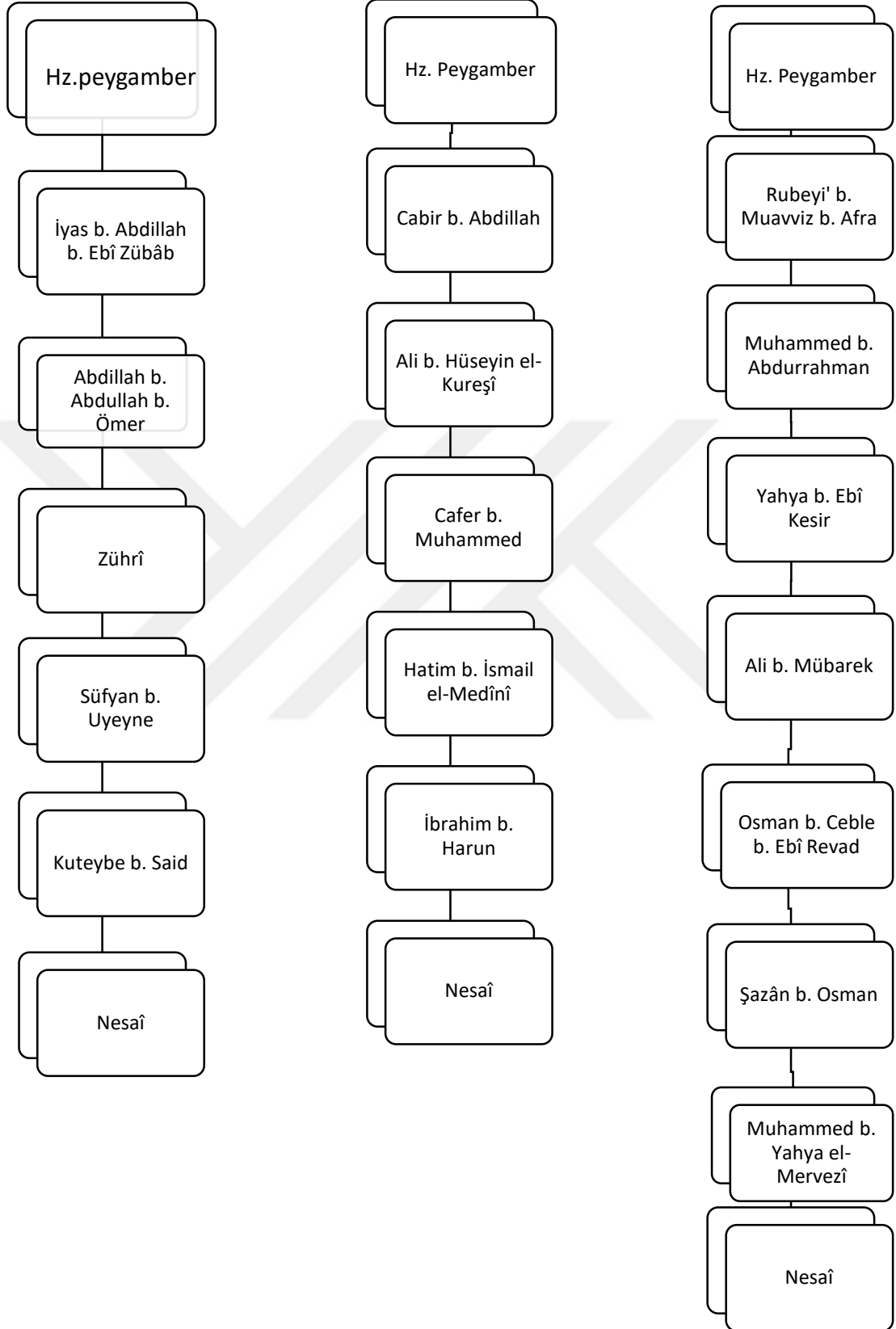
¹⁴⁹ Zehebî, **Tezkiretü'l Hüffâz**, c.2, s.522

¹⁵⁰ İbn Hacer, **Tehzîbu't Tehzîb**, c.1, s.406

Yapılan isnâd araştırması sonucunda Sünen-i Tirmîzî’de geçen konumuzla ilgili rivayetlerin bütün râvileri sika olduğu için hadis sened bakımından sahih kategorisinde kabul edilir.

2.10. SÜNEN-İ NESAİDE GEÇEN RİVAYETLERİN SENED AĞI

2.11. SÜNEN-İ NESÂİ'DE GEÇEN RİVAYETLERİN SENED BAKIMINDAN DEĞERLENDİRMESİ

Rubeyi' bint. Muavviz b. Afra (ö.70/698), Cabir b. Abdillâh, İyâs b. Abdullâh b. Ebî Zübâb(ö.?) ve Abdullâh b. Ömer: Sahabi oldukları için cerh edilmezler.

Muhammed b. Abdurrahman es-Sevban el-Kureşî (ö.?): Nesaî Tesmiyetü's Şuyûh adlı eserinde bu râvi hakkında "sika" ifadesini kullanıp onun güvenilir olduğunu söylemiştir.¹⁵¹

Yahya b. Ebî Kesîr et-Tâlî (ö.132/750): Hadis münekkitlerinden İbn Hacer Takribü't Tehzîb adlı eserinde bu râvinin "sika ve sebt" olduğunu söyleyip onu ta'dil etmiştir.¹⁵²

Abdillâh b. Abdullâh b. Ömer(ö.?): İbn Hacer, eserinde bu râvinin "sika" olduğunu söylemiştir.¹⁵³ Zehebî ise el-Kâşif adlı eserinde bu râvinin "sadûk (doğru sözlü)" olduğunu söylemektedir.¹⁵⁴

Süfyan b. Uyeyne (ö.198/814): İbn Hacer, eserinde bu râvinin "sika, hafız, imam ve fakih" olduğunu söylemiştir.¹⁵⁵ Zehebî de el-Kâşif adlı eserinde bu râviyi "sika, sebt, hafız ve imam" diye nitelendirmiştir.¹⁵⁶

Kuteybe b. Saîd b. Cemil b. Tarık es-Sakafî (ö.240): İbn Hacer Takribü't Tehzîb adlı eserinde bu râvinin "sika ve sebt" olduğunu belirtmiştir.¹⁵⁷ Mizzî ise bu râvinin "sika ve sadûk" olduğunu söylemiştir.¹⁵⁸

¹⁵¹ Ebû Abdurrahman Ahmed b. Ali b. Şuayb en-Nesâî, **Tesmiyetü's Şuyûh**, thk. Ebû İshâk İbrahim b. Muhammed, Darül Beşairil İslamiye, Beyrut, 1423/2003, s.49

¹⁵² İbn Hacer, **Takribü't Tehzîb**, s.596

¹⁵³ İbn Hacer, **Takribü't Tehzîb**, s.372

¹⁵⁴ Zehebî, **el-Kâşif**, c.1, s.566

¹⁵⁵ İbn Hacer, **Takribü't Tehzîb**, s.245

¹⁵⁶ Zehebî, **Mizânü'l İ'tidal**, c.1, s.449

¹⁵⁷ İbn Hacer, **Takribü't Tehzîb**, s.404.

¹⁵⁸ Mizzî **Tezhîbü'l Kemâl** c.23, s.529.

Zührî (Müslim b. Abdullah) (ö.125/743): İbn Hacer, bu râvinin “fakih ve hafız” olduğunu belirtmiştir.¹⁵⁹ Zehebî de el-Kâşif adlı eserinde bu raviyi “sika” diye nitelendirmiştir.¹⁶⁰ İbn Hıbbân ise es-Sikat adlı eserinde “fakih ve hafız” olduğunu söylemektedir.¹⁶¹

Ali b. Mübarek el-Henâî (ö.?): Hadis münekkitlerinden İbn Hacer Takribü't Tehzîb adlı eserinde bu râvi için “makbul” lafzını kullanarak onu ta'dil etmiştir.¹⁶² Zehebî de el-Kâşif adlı eserinde “sika” olduğunu belirtip bu raviyi tevsik etmiştir.¹⁶³

Osman b. Ceble b. Ebî Ravad el-Atâkî (ö.200/816): Hadis münekkitlerinden İbn Hacer, bu ravinin “sika ve sebt” olduğunu söylemiştir.¹⁶⁴ Zehebî de el-Kâşif adlı eserinde bu ravinin “sika” olduğunu belirtip tevsik etmiştir.¹⁶⁵

Ali b. Hüseyin, Cafer b. Muhammed ve Hatim b. İsmail: Bu râviler hakkında daha önce gerekli bilgileri vermiştik.

Şazân b. Osman b. Ebî Revâd el-Ezdî (ö.221/836): Hadis münekkitlerinden İbn Hacer Takribü't Tehzîb adlı eserinde bu râviyi “makbul” diye nitelendirmektedir.¹⁶⁶

İbrahim b. Harun el-Belhî (ö.?): İbn Hacer, bu râvinin “sadûk” olduğunu, Mizzi ise Tezhîbu'l Kemâl adlı eserinde onun “sika” olduğunu söyleyerek ravinin güvenilir olduğunu söylemektedirler.¹⁶⁷

Ebû Ali Muhammed b. Yahya el-Mervezî el-Yeşkûrî (ö.252/866): İbn Hacer Takribü't Tehzîb adlı eserinde bu râvinin “sika” olduğunu söyleyip ta'dil

¹⁵⁹ İbn Hacer, **Takribü't -Tehzib**, s.506

¹⁶⁰ Zehebî, **el-Kâşif**, c.2, s.219

¹⁶¹ Ebû Hâtim, Muhammed b. Hıbbân b. Ahmed el-Büstî, **es-Sikât**, I-IX, Dâiretü'l- Maârifî'l- Osmaniyye, Hindistan, 1393/1973, s.913

¹⁶² İbn Hacer **Takribü't- Tehzîb**, s.404

¹⁶³ Zehebî, **el-Kâşif**, c.2, s.45

¹⁶⁴ İbn Hacer, **Takribü't -Tehzîb** s.596

¹⁶⁵ Zehebî, **el-Kâşif**, c.2, s.50

¹⁶⁶ İbn Hacer, **Takribü't -Tehzîb**, s.596

¹⁶⁷ İbn Hacer, **Takribü't -Tehzîb**, s.95; Mizzi, **Tezhîbu'l Kemâl**, c.2, s.230.

etmiştir.¹⁶⁸ Hadis münekkittlerinden Zehebî de el-Kâşif adlı eserinde “hadis hafızı” diye nitelendirmiştir.¹⁶⁹

Yapılan isnad araştırması sonucunda Sünen-i Nesai’de geçen konumuzla ilgili rivayetlerin bütün râvileri sika olduğu için ele aldığımız hadisler sened bakımından sahih kategorisinde kabul edilmiştir.

Yapılan isnâd araştırması neticesinde Kütüb-i sittede geçen konumuzla ilgili kadınların dövülmesini nehyeden rivayetlerin senedlerinde bulunan ravîler adalet ve zabt sahibi olduğu için hadisler sened bakımından sahih kategorisinde kabul edilir. Öte yandan kadınların dövülmesini meşru gören hadislerin senedlerinde bulunan ravilerin cerh edilmelerinden dolayı bu hadisleri sened bakımından sahih kategorisinde kabul edilmemişlerdir.

Kütüb-i Sittede geçen konumuzla ilgili bütün rivayetlerin sened bakımından değerlendirmesi tamamlanmış olup gerekli bilginin verildiği kanaatindeyiz.

2.12. HADİSLERİN METİN ANALİZİ

Metin analizine geçmeden önce önemli bir noktaya değinmek istiyoruz. “Hadis ilminde metin denilince öncelikle lafız ve mana bakımından Hz. Peygamber’e ait olan ve Müslümanlar için bağlayıcı nitelik taşıyan nebevi hadis anlaşılır. Hadis metni sadece Peygamber’e isnad edilen sünnet ve hadis malzemesinden ibaret değildir. Şayet Hz. Peygamber’in sözü ise “kavli merfû”, davranışlarının anlatımı ise “fiili merfû”, başkasının söz ve tavrının onaylanmasının bilgisi ise “takriri merfû” adını alır.”¹⁷⁰

“Bilindiği gibi bir hadisi doğru anlayıp isabetli yorumlayabilmek için onun metninin tespiti ve tahlili büyük önem taşımaktadır. Aslında bu konularda ortaya çıkan problemlerin temelinde insan faktörü, onun nesnelliği ve özneliliği sorunu yatmaktadır. Çünkü haberleri nakleden râviler söz, fiil ve takrir gibi beşerî bir aktiviteyi nakletmektedirler. Her râvinin de haberi, kendi algılama, anlama, yorumlama ve ifade etme kapasitesine göre aktaracağı bir gerçektir. Yine her râvinin karşılaştığı olayın görebildiği, ya da hafızasında tutabildiği kadarını nakledeceği de bir hakikattir. Bu

¹⁶⁸ İbn Hacer, **Takribü’t -Tehzîb**, s.513

¹⁶⁹ Zehebî, **el-Kâşif**, c.2, s.55.

¹⁷⁰ Raşit Küçük, “Metin”, **DİA**, Ankara 2004, c.29, s.411

nedenle de sözü yanlış anlayan ya da sözün tamamını işitmeyen; Hz. Peygamber’e ait olan bir uygulamayı yanlış yorumlayan; ya da tam olarak kavrayamadığı için farklı hükümler çıkaran râvinin bu durumu rivayetine yansıtması da kaçınılmazdır.”¹⁷¹ Nitekim sahabenin birbirlerini hata etme, unutma ve benzeri hususlarda tenkit etmeleri de bu gerçeğin bir ifadesidir.

Unutmamak gerekir ki Muhaddislerin büyük gayretler sarfederek meydana getirdikleri bütün usul-i hadis ilimlerinin, sened zincirini teşkil eden râvilerin kimliklerini ve güven durumlarını tespit etmek amacıyla ortaya koydukları tenkit prensiplerinin yegâne gayesi güvenilir hadis metinleri elde etmektir. Onlar bu gaye uğrunda bütün imkanlarının seferber etmişler, varılacak nihai hedef olan hadis metinlerini de tenkite tabi tutmuşlardır.¹⁷² “Metin analizi, isnad incelemesi yapıldıktan sonra gerçekleşen bir işlemdir

Zira sened hiçbir zaman hadisin mevsuk olduğuna dair yeterli bir teminat belgesi sayılamaz. Aynı zamanda hadis metninin Hz. Peygamber’e ait olabilmesi için belli başlı kriterler taşıması gerekir. Bu kriterleri şu şekilde sıralayabiliriz;

- Kurana,
- Dinin ana gaye ve hedeflerine,
- Hz. Peygamber (s.a)’in örnek sünnetine,
- Aynı konuda sabit olan diğer sahih rivayetlere,
- Tarihi gerçekliklere,
- Dil kurallarına,
- Akıl ve mantık ilkelerine,
- Ma’ruf olan örfe,
- Evrensel insanî değerlere ve ahlak ilkelerine uygun olması gerekir.

Bu kriterleri çoğaltmak veya bazılarını birleştirerek kısaltmak mümkündür. Fakat okuyucunun, bir hadis metninin hangi esaslar üzerinden incelenip analiz edildiğini görmesini istedik. Bu kriterlerin her biri bir hadis metninin analizinde dikkate alınabileceği gibi birkaç tanesi birlikte de dikkate alınabilir. Ancak bu kriterleri

¹⁷¹ Yavuz Ünal, **Hadisin Doğuş ve Gelişim Tarihine Yeniden Bakış**, Samsun, Etüt Yay,2001, s.81

¹⁷² Yaşar Kandemir, **Mevzu Hadisler Menşei Tanıma Yolları Tenkidi**, İfav Yay. 9.baskı İstanbul 2015, s.118

uygulamaya gelindiğinde, konuya hâkim olmanın lüzumuna bir kez daha dikkat çekmeliyiz.”¹⁷³

Hadisleri iki kategoride ele alıp analiz edeceğiz.

- Kadınları dövmeyi nehyeden hadisler,
- Kadınların dövülebileceğini meşru gören hadisler.

2.12.1. Kadınları Dövmeyi Nehyeden Hadislerin Metin Analizi

Birinci Hadis;

“...لَا يَجِلُّ أَحَدُكُمْ أَمْرَأَتَهُ جِلْدَ الْعَبْدِ، ثُمَّ يُجَامِعُهَا فِي آخِرِ الْيَوْمِ”

“Sizden herhangi bir kimse köleyi dövercesine hanımını dövmesin. Nitekim günün sonunda onunla birlikte olacaktır.”¹⁷⁴ Bu hadis Buhari’de bu şekilde geçmekte olup Müslim’de de hadisi aynı şekilde nakletmekle beraber şu fazlalık mevcuttur; “Peygamber vaaza devam edip, sizden birinin osurmasını gülmesi güzel bir şey değildir.”

Buhari’de ve Müslim’de geçen hadislerin metni bir olup, farklı tariklerle bize ulaşmıştır, yukarıda bu tarikleri belirtmiştik. İbn Hacer bu hadis hakkında, “hadisin lafızlarından dövmenin mübah olduğunu söylemektedir.” Kocasına itaat etmediği zaman veya onun kerih gördüğü bir şeyi yaptığında, kocasının onu yara ve iz bırakmadan, incitmeden te’dip için dövebileceğini söylemektedir. Hadislerle ilgili aynı zamanda Hz. Peygamber’in “hayırlılarınız olan kadınları dövmeyin” hadisini de zikredip dövmenin kerih bir şey olduğuna da işaret edilmektedir.¹⁷⁵ Ayrıca Nevevî de El-Minhâc adlı eserinde bu hadis hakkında, te’dip ve terbiye için kadınların, kölelerin ve hatta hayvanların dövülmesi mubah olsa da bunun terkinin uygun ve evla olduğunu söylemektedir.¹⁷⁶ Hadis muttasıl bir sened ile Hz. Peygamber’e ulaşmış olduğundan merfu’ hadis olarak kabul edilir. Alimlerin bu hadisi sahih kategorisinde değerlendirdiklerini daha önce belirtmiştik. Yaptığımız araştırma neticesinde bu hadisin Hz. Peygamber yaşantısına uygun olduğu kanaatindeyiz.

¹⁷³ Ahmet Keleş, **Hadis İlminde Metin Tenkidi**, Fecr Yay. Ankara 2017, s.24

¹⁷⁴ Muhammed b. İsmâîl Ebû Abdullah el-Buhârî el- Cu’fî , **el- Câmî’u’l-Sahîh, I-IX.**-thk.Muhammed Züheyr b. Nâsır en-Nâsır, Dâru’l Tevki’n-Necât, Kahire, 1422, **Kitabü’l Edeb** 78 ,c.8, s.15.

¹⁷⁵ Ebu’l Fazl Şihâbüddîn Ahmed b. Ali b. Hacer el- Askalânî, **Fethü’l Bârî Şerhi Sahihi Buhârî I - XIII**, Dârül Marîfe, Beyrut,1379. c.9 s.200.

¹⁷⁶ Ebû Zekeriyâ Yahyâ b. Şeref en-Nevevî, **El-Minhâc Şerhu Sahîh-i Müslim b. Haccâc, I-XVIII**, Dârü’l İhyâ-si Turâsi’l Arabî, Beyrut, 1392, c.5 s.300.

İkinci Hadis:

"... مَا ضَرَبَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- شَيْئًا قَطُّ يَدِيهِ وَلَا أَفْرَأَةً وَلَا خَادِمًا إِلَّا أَنْ يُجَاهِدَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَمَا نِيلَ مِنْهُ شَيْءٌ

قَطُّ فَيَنْتَقِمَ مِنْ صَاحِبِهِ إِلَّا أَنْ يُنْتَهَكَ شَيْءٌ مِنْ مَحَارِمِ اللَّهِ فَيَنْتَقِمَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ." ¹⁷⁷

"Hz. Peygamber Allah yolunda cihat etmek dışında asla eliyle ne eşine ne de hizmetçisine vurmuştur. Yine Hz. Peygamber Allah'ın yasak kıldığı şeylerden herhangi birinin çiğnenmesi sebebiyle Allah için ondan intikam alması dışında kendisine yapılan hiçbir kötülükten dolayı o kötülüğü yapanı cezalandırmamıştır."

Bu hadis Hz. Aişe tarafından rivayet edilmiş olup, Müslim, Ebû Davûd ve İbn Mace eserlerinde nakletmiştir. Fakat Müslim'in rivayetinde şu fazlalık mevcuttur; "Ona bir kötülük yapılsa dahi intikam almazdı. Ancak Allah'ın emirleri çiğnendiğinde Allah için intikam alırdı." Hadisin şerh kitaplarındaki durumuna baktığımızda; Nevevi te'dip ve terbiye için kadınların, kölelerin ve hatta hayvanların dövülmesi mubah olsa da bunun terkinin uygun ve evla olduğu, Peygamber'in bilhassa kadın ve kölelere önem verdiği için birlikte zikrettiği söylemiştir.¹⁷⁸ Sindî ise bu hadis hakkında; "Peygamber (a.s)'in kendi ailesinde dövme işlemini gerçekleştirmediğini, evde hanesine böyle bir durumu yaşatmadığını, dolayısıyla kadınlara dövmeyi nehyettiğini söylemiştir. Ancak savaş gibi durumlarda durumun farklı olduğu zikredilmektedir. Hz. Peygamber'in ne evde ne de dışarda hiç kimseyi dövmediğini söylemiştir."¹⁷⁹ Ele aldığımız bu hadis Hz. Peygamber'e muttasıl bir senetle ulaşmış olduğundan merfu' hadis diye nitelendirilir. Aynı şekilde muhaddisler yukarıda zikrettiğimiz hadis gibi bu hadisin de sahih olduğunu söylemişlerdir. Şarih Sindî'nin görüşüne katılmakla beraber Kendisine kötülük yapıldığı zaman kendisine kötülük yapanı cezalandırmaya teşebbüs etmeyen bir peygamber, aynı şekilde ne kadınları ne de köleleri dövdüğü düşünülebilir. Kanaatimizce bu hadis sahihtir ve örnek olan Hz. Peygamber'in yaşantısına uygundur.

¹⁷⁷ Müslim, *Kitâbü'l Fedail*, 43 c.4, s.1814,

¹⁷⁸ Nevevî, *el-Minhâc* c.5, s.300.

¹⁷⁹ Ebu'l-Hasan Nureddin Muhammed b. Abdulhadi et-Tetevî es-Sindî, *Haşiyetü's -Sindî Âla Sünen-i İbn Mâce, I-II*, Dârü'l-Cil, Beyrut c.2, s.611

Üçüncü Hadis:

"...يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَا حَقُّ زَوْجَةٍ أَحَدِنَا عَلَيْهَا؟ قَالَ: «أَنْ تُطْعَمَهَا إِذَا طَعِمْتَ، وَتَكْسُوَهَا إِذَا اكْتَسَيْتَ، أَوْ اكْتَسَبْتَ، وَلَا تُضْرِبَ الْوَجْهَ،

وَلَا تُفَبِّحْ، وَلَا تَهْجُرْ إِلَّا فِي الْبَيْتِ»، قَالَ أَبُو دَاوُدَ: " وَلَا تُفَبِّحْ أَنْ تَقُولَ: قَبِّحَكَ اللَّهُ"¹⁸⁰

“Muaviye el-Kuşeyri babasından rivayet ettiğine göre babası (Peygamber’e hitaben) demiştir; “Ya Rasûlallah, zevcelerimizin üzerimizdeki hakları nelerdir" diye sordum. O da "Yediğinden ona da yedirmen, kendine elbise aldığında veya kazandığında ona da giydirmendir. Dövdüğünde yüze vurma, (onu) kötüleme, terk edeceksen evin dışında (onu) terk etme (onunla konuşmazlık yapma)." diye cevap verdi. Hadisin diğer tarikinde şu fazlalık vardır; “kadınlarınızı dövmeyiniz ve onları azarlamayınız”¹⁸¹

Bu hadis sadece kütüb-i sitte içerisinde sadece Ebû Davûd’un eserinde iki değişik tarikle geçmektedir. Hadisle ilgili olarak Şarih Azîmâbâdî; “Allah Rasulü’nün genel itibarıyla tüm kocaların, gücü nispetinde eşlerinin yeme ve içme gibi ihtiyaçlarını karşılaması gerektiğini söylüyor. Te’ dip için dövme esnasında incitmeden de olsa yüze vurmaktan sakınmaları gerektiği, yüz insanda bulanın en çok görünen aza olması hasebiyle yüze vurmayı nehyetmiştir.”¹⁸² Bu hadis de muttasıl bir senedle Hz. Peygamber’e ulaşmaktadır. Muhaddisler in bu hadisin sahih olduğu görüşünü belirtmiştik.

Karı ile koca tartıştığında, kocanın karısını kötülemeyi, azarlamayı nehyeden hatta onu evin dışında bile yalnız bırakmaya rıza göstermeyen Peygamber’imiz sadece yüze vurmayı değil de “kadını dövmeyi” tamamıyla nehyettiğini düşünüyoruz. Yaptığımız araştırma neticesinde bu hadisin sahih olduğu kanaatindeyiz.

Dördüncü Hadis:

"...لا تضربوا إماء الله " فجاء عمر فقال : " قد ذنر النساء على أزواجهن فأذن لهم فضربوهن فطاف بال رسول الله "

صلی الله علیه وسلم نساء كثير " فقال النبي صلى الله عليه وسلم : " لقد طاف بال محمد صلى الله عليه وسلم الليلة

"سبعون امرأة كلهم يشتكين أزواجهن ، ولا تجدون أولئك خياركم"

¹⁸⁰ Ebû Dâvûd, *Kitabü'l Nikah*, 6, c.3, s.476;

¹⁸¹ Ebû Dâvûd, *Kitabü'l Nikah*, 6 c.3, s.478

¹⁸² Ebû Abdurrahman Şerif Azîmâbâdî, *Avnu'l- Ma'bûd Şerhu Sünen-i Ebî Davûd*, Beyrut; Daru'l İbn Hazm, 2005, c.2, s.236

“Abdullah bin Ebi Zübab’dan rivayet edilen bu hadis Resullah (a.s); kadınları dövmeyiniz buyurmuştu. Hz. Ömer, (r.a) Hz. Peygamber’in huzuruna çıkarak: “Kadınlar kocalarına karşı geldiler, onları dinlemez oldular.” dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber kadınların dövülmesine izin verdi. Bu defa birçok kadın Rasulullahı’nın hanımlarına gelerek kocalarını şikâyet etmeye başladılar. Bunun üzerine Rasulullah şöyle buyurdu: “Birçok kadın Muhammed’in ailesine gelerek kocalarını şikâyet ediyorlar. Kadınları döven o kimseler, sizin hayırlılarınız değildir.”

Bu hadis kütüb-i sitte içerisinde İbn Mace, Ebû Davûd ve Nesaî eserlerinde rivayet edilmiştir. Hadis her üç eserde de muttasıl bir senetle Hz. Peygamber’e ulaşmaktadır. Muhaddisler bu hadis hakkında sahihtir demişlerdir.

Bu hadis hakkında Azîmâbâdî eserinde şöyle bir açıklama yapmıştır; “Öncelikle Peygamber (a.s) kadınlar hakkındaki tavsiyelerinin dikkate alınması gerektiğini vurgular. Akabinde ise kadının kocasına karşı iffet konusunda açık bir kötülük yapması, naşıze olması veya kocasının yerine başkasını yatağına aldığı vakit kocasının onu dövebileceğini söyler.”¹⁸³ Aynı hadis ile ilgili Sindî şöyle der; “Kadınları dövmeye aşırı giden hayırlılarınız değildir. Ayrıca Peygamber’in bu dövmenin iz bırakmayacak şekilde olması gerektiğini söylemiştir.”¹⁸⁴ Aynı hadis hakkında Azîmâbâdî tarafından yapılan açıklamaya katılmamakla beraber bu açıklamanın yeteriz olduğunu düşünüyoruz. Çünkü peygamber (a.s) hadiste Allah’ın kulları olan kadınları dövmeyi nehyettiğini görüyoruz. Çünkü Peygamber’in nehyi barizdir. Ele aldığımız bu hadis sahih olup Hz. Muhammed’in yaşantısına uygun olduğu kanaatindeyiz.

Beşinci Hadis:

“...أَنَّ ثَابِتَ بْنَ قَيْسٍ بْنِ شِمَاسٍ ضَرَبَ امْرَأَتَهُ فَكَسَرَ يَدَهَا، وَهِيَ جَمِيلَةٌ بِنْتُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي، فَأَتَى أَخُوهَا يَشْتَكِيهِ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَأَرْسَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى ثَابِتٍ فَقَالَ لَهُ: «خُذِ الَّذِي لَهَا عَلَيْكَ وَخَلِّ سَبِيلَهَا»، قَالَ: نَعَمْ، فَأَمَرَهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ تَتَرَبَّصَ خِيْضَةً وَاحِدَةً، فَتَلْحَقَ بِأَهْلِهَا”

“Hz. Aişe şöyle demiştir: Habibe bint Sehl, Sabit bin Kays’ın nikâhı altında iken Sabit onu dövmüş ve bir tarafını kırmıştı. Bunun üzerine Habibe’nin kardeşi gelip

¹⁸³ Azîmâbâdî, *Avnu'l- Ma'bud*, c.2, s.211,

¹⁸⁴ Ebu'l-Hasan Nureddin Muhammed bin Abdulhadi et-Tetevi es-Sindî, *Haşiyetü's Sindi Ala Süneni İbn Mace, I-II*, Dârü'l-cil, Beyrut c.2, s.611

Sabit'i Hz. Peygamber'e (s.a.)'e şikâyet etti. Peygamber (s.a.) de Sabit'i çağırıp: "Onun mehrinin bir kısmını iade alarak kendisini boşa" buyurdu. Bunun üzerine (Sabit); Bu uygun olur mu? ya Rasûlallah! diye sordu. Rasûlallah; "Evet" cevabını verdi. Sabit de; Ben ona mehir olarak iki bahçe vermiştim ve şu anda o iki bahçe onun idaresinde bulunuyor dedi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.); "O iki bahçeyi al ve onu boşa" buyurdu. Sabit de öyle yaptı.”

Bu hadis kütüb-i sitte çerisinde Ebû davud ve Nesaî'nin sünenlerinde nakledilmiştir. Ancak Ebû Davûd'un rivayetinde kocasının kendisini dövdüğü kadın Habibe b. Sehl değil de Cemile b. Abdullah b. Ubey olduğu söylenilmiştir. Her iki eserde geçen hadislerin senedi muttasıl bir şekilde Hz. Peygamber'e ulaşmaktadır. Hadisin sahih olduğunu daha önce belirtmiştik. Bu hadisle ilgili Azîmâbâdî Avnu'l Ma'bûd adlı eserinde şikâyetin asıl sebebi kocasının kendisine karşı çok sert davrandığı için onu Rasulullah'a şikayet etmiştir.¹⁸⁵

Hadiste karı ve koca arasında şiddet tezahür etmiştir. Hz. Peygamber bunların durumunu göz önünde bulundurarak birbirlerini boşamalarının her ikisi için daha uygun olduğunu düşünerek böyle bir karar vermiştir diye düşünüyoruz. Yani anlaşılmayan bir çiftin sorunu dövmeyle değil Allah'ın helal kıldığı bir şekilde halletmelerini istemiştir.

Altıncı Hadis:

.... قَالَ: نَزَّلْنَا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَيْرَ مَعَهُ مِنْ مَعَهُ مِنْ أَصْحَابِهِ، وَكَانَ صَاحِبُ خَيْرٍ رَجُلًا مَارِدًا مُنْكَرًا، فَأَقْبَلَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ، أَلَيْسَ أَنْ تَذْبَحُوا حُمْرَنَا، وَتَأْكُلُوا ثَمَرَنَا، وَتَضْرِبُوا نِسَاءَنَا، فَغَضِبَ - يَعْنِي النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - وَقَالَ: " يَا ابْنَ عَوْفٍ ارْكَبْ فَرَسَكَ ثُمَّ نَادَ: أَلَا إِنَّ الْجَنَّةَ لَا تَحِلُّ إِلَّا لِلْمُؤْمِنِ، وَأَنْ اجْتَمِعُوا لِلصَّلَاةِ "، قَالَ: فَاجْتَمَعُوا، ثُمَّ صَلَّى بِهِمُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، ثُمَّ قَامَ، فَقَالَ: «أَيُّسَبُّ أَحَدُكُمْ مُنْكَرًا عَلَى أَرِيكَيْهِ، قَدْ يَظُنُّ أَنَّ اللَّهَ لَمْ يُحَرِّمْ شَيْئًا إِلَّا مَا فِي هَذَا الْقُرْآنِ، أَلَا وَإِنِّي وَاللَّهِ قَدْ وَعَظْتُ، وَأَمَرْتُ، وَهَيْئْتُ، عَنْ أَشْيَاءَ إِنَّمَا لِمِثْلِ الْقُرْآنِ، أَوْ أَكْثَرُ، وَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لَمْ يُحِلَّ لَكُمْ أَنْ تَدْخُلُوا بُيُوتَ أَهْلِ الْكِتَابِ إِلَّا بِإِذْنٍ، وَلَا ضَرْبِ نِسَائِهِمْ، وَلَا أَكْلِ ثَمَارِهِمْ، إِذَا أَعْطَوْكُمُ الَّذِي عَلَيْهِمْ

“İrbad b. Sariye es-Sülemi şöyle buyurmuştur: Peygamber (s.a.)'le birlikte Hayber'e inmiştik. Ashabından (o gün) beraberinde bulunan kimseler vardı. Hayber'in büyüğü (idarecisi) inatçı ve kurnaz bir adamdı. Peygamber (s.a.)'e dönerek; "Ey

¹⁸⁵ Azîmâbâdî, *Avnu'l Ma'bûd*, c.2, s.236.

Muhammed sizin, bizim eşeklerimizi kesmeniz, meyvelerimizi yemeniz ve kadınlarımıza saldırmanız caiz midir?" dedi. Bunun üzerine Peygamber (s.a) öfkelenip: "Ey Avf'ın oğlu atına bin ve -Haberiniz olsun! Cennet (e girmek) Mü'min'den başkasına helal değildir. Namaz için toplanınız- diye seslen." buyurdu. Avf'ın oğlu da bu emri yerine getirdi. Bunun üzerine Ashâb-ı kiram bu davete uyarak toplandılar. Peygamber (s.a) onlara (imam olup) namazı kıldırdı. (Namaz kılındıktan) sonra ayağa kalkarak: "Sizden biriniz koltuğuna yaslanarak Allah'ın şu Kur'an'daki yasakladığı şeylerden başka hiçbir şeyi yasaklamadığını mı zannediyor? Şunu iyi bilin ki: Vallahi ben hem öğüt verdim hem bazı şeyleri emrettim, (bazı şeyleri de) yasakladım. (Benim emrettiğim ve yasakladığım) şeyler Kur'an'daki yasaklar kadar vardır. Yahut da ondan daha fazladır. Yüce Allah sizin izinsiz olarak kitap ehlinin evlerine girmenizi helal kılmadığı gibi üzerlerinde olan cizye vergisini ödedikleri zaman onların karılarına saldırmanızı ve onların meyvelerini yemenizi de helal kılmadı" buyurdu.

Hadis muttasıl bir senetle Hz. Peygamber'e ulaşmış olup Muhaddisler tarafından sahih olduğu kabul edilmiştir. Hz. Peygamber cizye vergisini ödemekle yükümlü olan kişilerin kadınlarına saldırmayı, onları dövmeyi, hatta onlara hakaret etmeyi nehyettiğini görüyoruz. Gayr-ı Müslim kadınlara vurmayı nehyeden Hz. Peygamber, kendi ümmetinin kadınlarını dövülmesini nehyetmesi kadar doğal bir şey olmadığını düşünüyoruz.

- Kadınların Dövülmesini Nehyeden Hadislerin Genel Değerlendirmesi

Analizini yaptığımız kadınların dövülmesini nehyeden hadislerin tümünün sahih olduğu kanaatindeyiz. Bu hadislerin Hz. Peygamber'in yaşantısına uygundur. Ele aldığımız hadisler her ne kadar değişik tariklerle gelmişse de Hz. Peygamber'in kadınları azarlamayı, onlara kötü söz söylemeyi ve onlara çirkin muamelede bulunmayı nehyettiğini görüyoruz. Bilhassa onları dövmeyi nehyeden Hz. Peygamber, onlara karşı yumuşak davranılması gerektiği şeklinde önemli önerilerde bulunmuştur. Aynı zamanda ümmetin erkeklerinden kadın haklarını korumalarını istemiştir. Zira Hz. Peygamber Veda Hutbesinde "kadın haklarını gözetmenizi ve bu hususta Allahtan korkmanızı tavsiye ederim, siz kadınları, Allah'ın emaneti olarak aldınız ve onları kendinize Allah'ın emriyle helal kıldınız" buyurmuştur. Hz. Peygamber'in kadın

hakları konusundaki tavsiyesi nettir. Müslümanlar, hayatı boyunca kadına hakaret etmeyen ve onlara el kaldırmayan Rasulullah'ın bu konudaki yaşantısını da örnek almaları gerekir. Hadislerde özellikle Allah'ın emaneti olarak zikredilmiş olması dikkat çekilmesi gereken önemli bir husustur. Emanete ihanet etmek islam ahlakından değildir. Başka bir hadiste ise “sizin en hayırlınız hanımlarına karşı en iyi olanınızdır” deyip, kadınlara karşı iyi davranılması hususunda tavsiye bulunmuştur. İslam dini kadınlara yeteri kadar değer vermiştir. Şunu da belirtelim ki hadisleri asıl manasından kopararak yanlış ve sakat yorumlayanlar yapan kişiler, kadınların şiddet görmesine sebep olacaktır. Bu da büyük bir mesuliyettir.

2.12.2. Kadınları Dövmeyi Meşru Gören Hadislerin Metin Bakımından Analizi

Kadınların dövülmesiyle ilgili hadislerin yanlış yorumlandığı kanaatindeyiz.

Kadınların dövülmesi meşru gören hadisleri ele alıp metin analizini yapacağız.

Birinci Hadis:

... "عَنْ الْأَشْعَثِ بْنِ قَيْسٍ، قَالَ: ضَمْتُ عُمَرَ لَيْلَةً، فَلَمَّا كَانَ فِي جَوْفِ اللَّيْلِ قَامَ إِلَى امْرَأَتِهِ يَضْرِبُهَا، فَحَجَزْتُ بَيْنَهُمَا، فَلَمَّا أَوَى إِلَى فِرَاشِهِ قَالَ لِي: يَا أَشْعَثُ، احْفَظْ عَنِّي شَيْئًا سَمِعْتُهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -: "لَا تَسْأَلُ الرَّجُلُ فِيمَ يَضْرِبُ امْرَأَتَهُ، وَلَا تَنْمُ إِلَّا عَلَى وَتَرٍ" وَنَسِيتُ النَّالَةَ¹⁸⁶

“Eş'as bin Kays (r.a)'den; Kendisi Şöyle demiştir: Ben bir gece Ömer (r.a) 'a misafir oldum. Gece yarısı olunca Ömer kalkıp karısını dövmeye başladı. Ben onları ayırdım. Ömer yatağına dönünce bana Ey Eş'as Rasûlullah (s.a)'dan duyduğum şu şeyleri benden (öğrenip) belle: “Adama, karısını niçin dövdüğü sorulmaz. Vitir namazını kılmadan uyuma.” Râvi, ben (Peygamber'in) üçüncü cümlesini unuttum demiştir. Müellif, râvi Ebû Avane'den sonra ikinci bir senetle de hadisin kendisine ulaştığını söylemiştir.”

Ele aldığımız bu hadis Kütüb-i Sitte içerisinde İbn Mace ve Ebû Davûd sünenlerinde geçmektedir. Fakat bu hadisin metni Ebû Davûd süneninde sadece “adama karısını niçin dövdüğü sorulmaz” şeklindedir.

¹⁸⁶ İbn Mâce, **Kitabü'n Nikah** 11, c.3, s.153.

Hadisle ilgili şerh kitaplarına baktığımızda; Şarih Sindi şöyle diyor: “Bir kişi eşini dövmüşse, o kişiye eşini neden dövdüğünü sorup (bu konu hakkında konuşmak) iyi bir şey değildir.”¹⁸⁷ Aynı şekilde muhaddis İbn Kattan bu hadisin sahih olmadığını söylemiştir.¹⁸⁸ Elbanî de bu hadisin zayıf olduğunu belirtmiştir.¹⁸⁹ Muhaddis olan İbn Useymîn de bu hadisin zayıf olduğu kanaatinde dir.¹⁹⁰ Muhaddis Şuayb el-Arnâvût da bu hadisin senedinin zayıf olduğunu söylemiştir.¹⁹¹ Ali b. Medîni de İlel eserinde bu hadisin zayıf olduğunu belirtmiştir.¹⁹²

Kadınların dövülmesini meşru gören kişilerin genelde bu hadisin arkasına sığındıklarını düşünüyoruz. Yukarıda işaret ettiğimiz Şarih Sindi'nin görüşüne katılmakla beraber, bu hadiste iletilmek istenen mesajın yanlış anlaşıldığı kanaatindeyiz. Yani bir erkek her ne suretle olursa olsun eşini dövdüğünde haklıdır ona niçin eşini dövdüğü bile sorulmaz anlamını taşımamaktadır. Bilakis bir erkeğin eşini dövdüğü haberi işitildiğinde, meraklı bir şekilde erkeğe gidip acaba eşin ne tür bir hata işledi de onu dövdün diye soru sorulmayacağını iletmek istiyor. Nitekim böyle bir girişimde bulunmak İslam ahlakına aykırıdır.

İkinci Hadis:

...عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْأَخْوَصِ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، أَنَّهُ شَهِدَ حَجَّةَ الْوَدَاعِ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَحَمِدَ اللَّهَ، وَأَثْنَى عَلَيْهِ، وَذَكَرَ، وَوَعَّظَ، فَذَكَرَ فِي الْحَدِيثِ قِصَّةً، فَقَالَ: أَلَا وَاسْتَوْصُوا بِالنِّسَاءِ خَيْرًا، فَإِنَّمَا هُنَّ عَوَانٌ عِنْدَكُمْ، لَيْسَ تَمْلِكُونَ مِنْهُنَّ شَيْئًا غَيْرَ ذَلِكَ، إِلَّا أَنْ يَأْتِيَنَّ بِفَاحِشَةٍ مُبَيَّنَةٍ، فَإِنْ فَعَلْنَ فَاهْجُرُوهُنَّ فِي الْمَضَاجِعِ، وَاضْرِبُوهُنَّ ضَرْبًا غَيْرَ مُبْرَحٍ، فَإِنْ أَطَعْنَكُمْ فَلَا تَبْغُوا عَلَيْهِنَّ سَبِيلًا، أَلَا إِنَّ لَكُمْ عَلَى نِسَائِكُمْ حَقًّا، وَلِنِسَائِكُمْ عَلَيْكُمْ حَقًّا، فَأَمَّا حَقُّكُمْ عَلَى نِسَائِكُمْ فَلَا يُوطِئْنَ فُرُشَكُمْ مَنْ تَكْرَهُونَ، وَلَا يَأْذَنَنَّ فِي بُيُوتِكُمْ لِمَنْ تَكْرَهُونَ، أَلَا وَحَقُّهُنَّ عَلَيْكُمْ أَنْ تُحْسِنُوا إِلَيْهِنَّ فِي كِسْوَتِهِنَّ وَطَعَامِهِنَّ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَمَعْنَى قَوْلِهِ: عَوَانٌ عِنْدَكُمْ، يَعْنِي: أَسْرَى فِي أَيْدِيكُمْ¹⁹³

¹⁸⁷ Sindî, **Kitabü'n- Nikah**, c.1, s.612.

¹⁸⁸ Ebû'l Hasan Ali b. Muhammed b. Abdilmelik el-Kutâmî el- Fâsî İbn Kattan el- Mağribî, **Beyanü'l-Vehm ve İhamü'l-Vaki'ayn fi Kitabi'l-Ahkâm**, Riyad, 1418/1997, c.5, s.534.

¹⁸⁹ Muhammed Nasirü'ddîn el-Elbanî, **Zayıf-ı Ebû Davûd**, Müessesetü Gerrar, Beyrut, 1412/1991, s.2147

¹⁹⁰ Muhammed b. Salih b. Muhammed el-Useymin, **Şerh-u Riyazu's- Salihîn**, I-VI, Daru'l Vetan, Riyad, 1426-2005, c.1, s.511

¹⁹¹ Şuayb b. Muhammed el-Arnâvût, **Tahrîc-i Sünen-i Ebî Davûd**, Darü'r- Risale, Beyrut, 1415/1994, s.2147

¹⁹² Ebu'l- Hasan Ali b. Abdillâh b. Cafer b. Necîh es-Sa'dî el- Medîni, **el-İlelül'l-Hadis ve Ma'rifetü'r-Rical**, Beyrut, 1972, s.229

¹⁹³ Tirmizî, **Ebvâbu'r Rada'**, 10, c.2, s.458.

“Süleyman b. Amr b. Ahvas (r.a.) şöyle demiştir: Veda haccında Hz. Peygamber (s.a.v.) ile birlikte bulunan babam anlatmıştı. Peygamber Allah’a hamd ve sena ettikten sonra bazı hatırlatmalarda bulunarak nasihatte bulundu. Konuşmasında bir kıssa anlattı ve dedi ki; “Dikkat edin birbirinize kadınlara karşı iyi davranmayı tavsiye ediniz. Onlar size bağlılıkları ve yardımları yönünden esirler gibidir. Cinsel ilişki dışında onlardan fazla bir şey istemeyin, fazla yükler yüklemeyin. Ancak apaçık çirkin bir şey yaparlarsa o zaman onları yataklarında yalnız bırakın ve yaralamadan, incitmeden onları dövün. Size itaat ettikleri takdirde bahaneler arayarak onlara sıkıntı çıkartmayın. Dikkat edin sizin kadınlarınız üzerinde haklarınız olduğu gibi onların da sizin üzerinizde hakları vardır. Sizin kadınlarınız üzerindeki hakkınız, sevmediğiniz kimseleri evinize sokmamaları ve hoşlanmadığınız kimselerle konuşmamalarıdır. Dikkat edin onların sizin üzerinizdeki hakları ise: Yedirmek ve giydirmek konusunda onlara iyi davranmanızdır.” Tirmizî: Bu hadis hâsen-sahihtir, demiştir.”

Kadınları dövmeyi meşru görenler genelde bu hadisi de delil gösterirler. Fakat hadisin yanlış yorumlandığı kanaatindeyiz. Ele aldığımız bu hadis metni kanaatimizce oldukça problemlidir. “Bilindiği gibi Kur’an ile sünnet birbirinden bağımsız iki ayrı alan değil, birbirini bütünleyen ve tamamlayan hususlardır. Hz. Peygamber’in veda hutbesindeki mezkûr beyanlarına sanki Kur’an en küçük bir bahaneyle karı dövmeyi emrettiği gibi yanlış bir anlayış zuhur etmektedir.” Bu yanlış anlayışlar maalesef geleneğimizde de mevcuttur. Şunu belirtmekte fayda vardır diye düşünüyoruz. “Bir kadın, eğer yatağına bir başkasını almışsa onun yaptığı işin adı zinadır ve cezası da Nûr suresinin ikinci ayetinde açıkça belirtilmiştir. Burada yer alan, “eğer Allah’a ve ahiret gününe inanıyorsanız Allah’ın dinini veya hükmünü uygulamada sizi bir şefkat kaplamasın” ifadesiyle rivayette yer alan “onları hafifçe dövün” ifadesi birbirleriyle uyusmamaktadır. Nitekim kuranda geçen bir ayet buna ışık tutacaktır. Kuran’da Eyyûb (a.s.) ile ilgili anlatılan bir konuda Allah, hanımına yüz değnek vurmaya yemin eden Eyyûb (a.s.)’ın eşini dövmesine izin vermemiş, ancak yeminini yerine getirmesi için eline bir demet sap alıp onunla eşine bir defa vurmasını önermiş, sabrından dolayı da onu övmüştür.”¹⁹⁴ “Yani haklı olsa bile Eyyûb (a.s.)’ın eşini dövme arzusu Allah tarafından onaylanmamıştır. Diğer bir ayette Allah (c.c) kadınlara karşı iyi davranın

¹⁹⁴ Kuranı Kerim, Sâd, 41-44

demiştir.”¹⁹⁵ Başka bir ayette ise ailenin varlık sebebini eşlerin “birbiriyle huzur bulmasıdır” mesajı verilmektedir.

Bu konuyla ilgili Bayraktar Bayraklı'nın şu ifadesine burada yer vermek istiyoruz; “Aynı cevherden yaratıldıklarını söyleyen Kuran’a göre kadın ile erkeğin insan olarak hiçbir farkları yoktur. Allah katında her ikisi de aynı değere sahiptir. Din adına birtakım yanlış fetvalar üreterek kadını aşağılamak ve dövmek Allah’ı, Onun Kur’an’ını ve tüm insanlığı incitmekte, yaralamakta ve kahra sürüklemektedir.”¹⁹⁶ Bu konu hakkında Mehmet Okuyan’ın şu açıklamasına yer vermek istiyoruz; “Kadınlara dayak atılması eğer emir değil de bir müsaade ise bu müsaadeyi veren Allah’tır. Onun izin verdiği şeye Hz. Peygamber nasıl olur da mesafeli durabilir veya en azından bu işlemi çirkin bulabilir. Ayrıca bu ayetten kasıt aile içinde bir huzursuzluk çıkarsa söz konusu huzursuzluğu gidermek istenmiştir. Ama ne olursa olsun bu tür aile içi sorunların çözümünde şiddet ve dayanın bir seçenek gibi algılanıp uygulanması hem Kur’an’a aykırıdır hem de Hz. Peygamber’in uygulamalarına aykırıdır. Unutulmamalıdır ki Allah’ın önerdiği işlemlerin dışına çıkıp meseleyi bir çeşit zulme dönüştürenler olursa Allah her şeyden ve her kesten hem yücedir hem de büyüktür, yapılan haksızlıkların hesabını soracaktır.”¹⁹⁷

Ayet ve hadislerin, boşama öncesi ve sonrası müspet tutumu, dövmenin amacını ortaya koyan objektif bir gösterge olup konumuzun aydınlanmasına ışık tutmaktadır. “Bu bağlamda diyebiliriz ki, şayet darptan kasıt nüşûze halindeki isyankâr kadından intikam almak olsaydı bunun yeri boşanmadan sonra olmalıydı. Çünkü aile yıkılmış, çocuklar mağdur kalmıştı. İşte böyle bir aşama bile Ku’ran itidalli ve “iyilikle ayrılma” yı önermektedir. Buradan da anlaşılıyor ki boşanma öncesi darbın zikri, özellikle nüşûze halindeki kadını ıslah ve aileyi kurtarmak amaçlıdır. Boşanma sonrası iyilikle ayrılmak ifadesinin amacı ise cinayetleri önlemek ve taraflara, daha sonra bir araya gelme şansı tanımaktır.”

Öyleyse ayet ve hadislerde geçen darp kelimesi, asla incitme ve intikam alma amaçlı olarak düşünülmemeli. “Belki ameliyatı kaçınılmaz olan müzmin bir hastanın ameliyat ile sağlığına kavuşması gibi düşünülmelidir. Öneriye de nüşûze

¹⁹⁵ Nisa, 4/19

¹⁹⁶ Mehmet Okuyan, **Kadına Yönelik Şiddete Kur’an’ın Bakışı**, Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Samsun 2007, sayı.23,

¹⁹⁷ Mehmet Okuyan, **Kadına Yönelik Şiddete Kur’an’ın Bakışı**, Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Samsun 2007, sayı.23,

halindeki/isyankâr bir kadının pozitif çözüm metotlarını hiçbirine tepki vermemesi üzerine, negatif bir çözüm metoduyla problemi çözme gayreti olarak görmek gerekir.”¹⁹⁸ “Kuran ailenin amacını sevgi, huzur, barış ve mutluluk temalı bir zemine oturtmaktadır. Zira Allah Rasulü iyi erkeği şöyle nitelendirir; “sizin en hayırlınız hanımına karşı en hayırlı olanınızdır.”¹⁹⁹”Hz. Peygamber’in yaşantısı, kadınları dövmenin talimatı, Veda Hutbesinin genel muhtevası ve rivayetlerde geçen darp/dövme kelimesinin sadece nüşûz halindeki kadınlara has, ıslah amaçlı bir öneri olduğu ortadır.

“Kadınların dövülmesini meşru gören hadislerden geçen darp kelimesinin amacı ve İslam’ın genel ilkelerinden anladıklarımızı şöyle özetleyebiliriz;

- Darp kötülük ve intikam amaçlı değildir.
- Kadınları dövmek kesin bir emir değildir.
- İstisnadır ve tavsiye niteliğindedir.
- En sert yorumlarda bile zarar vermemenin esas olduğu görülmektedir.
- En fazla şiddet algısı uyandıran yorumlarda bile iz bırakmamak esas kabul edilmiştir.
- Bazı yorumlarda ise iz bırakmama, misvak ve benzeri şeylerle sembolik bir dokunuş olarak izah edilmiştir.
- Amaç kadını nüşûz halinden kurtarıp yuvanın yıkılmasını engellemektir.
- Darp kelimesi te’dip ve terbiye amaçlı olup son çözüm önerisidir.”

Yeri gelmişken konumuzla alakalı olan Nisa suresin 34. Ayetine de değinmek istiyoruz. Çünkü ayette ve geçen darp kelimesinin açıklanması gerektiği kanaatindeyiz.

Nisa Suresinin 34. Ayeti

"الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ بِمَا فَضَّلَ اللَّهُ بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَبِمَا أَنْفَقُوا مِنْ أَمْوَالِهِمْ فَالصَّالِحَاتُ قَانِتَاتٌ حَافِظَاتٌ لِّلْغَيْبِ بِمَا حَفِظَ اللَّهُ وَاللَّاتِي تَخَافُونَ نُشُوزَهُنَّ فَعِظُوهُنَّ وَاهْجُرُوهُنَّ فِي الْمَضَاجِعِ وَاضْرِبُوهُنَّ فَإِنْ أَطَعْنَكُمْ فَلَا تَبْغُوا عَلَيْهِنَّ سَبِيلًا إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا كَبِيرًا"

200

¹⁹⁸ Musa Çetin, **Kadını Darp/Dövme Meselesinin Çözümünde Hz. Peygamber (s)’sin Yaklaşımı**, Dicle Üniversitesi. İlahiyat Fak. Dergisi, cilt.17, sayı.1, 2015

¹⁹⁹ Tirmizî, **Menakıb**, 33,

²⁰⁰ Kur’an’ı Kerim, Nisa Suresi, 34

Ayetin meali:

Erkekler kadınları üzerinde himayecidirler. Bu Allah'ın onlardan bir kısmını diğer bir kısımdan üstün kılması ve erkeklerin mallarından aileleri için harcama yapmaları sebebiyledir. Saliha kadınlar ise Allah'a ve kocalarına itaatkardırlar. Allah'ın kendilerini korumasına karşılık gaybı (kocaları bulunmadığı zamanda da namuslarını koruyan kadınlardır. İtaatsizliklerinden korktuğunuz kadınlara öğüt verin, onları yataklarında yalnız bırakın, fayda vermezse onları dövün! Eğer size itaat ederlerse onların aleyhine başka bir yol aramayın. Şüphesiz ki Allah çok yüce ve büyüktür.

Ayetin Nüzûl Sebebi

Konuyla ilgili yaptığımız çalışmada ayeti kerimenin nüzul sebebi şu şekildedir. “Ayeti Kerime Sa'd b. er- Rebi' hakkında nazil olmuştur. Hanımı Zeyd b. Harice b. Ebi Züheyr kızı olan Habibe, ona serkeşlik etmiş o da Habibe'ye bir tokat atmıştı. Babası ise şöyle dedi. Ey Allah'ın Resulü kızımı ben onun nikahına verdim, o da kalktı, kızımı tokatladı. Bu durum üzerine Hz. Peygamber: “kocasına kisas yapın” diye buyurdu. Kocasına kisas yapmak üzere babasıyla geri dönüp gidince, Hz. Peygamber: “Geri dönün işte Cebrail bana geldi, biz bir şey diledik Allah başka bir şey diledi, Allah daha hayırlısını diledi” dedi Yüce Allah bu ayeti indirdi.”²⁰¹

Müfessir Kurtûbî (ö.671/1273) tefsirinde bu ayeti kerimede dövmek, etki ve iz bırakmayan, te'dip yollu dövmektir. “Bu da bir kemiğini kırmayan, herhangi bir uzvunu çirkinleştirmeyen dövmedir. Dürtmek ve benzeri şekillerdir. Çünkü bundan maksat ıslahtır, başka bir şey değildir. Helak olma sonucu verecek bir dövme hiç değildir, nitekim bu şekilde olursa tazminatı gerektirir. Kuran'ı Kerim öğretmek ve te'dip etmek amacıyla, oğlunu te'dip edenin dövmesi hakkında da bunlar söylenilmektedir. Rasulullahın: “Apaçık bir hayasızlık” buyruğuyla anlatmak istediği, kocalarının hoşlanmayıp buğzettikleri kimseleri evlerine almamaları demektir. Yoksa bundan kasıt zina etmeleri değildir. Çünkü zina haramdır ve bundan dolayı had gerekir.”²⁰²

²⁰¹ Ebu Abdullah Muhammed b. Ahmet b. Ebu Bekir el-Kurtubî *el Câmiu' li Ahkâmi'l -Kur'ân*, I-XX, thk. Ahmet Beredunî, Daru'l Kutubi'l Misriyye, Kahire, 1383/1964, c.5, s.168-174

²⁰² Kurtûbî age c.5, s.173.

Müfessir Taberî (ö.310/923) ise eserinde şunları zikretmektedir. Ayeti kerimede onları dövün buyurulmaktadır. Bu ifadeden anlatılmak istenen şudur: “Kadınların size itaatsizlik etmeleri halinde önce onlara dilinizle nasihat edin. Yine ısrar ederlerse bu defa onları evlerine bağlayın ve onları dövün ki Allah’ın onlara farz kıldığı itaat vazifelerini yerine getirsinler.” Burada zikredilen dövme ağır bir şekilde olmayan dövmedir. Nitekim Sa’d b.Cübeyr, Abdullah b. Abbas, İkrime, Süddî, Muhammed b. Ka’b ve Hasan-ı Basri ayette zikredilen dövmenin ağır olmayacak şekilde dövme olduğunu söylemişlerdir. “Abdullah b. Abbas ağır olmayacak şekilde dövmenin, misvak ve benzeri şeylerle dövmek olduğunu, Hasan-ı Basri ve Atâ da etkili olmayacak şekilde dövme olduğunu söylemişlerdir.”²⁰³

Müfessir Begavî (ö.516/1122) ise tefsirinde şunları aktarmaktadır. “Size başkaldırmalarından korktuğunuz kadınlara öncelikle sözlü olarak Allahtan korkmalarını söyleyin, sözlü olarak uyarın. Eğer öğüt sonucunda tutumlarından vazgeçmezlerse ikinci yol olarak yatakta yalnız bırakın. Eğer onları yalnız bırakmak da fayda vermezse hafif bir biçimde, incitmeden ve aşağılamadan dövün. “Ata bunun misvakla olacağını söyler.” demiştir.”²⁰⁴

Müfessir Vehbe Zuhaylî (ö..2015) tefsirinde şunları söylemektedir. “Koca vururken bir şey kullanmamalı, hafif bir şekilde vurmaya dikkat etmelidir. Zira gaye o fiilden vazgeçirmek ve te’diptir, yoksa bazı cahillerin yaptığı gibi acıtmak, eza vermek ve işkence etmek değildir. Hafif şekilde dövmek mübah olduğu halde alimler terk edilmesinin daha faziletli olduğunda ittifak etmişlerdir.”²⁰⁵ Müfessir M. Sait Şimşek de tefsirinde şunları söylemektedir; “Hz. Peygamberin hadislerinde sabit olduğu üzere incitici bir şekilde ve yüze vurulmaması gerekir. Ayette bahsedilen üç aşama eğitim ve te’dip amaçlı olup bir sonuç alınacaksa yapılacaklar şeylerdir; cezalandırma amaçlı değildir”²⁰⁶ Elmalılı M. Hamdi Yazır tefsirinde şunları söylemektedir; “Allahtan korkunuz da kadınlara karşı size vermiş olduğu kuvveti kötüye kullanmayınız. Allah’ın size karşı gücü, sizin kadınlara karşı üçünüzden daha

²⁰³ Muhammed b. Cerir b. Yezid et-Taberî *Câmiu’l Beyân fi Tefs’iri’l Kur’an*, I-XXIV, thk, Ahmet Muhammed Şakir, Müessesetü’r- Risale, yy, 1320/2000, c.8, s.290-293.

²⁰⁴ Ebu Muhammed Mühîy’s- Sünne el-Hüseyn b. Mesud b. Muhammed el-Ferra, el-Beğavi, I-VIII thk. Muhammed Abdullah Nemîr, Daru’t Tayyibe, byy. 1417/1997, c.2, s.206-208, Nisa Suresi 34. Ayetiyle ilgili yorumlarından farklı bir değerlendirme için bkz. Ahmet Keleş, *Kur’an’ın Mesajını “Peçelemek”*, Yetkin Düşünce, Yıl 2020, Sayı.9

²⁰⁵ Vehbe Zuhaylî, *Tefsîru’l Münîr*, I-XV, çev, Heyet, Risale Yayınları, 6.bsk, İstanbul 2019, c,3, s,53.

²⁰⁶ Mehmet Sait Şimşek, *Hayat Kaynağı Ku’ran Tefsiri*, Beyan Yay. İstanbul 2012, c.1, s.503

fazladır. Ve sizin Allah’a karşı günahlarınız, kadınların size karşı işledikleri suçlarından daha çok ve küstahça olduğu halde, Allah sizin tövbelerinizi kabul ve günahlarınızı affederken size itaat eden hanımlarınızın meydana gelen kusurlarını nasıl effetmezsiniz de onları dövmek ve incitmek için bahaneler ararsınız.”²⁰⁷”Kadının aile hukukunu çiğnemesi halinde bir ıslah tedbiri olarak başvurulabilecek belli başlı yolların insanlığın tecrübeleri ve özellikle içinde yaşanılan topluluğun örf ve adeti dikkate alınarak zikredilirken “kocanın karısını dövmesi” eylemine de yer verilmiş olmakla beraber, bu uygulama Hz. Peygamber tarafından toplum ıslah edilerek, insanın ve özellikle zevcenin dövülemeyeceği ifade ve telkin edilerek kötülenmiş, “iyi bir kocanın karısını dövmeyeceği” kaidesi yakışksız davranışın önüne bir set olarak konmuştur. Burada Resulullah’ın sözleri ve uygulaması ayeti neshetmemiş, yerelliğini ve kültürel bağlamını açıklamıştır.”²⁰⁸

Kadının isyan ve geçimsizliği ya sözle ya da hareketle olmaktadır. Mesela erkek yumuşaklıkla ve incelikle karısını çağırdığı halde son derece ağır hareket eder ya da ondan yüz çevirir, bir kenarda somurtur ya da koca ona yumuşaklıkla seslenir, o ise ona son derece sert ve kaba bir şekilde cevap verir. İşte bu emareler kadında gözükmeye başlayınca koca karısını terbiyeye başlamalıdır. Bunu da şu merhaleler içinde yapmalıdır:

Önce nasihat ve diyalogla işe başlar

“Erkek karısıyla önce ince ve yumuşak bir dille konuşup ona “şöyle şöyle olma, salih ve Allahtan korkan kadınlardan ol” der veya “Üzerine düşen hakkı ifa hususunda Allahtan kork, seni bekleyen akıbetten çekin” der. Çünkü Allah; “Fenalık ve geçimsizliklerinden korktuğunuz kadınlara gelince önce kendilerine öğüt verin.” (Nisa, 34) buyurmuştur.”

Bütün bunları yaparken tehcir, terk etme ya da dövme yoktur.

Ondan yüz çevirmek ve yatağını ayırmak

Kadın kocasına karşı asi olur ve itaatten kaçınırsa veya kocasının izni olmadan dışarı çıkarsa erkek istediği süre kadar kadının yatağını ayırır, onu yatağında

²⁰⁷ Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, **Hak Dini Kur'an Dili**, Azim Yay., İstanbul 2020, c.2, s.624-625

²⁰⁸ DİB Yay, **Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir**, Komisyon, Ankara 2012, c.2, s.61

yalnız bırakır. Ayet-i kerimede: “sonra uslanmazlarsa kendilerini yataklarda yalnız bırakınız” buyurulmuştur.

“İbn Abbas: “onunla birlikte yatağında yatma” demiştir. Hz. Peygamber (s.a.v) de kadınlarından uzaklaşmış ve belli bir zaman yanlarına girmemiştir. Üç gün süreyle, (daha fazla değil) onunla konuşmaz. Ebû Hureyre’den rivayet edilen hadiste: “Bir Müslümanın kardeşine üç günden fazla uzak durması helal değildir” buyurulmuştur.”

Şiddetli Olmayan Dövme

“Yüze şerefinden dolayı vurmaması gerekir. Ayrıca karın gibi ölüm tehlikesi olan yerlere de vurmaktan çekinmelidir. Güzel olan yerleri de çirkinleştirmemek için vurmaktan kaçınmalıdır. Hanefilerin söylediği gibi dövme on kamçı veya daha az olur. “Allah’ın hadleri dışında kimseye on kamçıdan fazla sopa vurmayın.” Hadisi buna delildir. Ve “bir kimse karısını köleye vurur gibi dövüp sonra da onunla cima’ etmesin.” buyurulmuştur. Eğer dövme anında kadın telef olursa Hanbeliler ve Malikilere göre tazminat yoktur. Çünkü dövmeye şer’en izin verilmiştir. Ebu Hanife ve Şafii’ye göre ise erkek tazminat öder ve devletin vereceği cezayı çekecektir. Çünkü hakkın alınması başkalarının selameti şartıyla mukayyettir. Her şeye rağmen tehditle yetinmek ve dövmemek daha evlâdır.”²⁰⁹

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi Kadın Maddesi’nde geçen konumuzla alakalı açıklamasını zikretmek istiyoruz.

“Kuran erkeğe kadının kendisini rahatsız eden davranışları karşısında sabırlı ve hoşgörülü olmasını öğütlemektedir. “Geçinme imkânı yoksa güzellikle ayrılmalarını ve bu süreçte karşılıklı haklara saygı gösterilmesini istemektedir. Bununla beraber aile birliğinin devam etmesi ve aile içi problemlerin büyüüp dışarıya aksetmeden ve boşanma noktasına gelmeden çözülmesi esas kabul edildiği için kocanın; aile reisine tanınan sınırlı yetki çerçevesinde evlilik hukukuna riayet etmeyen karısına yönelik bazı tedbirler uygulayabileceği kabul edilmiştir. Kur’an-ı Kerim’de toplumsal telakkiyi ve uygulamayı göz ardı etmeyen bir örnekleme olarak dövmeden söz edilmekle beraber asıl başvurulması istenen yol öğüt ve ikna yöntemidir.” Rasûl-i Ekrem’in sözleri ve uygulamaları ayetin bu şekilde anlaşılmasını gerekli kılmaktadır.

²⁰⁹ Vehb ez-Züheyli, **İslam Fıkıhı Ansiklopedisi**, I-X. Trc. Heyet, Risale Yay. c.9, s.269-270.

Öte yandan fakihler, bu yolun aile birliğinin bozulmasını önlemek, ıslah etmek amacını aşır cezalandırma boyutuna varması ve kadına zarar vermesi halinde kocaya malî ve cezaî yaptırımlar öngörmüşlerdir.”²¹⁰

Her ne suretle olursa olsun kadının dövülmeyeceği hususunda yapılan şu açıklamalar da iç açıcıcıdır; “Öyle anlaşılıyor ki, dinin naslarının doğru bağlamda anlaşılması ve bazı yanlış algılamalara dayalı olarak kimi şiddet olaylarının dini nedenlerden kaynaklandığı savı ortaya atılmıştır. Oysaki kadına yönelik şiddet söylemini benimsemiş hiçbir düşüncenin doğru anlaşıldığı takdirde ayet ve hadislerden dayanak bulabilmesi mümkün değildir. Sorunun hem dini ve kültürel hem sosyal ve psikolojik hem de küresel boyutlarının bulunduğunu söylemek daha gerçekçi bir yaklaşım olsa gerekir”.²¹¹Hasılı konu hakkında yapılan açıklamalardan sonra bu kadarıyla iktifa edilmesi gerektiği kanaatindeyiz. Peygamber (a.s) bu konu hakkındaki tavrı çok açık ve nettir. Ayete-i kerimeyi yanlış anlama ve yorumlama gereksinimi duyan kişiler için diyebileceğim bir şey yoktur. Bunca araştırmadan sonra diyebiliriz ki kadına şiddet İslam dininin emri değildir ve ona mal edilemez.

²¹⁰ Hacı Mehmet Günay, “Nüşûz”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Ankara TDV.yay, 1989; c.22.s302-304

²¹¹ Osman Güner, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sayı.23, 2007

	SAHABİLER			TABİİLER	
1	Muaviye El- Kureysi	E.D.	1	Ebu Hişam Urve B. Zübeyr	M.B.İ.
2	Muaviye bin Hayde	D	2	Süleyman B. Amr El-Ahvesi	T
3	Ömer bin Hattab	D.İ.	3	Eş'as bin Kays	D.İ.
4	İyas B. Abdullah B. Ebi Zübab	D.İ.	4	Übeydullah bin Abdullah B. Ömer	D.İ.
5	Aişe	D.M.	5	Hakim bin Muaviye	D
6	Ebi Said	D	6	İbn Serh Ubeydullah bin Abdullah	D.İ.
7	İrbad bin Sariye	D	7	Amrete	D
8	Abdullah bin Zem'a	İ.M.B	8	Ebi Salih (Zekvan)	D
9	Amr bin Ahvesi	T	9	Hakim bin Umeyr	D

		T.TABİİ			
1	Hişam bin Urve	B.M.İ.	8	Abdullah bin Abdullah B. Ömer	D
2	Şebiyb bin Garkade El-Bariki	T	9	Ebu Amr Es-Sedusi	D
3	Abdurrahman El-Musliyy	D.İ.	10	A'meş	D
4	Zühri	D.İ.	11	Erdet bin Munzir	D
5	Ebu Kazaz El-Bahili	D			
6	Behz bin Hakim	D			
7	Said bin Hakim	D			

		4.TABAKA			
1	Süfyan B. Uyeyne	B.İ.D	7	Hammad	D
2	İbn Numeyr	M.İ.	8	Yahya bin Said	D
3	Ebu Usame	M	9	Davud El-Verrak	D
4	Zaide	T	10	Ebu Amr Abdulmelik B. Amr	D
5	Veki'	İ	11	Cenir İbni Abduhamid İbn Kart	D
6	Davud B. Abdillan El-Evdi	İ.D.	12	Ma'mer bin Raşid	D
			13	Eş'as bin Şu'be	D

		5.TABAKA			
1	Ali bin Abdillan	B	7	İbn Beşşâr	D
2	Ebu Kureyb	M	8	Ebu Avane	D
3	Ebu Bekir b.Ebi Şeybe	İ	9	Muhammed b.Mâmer	D
4	Yahya b.Hammad	İ	10	Yezid b.Zürey	D
5	Muhammed b.Sabbah	İ	11	Osman b.Ebişeybe	D
6	Musa b.İsmail	D	12	Muhammed b.Mâmer	D
			13	Eş'as bin Şu'be	D

KODLAR			
D ==>>	EBU DAVUD	D ==>>	TİRMİZİ
M ==>>	MÜSLİM	İ ==>>	İBN MACE
B ==>>	BUHARİ	N ==>>	NESAI

SONUÇ

Bu çalışmamızda Kütüb-i Sitte'yi oluşturan kaynaklarda Hz. Peygamberden rivayet edilen kadınların dövülmesini meşru gören ve onların dövülmesini nehyeden hadisleri tespit edip isnad ve metin açısından değerlendirmeye tabii tuttuk. Konumuzla ilgili toplam 19 rivayet tespit ettik. Bu rivayetlerden 2 tanesi Buhari'de, 2 tanesi Müslim'de, 4 tanesi İbn Mace'de, 8 tanesi Ebu Davûd'da 1 tanesi Timizi'de ve 2 tanesi Nesâî'de geçmektedir.

Sahih-i Buhari'de geçen rivayetler Abdullah b. Zem'a ve Cabir b. Abdullah tarikiyle gelmektedir. Abdullah b. Zem'a tarafından nakledilen rivayet kadınların dövülmesini nehyetmektedir. Cabir b. Abdullah tarafından nakledilen rivayet ise kadınların dövülmesini meşru görmektedir. Yapılan araştırma neticesinde her iki hadisin sened açısından sahih olduğu tespit edilmiştir.

Sahih-i Müslim'de geçen rivayetler Hz. Aişe ve Abdullah b. Zem'a tarafından nakledilmiştir. Her iki rivayet de kadınların dövülmesini nehyetmektedir. Yapılan araştırmalar sonucunda her iki hadisin sahih olduğu tespit edilmiştir.

İbn Mace Sünen'inde geçen rivayetler Hz. Aişe, Abdullah b. Zem'a, İyas b. Abdullah ve Hz. Ömer tarafından nakledilmiştir. Hz. Ömer tarafından nakledilen hadis kadınların dövülmesini meşru görmekte olup bu hadis zayıf kategorisinde kabul edilmiştir. Diğer üç sahabe tarafından rivayet edilen hadisler dövmeyi nehyetmektedir. Bu rivayetler ravilerinin sika oluşu sebebiyle sahih oldukları tespit edilmiştir.

Ebu Davûd Sünen'inde geçen rivayetler ise Muaviye el-Kuşeyri, Hz. Aişe, Hz. Ömer, İyas b. Abdullah, Ebû Saîd b. Melik, İrbâd b. Sariye es-Sülemi tarafından nakledilmiştir. Hz. Ömer tarikiyle nakledilen hadis kadınların dövülmesini meşru görüp zayıf kategorisinde kabul edilmiştir. Diğer sahabiler tarafından nakledilen hadisler ise kadınların dövülmesini nehyedip sahih olarak kabul edildiği tespit edilmiştir.

Tirmizi'nin Sünen'inde geçen hadis ise Amr b. Ahves tarafından nakledilmiştir. Yapılan araştırma neticesinde bu hadis sahih kategorisinde değerlendirilmiştir.

Nesai Süneninde geçen hadisler Rübeyyi' b. Muavviz ve İyas b. Abdullah tarafından nakledilmiştir. Her iki hadis de kadınların dövülmesini nehyedip sahih hadis kategorisinde kabul edilmiştir.

Kadınların dövülmesini meşru gören hadisler zayıf hadis kategorisinde kabul edilmiştir. Kadınların dövülmesini nehyeden hadisler ise sahih olarak kabul edilmiştir.

Araştırmamızda ele aldığımız rivayetlerin yorumuna dair şarihler tarafından dile getirilen görüşlerin birbirine benzediği görülmektedir. Kadınların dövülmesini meşru gören hadislerin şerhlerinde kadının nüşuzundan dolayı hafifçe iz bırakmayacak şekilde dövülebileceği söylenmektedir. Hadislerin doğru bir şekilde anlaşılmasına katkı sunacağını düşündüğümüz Nisa suresi 34. Ayetinin tefsirine dair dile getirilen yorumlar da tarafımızdan incelendi. Tefsirlerde dile getirilenler ile şerhlerde anlatılanların paralellik arz ettiğini söylemek mümkündür.

Yaptığımız çalışma neticesinde şunları söyleyebiliriz Hz. Peygamberin yaşantısına baktığımızda kadına dair bir şiddetin olmadığını, kadınları dövmeyi nehyettiğini görürüz. Aynı zamanda İslam dininin aileye önem verdiği aşikardır. Ama günümüz dünyası kutsal aile bağlarını gevşetmiş, kadınları dövme, yaralama, sakatlama, ölümle sonuçlanan şiddet olaylarını neredeyse “bir hayat tarzı” haline getirmiştir. Aile içinde zarif yapısıyla kadınların korunmaya ihtiyaçları oldukları ortadadır. Bu nedenle şiddete yönelik tartışmalar ve buna yönelik tedbirler güncelliğini korumaktadır. Şiddetin ölüme kadar ulaşan boyutu, toplumu bu hususta mesul tutmakta, her vicdana kendi üzerine düşeni yaparak bu problemin çözümüne katkıda bulunma sorumluluğu yüklemektedir. Ele aldığımız kadınların dövülmesi konusu, içinde yaşanan çağın şartları ve her toplumun kendi yapısı ve hassasiyetleri gözetilerek değerlendirilmek durumundadır. Bunun için vakaların sebepleri ve sonuçları birlikte ele alınarak, toplumlar kendi özelliğine göre eğitilmeli ve kalıcı tedbirler üretilmelidir. Bunun ilk adımı, Hz. Peygamber'in hayatını iyi anlamak, problemin kaynağının doğru teşhisidir. Problemi, kaynağının dışında, farklı yerlerde aramak zaman kaybı olacak, bu noktada toplumun hassas olan diğ

r fertlerini incitecektir.

İnsanî ilişkilerde halledilmeye muhtaç problemlerin varlığı doğaldır. Aile içi ilişkilerde de sıkıntısız bir hayat herkes için mümkün olmayabilir. Toplumsal bir mesele niteliği taşıyan bu konunun yalnızca cinsiyet odaklı değil, gücün ve aklın doğru, yerinde ve kontrollü kullanılması bakımından değerlendirilmesi daha isabetli olacaktır. Bu konuda toplumsal bilinçlenmeye ve ahlâkî eğitime ihtiyaç vardır. Toplumsal bilinçlenme ve ahlâkî eğitim noktasında, Kur’ân’ın mesajı ve Allah Resûlü (s.a.v.)’nün rehberliği doğru algılanmak zorundadır. Aile içi problemleri çözme hususunda rehberlik sunan Nisâ sûresi 34. Âyeti ve ele aldığımız rivayetler, ancak Kur’ân’ın genel prensipleriyle ve bizzat Hz. Peygamber (s.a.v.)’in yaşantısıyla değerlendirilmesi halinde doğru anlaşılacaktır.

Âyet ve hadislerin ihtiva ettiği “darb” kelimesinin çok anlamlı oluşu ve hangi anlam için vaz’ edildiği hususunda bir netlik olmayışından, özellikle günümüzde farklı yorumlara konu edilmişse de müfessirlerin ve muhaddislerin kâhır ekseriyeti, “darb” kelimesini ilgili hadislerden dolayı çok sıkı bir kayıt altına alarak; bunun sembolik denecek şekilde hafif olması, öfke ile olmaması, fayda vereceğini biliyor olması şartıyla mübah görmüşlerdir. Bu nokta nazar-ı dikkate alınınca alimlerce yapılan hangi yorum ele alınırsa alınsın, amacı ve biçimi (fayda vereceğinin biliniyor olması ve sembolik bir özellik taşıması) açısından bu günkü şiddet tanımının dışında kalmaktadır. Kadını dövmenin “Vücub” olmadığını belirtmişlerdir. “Hayırlılarınız eşlerini dövmez dövmez.” hadisini ön plana çıkarıp sınırlandırılmış şekliyle de olsa kadınları dövmemenin daha evla olduğu sonucuna varmışlardır. Hatta İslâmî hükümlerin şartlara göre değişebileceğini düşünen âlimler, dövmenin genel hüküm bildirmediğini söylemiş, hadislerle üzerinde genel bir değerlendirme yapan bazı bilginler dövmenin caiz olmadığı yönünde görüş belirtmişlerdir.

Diğer bir grup ise Kur’ân’ın genel prensiplerinden ve Resûlullah (s.a.v.)’in yaşantısından yola çıkarak kelimeye “dövme” anlamının verilemeyeceği görüşüne varmışlardır. Darb kelimesine, evden uzaklaştırma, mekânsal olarak ayrılık veya evde tutup dışarıya çıkarmama gibi anlamlar yüklemişlerdir. Yani zarar vermemek ve zarara uğramamak adına en uygun çözüm yolu aranmalıdır. Dinin darp ile ilgili önerilerini boşanma ve cinayet gibi problemleri önlemek için tavsiye nitelikli istisnai bir durum olarak görmek gerekir. İlgili hadisler mevcut problemi asgariye indirme ve dövmeden vazgeçirmeye yönelik bir gayret olarak anlaşılmalıdır. Çünkü İslâm, aile kurumuna

çok önem vermiş ve aile içi ilişkilerde adil bir sonucu hedeflemiştir. Yani taraflardan birisi aleyhine diğeri için çözüm yolu aramamıştır. Hayatta kadın ve erkeklere yüklenen rollerin farklılığı, birinin diğesine üstünlüğü olarak anlaşılmamalıdır. Kullukta üstünlüğünü kişinin kendi çabası belirlemektedir. Araştırma neticesinde ilgili hadislerin ayeti neshettiği şeklinde anlaşılmamalıdır. Ancak Nisâ sûresinin 34. Ayetinin dövmeyle sadece nüşüz haline hasrettiği, daha önce zikri geçen ilgili hadislerle de nüşüz halinde de dövmenin çok sıkı bir kayıt altına alındığı ve kocayı karısını dövmekten vazgeçirmeye çalışıldığı görülmektedir.

Eğer Hz. Peygamber'in söz ve uygulamaları örnek alınır ve bu durum içselleştirilirse İslam'ın kadına verdiği değer daha iyi anlaşılacak ve kadınlar dövmeyle eylemine maruz kalmayacaklardır. Bu noktada Allah Resûlü (s.a.v.)'nin sünnetini ihya edip gittiği yolu tercih ederek tüm dünyaya örneklik teşkil etmek Müslüman bireyin görev ve sorumluluğudur. Çünkü İslam dini kadınlara şahsiyet kazandırmış ve Müslümanlara da bunu önermiştir. Dolayısıyla kadına yönelik dövme eylemini benimsemiş hiçbir fikir Hz. Peygamber'in ve uygulamalarından beslendiğini iddia edemez. Nitekim hayatta kadın ve erkeklere yüklenen rollerin farklılığı, birinin diğesine üstünlüğü olarak anlaşılmamalıdır. Kullukta üstünlüğünü kişinin kendi çabası belirlemektedir.

KAYNAKÇA

- ALİ B. MEDİNÎ**, Ebu'l- Hasan Ali b. Abdillâh b. Cafer b. Necîh es-Sa'dî el-Medînî, **el-İlelü'l-Hadis ve Ma'rifetü'r- Rical**, Beyrut, 1972.
- AYNÎ**, Ebû Muhammed el-Ğeytabî'l-Hanefî Bedruddin el-Aynî, **el-Binaye Şerhü'l Hidaye**, Beyrut- Lübnan, 1420/2000.
- AZÎMÂBÂDÎ**, Ebû Abdurrahman Şerif Azîmâbâdî, **Avnu'l- Ma'bud Şerh-i Sünen-i Ebî Davûd**, Beyrut; Daru İbn Hazm, 2005.
- BEĞAVÎ**, Ebu Muhammed Mühyî's- Sünne el-Hüseyn b. Mesud b. Muhammed el Ferra, el-Beğavî, Mea'limü't Tenzil, I-VIII thk. Muhammed Abdullah Nemîr, Daru't Tayyibe, byy. 1417/1997.
- BUHÂRÎ**, Ebû Abdullah Muhammed b. İsmâîl b. İbrahim el-Cu'fî, **el - Câmi'u'l - Müsnedi's-Sahih-l-Muhtasar min umûri Resûlillâh ve Sünenehî ve Eyyâmihi**, thk. Muhammed Züheyr Nasır en-Nasır, Dâru Tavku'n-Necat, 1422/2001.
- ÇETİN**, Musa, **Kadını Darp/Dövme Meselesinin Çözümünde Hz. Peygamber (s)'in Yaklaşımı**, *Dicle Üniversitesi İlahiyat Fak. Dergisi*, Cilt:17, Sayı:1, 2015.
- DİB Yay**, **Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir**, Komisyon, Ankara 2012
- EBÛ DÂVÛD**, Süleymân b. el-Eş'as b. İshâk es-Sicistânî el-Ezdî, **Sünen'ü Ebî Dâvûd**, thk. Şuâyb Arnâut, Muhammed Kâmil, Dâru'l- Risâletu'l- Alemiyye, 1.Baskı, 1430/2009.
- ELBANÎ**, Muhammed Nasirü'ddîn el-Elbanî, **Zayıf-ı Ebû Davûd**, Müessesetü Ğerras, Beyrut, 1412/1991.
- el-ARNAVÛT**, Şuayb b. Muhammed el-Arvaût, **Tahrîc-i Sünen-i Ebî Davûd**, Darü'r- Risale, Beyrut, 1415/1994.
- ERDAL**, Mesut, *Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Hakemli Dergi, Cilt: 3, Sayı: 2, 2001.

es-SUYUTÎ, Celâlüddîn, **Tedribü'r- Râvî fi Şerhî Takrîbî'n- Nevevî**, Mısır, 1379/1959.

el-KASIMÎ, Cemâlüddîn, **Kavâidü't Tahdîs min Funûnî Mustalahî'l- Hadis**, Dimaşk, 1335.

GÜNAY, Hacı Mehmet, “**Nüşûz**”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Ankara, TDV Yay., 1989.

GÜNER Osman, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı: 23, 2007.

İBN HACER EL- ASKALÂNÎ, Ahmed b. Ali, **Tehzîbü't-Tehzîb**, I-XII Dâiretü'l- Ma'rifetü'l- Nizâmiye, Hindistan, 1326/1908.

_____, Ahmed b. Ali, **Takribü't-Tehzîb**, thk. Muhammed Avvâme, Dâru'r- Reşîd, Suriye, 1406/1986

_____, Ebu'l Fazl Şihâbüddîn Ahmed b. Ali b. Hacer el- Askalânî, **Fethü'l Bârî Şerhi Sahihi Buhârî I -XIII**, Dârül Marîfe, Beyrut, 1379/1959.

İBN HİBBÂN, Ebû Hâtim Muhammed b. Hibbân b. Ahmed el-Büstî, **es-Sikât**, Dâiretü'l-Maârifî'l-Osmaniyye, Hindistan, 1393/1973.

İBN KATTAN, Ebû'l Hasan Ali b. Muhammed b. Abdilmelik el-Kutâmî el- Fâsî İbn Kattan el- Mağribî, **Beyanu'l-Vehm ve'l- İhamî'l-Vakî'ayn fi Kitabi'l- Ahkâm**, Riyad, 1418/1997.

İBN MÂCE, Ebû Abdullah Muhammed b. Yezîd el-Kazvînî İbn Mâce, **Sünen**, I-II, thk. Şuayb Arnavut, Adil Mürşid, Muhammed Kamil, Abdüllatif, Dâru'r- Risale, Beyrût, 1430/2009.

İBN USEYMİN, Muhammed b. Salih b. Muhammed el-Useymîn, **Şerh-u Riyazu's Salihîn**, I-VI, Daru'l Vetan, Riyad, 1426/2005.

KANDEMİR, Yaşar, **Mevzu Hadisler Menşei Tanıma Yolları Tenkidi**, İfav Yay. 9.baskı, İstanbul, 2015.

KELEŞ, Ahmet, **Kur'an'ın Mesajını “Peçelemek”**, Yetkin Düşünce, Yıl 2020, Sayı.9

----- **Hadis İlminde Metin Tenkidi**, Fecr Yay. Ankara, 2017.

KIRBAŞOĞLU, Mehmet Hayri **Alternatif Hadis Metodolojisi**, Otto Yay., Ankara, 3013

KURTUBÎ, Ebu Abdullah Muhammed b. Ahmet b. Ebu Bekir el-Kurtubi **el Câmiu’li Ahkâmi’l -Kur’ân**, I-XX, thk. Ahmet Beredunî, Daru’l Kutubi’l Misriyye, Kahire, 1383/1964.

MİZZÎ, Ebü’l-Haccâc Cemâlüddîn Yûsuf b. Abdurrahmân b. Yûsuf, **Tehzîbu’l Kemâl fî Esmâî’r-Ricâl**, thk. Beşşâr Avvâd Ma’ruf, Muessesetu’r- Risâle, Beyrût, 1400/1980.

MÜBÂREKPÛRÎ, Ebü’-Ulâ Muhammed Abdurrahman el- Mübârekpûrî, **Tuhfetü’l – Ahvezî I-X**, Dâru’l- Kutubu’l- İlmiye, Beyrut, t.y.

MÜSLİM, Ebü’l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc b. el-Kuşeyrî, **el-Câmi’u’l Müsned’s-Sahîhi’l-Muhtasar bi’nakl’il-Adli-ile’-Adli-ilâ Resûli** thk. Muhammed Fuâd Abdulbakî, Daru’l İhya’l Turâsi’l Arabî, Beyrût, t.y.

NESÂÎ, Ebû Abdurrahmân Ahmed b. Şuayb b. Alî, **el-Müctebâ mine-s-Sünen**, I-VIII, thk. Abdülfettâh Ebû Gudde, Mektebetü’l-Matbuâtî’l-İslâmiyye, Haleb, 1406/1986.

_____ Ebû Abdurrahman Ahmed b. Ali b. Şuayb en-Nesâî, **Tesmiyetu’s Suyuh**, thk. Ebû İshâk İbrahim b. Muhammed, Darül Beşairil İslamiye, Beyrut, 1423/2003.

NEVEVÎ, Ebû Zekeriyâ Yahyâ b. Şeref en-Nevevî, **Minhâc Şerhu Sahîhi Müslim I-XVIII**, Dârü’l İhyâi Turâsi’l Arabî, Beyrut, 1392/1972.

ORHAN Fidan, **İlk Dönem Hadis ve İslam Tarihi Kaynaklarında Veda**

Hutbeleriyle İlgili Rivayetlerin Değerlendirilmesi, Dicle Üniversitesi, 2018,

SİNDÎ, Muhammed b. Abdülhâdî es-Sindî et-Tettevî, **Hâşiyetü’s- Sindî alâ Süneni İbn Mâce I-II**, Dârü’l-cîl, Beyrut, t.y.

_____ Muhammed b. Abdülhâdî es-Sindî et-Tettevî, **Hâşiyetü’s- Sindî alâ Süneni Nesâî I-VIII**, Mektebü’l-Metbûâtü’l- İslâmîye, Halep, 1406/1985.

ŞİMŞEK Mehmet Sait, **Hayat Kaynağı Ku’ran Tefsiri**, Beyan Yay. İstanbul 2012,

TABERÎ, Muhammed b. cerir b. yezid et-taberî **Câmiu’l Beyân fî Tefs’iri’l Kur’an**, I-XXIV, thk, Ahmet Muhammed Şakir, Müessesetu’r- Risale, yy, 1320/2000.

TANRIVERDİ Garip, **Allah'ın Kadın Kullarını Dövmeyin Hadisinin Değerlendirilmesi**, Dicle Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2021

TİRMİZİ, Ebû İsâ Muhammed b. İsâ b. Sevre et-Tirmizî, **Sünen et-Tirmizî**, I-V. thk. Beşşar Avvad, Darü'l Garbu'l İslami, Beyrut, 1998.

OKUYAN, Mehmet, **Kadına Yönelik Şiddete Kur'an'ın Bakışı**, On Dokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Sayı: 23, 2007.

ÜNAL, Yavuz, **Hadisin Doğuş ve Gelişim Tarihine Yeniden Bakış**, Samsun, Etüt Yay., 2001.

YAZIR, Elmalılı Muhammed Hamdi, **Hak Dini Kur'an Dili**, Azim Yay., İstanbul 2020,

ZEHEBÎ, Ebû Abdillâh Muhammed b. Ahmed b. Osman, **Kâşif**, I- II, thk. Muhammed Avvâme, Dâru-l Kible Lisikafetil el-İslâmiye Beyrut-Lübnan, 1413/1992.

_____, **Tezkiretü'l-Hüffâz**, thk. Zekeriyya Amirat, Darü'l- Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut, 1419/1998.

_____, Ebû Abdullah Muhammed b. Ahmed b. Osman ez-Zehebî, **Mizânül İ'tidal**, I- IV, thk. Ali Muhammed el-Becavi Dâru'l Marife, Beyrut, 2009.

ZÜHEYLİ, Vehb ez-Züheyli, **İslam Fıkhi Ansiklopedisi**, I-X. Trc. Heyet, Risale Yay.

----- **Tefsîru'l Münîr**, I-XV, Çev. Heyet, Risale Yay, 6.bsk, İstanbul 2019,